

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

NAUNAITKUTAA ILUANIITTUNIK

Kavamaliqiyikkut	2
Munarhiliqinikkut Inuuhiriknirmullu.....	9
NUNALINGNI KAVAMATKUNNILU PIVIKHAQAUTIKKUT	16
PITQUHILIQIYIKKUT	20
PIVALLIAYULIQIYIKKUT INGILRAYULIQIYITKULLU	24
ILINNIAQTULIQINIKKUT	29
AVATILIQINIKKUT	36
KIINAUYALIQIYIKKUT	37
MALIGALIQIYIKKUT	38
Havaktuliyiyikkut.....	43
Nunavut Igluliyiyiryuakkut	45
NUNAVUT ILIHARIAQPAALLIRVIK	50
QULLIQ ALRUYAQTUQTUNIK IKUMATJUTIIT	51
HUNANIK GN-KUNNI HAVAKTIT UQAUTIVAGAATIGUT.....	52
NUUTIRINIQ	52
TUHAQTAKHALIQIYITKUT	54
HAVAKTIKHAQHIURNIQ PIHIMANIRLU	58
HAVAANUT UPALUNGAUYAUTIT	60

HUNANIK NUNAVUNMIUT UNNIUTIYAATIGUT

Pitjutigiplugu Nunavut Kavamat (GN), North Sky Consulting apiriyait Nunavunmiut unniutiupluta attiqtughimaittumik, uqauhirmingnilu, ihumagiyamiknik kavamatkut pinahuarutiinni hulitjutiinnilu. Inuit apiriyauvaktut:

- Hunat ihuaqtut?
- Hunat ihuittut nutqaqtitauyughallu?
- Hunat pimmarighaqtitauyughat? uvvalu,
- Humi piittuuqaqqa kavamatkut hulitjutighaqaraluarniinni?

Nunallaani miitiqtipkaivaktut tamainni Nunavut nunallanginni. Tamatqutiviyaghimayut miitirniit June, 2009mi.

- Avatquhimayut 1250 inuit nunallaani miitiriaqtuqhimavaktut, uqautiqaqpaghutik ilauvaktulluunniit miitirvikni.
- 150 Haamlatkut ukuallu NGO-kut ilauqatait uqaqatigiyaavaktut.
- Imaakiaq 700 GN-kunni havaktiit kiuvaktut qaritauyakkut qauyiharnirni uqaqatigiingnirniluunniit.
- Piqaqtuq 75nik utiqtiffaarhimayut titiraqhimayunik apirhuutinik.
- Naalautikkut uqaqatigivaktut tamatqiqqayarhugit nunallaat.

Aghuurharhugit ilauquplugit katitirumaplutiklu amigaitqiyayunik ihumaginirnik taapkuat qauyihagtit:

- Ilitturipkaivaktaat qauyiharniq tamaani Nunavunmi atuqhutik titiraqhimayunik, naalautinik T.V.kullu.
- piliuhimayut 1-800 hivayautimik (June-September)
- piliuhimayut qaritauyakkut pulaarvikhamik uumingalu Facebook qaritauyakkut pulaarvikmik
- ilauvaktut naalautikkut uqaqatiginirnik, TVkullu uqaqatiginirnik
- tunirhaivaghutik takuplugit apirhuutinik inungnut kitkunnunlu humiliqaak
- pulaariaqtuqtipkaivaghutik upautivaghutiklu ilitturipkaivaghakkut katimayaqtuqviknut

Una naittuq titiraq tunihyuq ilanginnik naunaiyarnirnik hapkunani ihumagiayuyuni ihumagiyaupiaqtut taapkunani ilauvaktuni uumani qauyiharnirmi. Tamaita ilangi aullaqtiqaktut naunaiyautinik

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

uqaqtauhimayunik, maliktauluni naunaiyaqpiarhimayunit qanurittuni ihumagiyayunik, ikittuniklu ilauvaktunit uqautainnik¹.

Hunat anginiqaqtut Nunavunmiunnut?

Taapkunani miitirnini, Nunavunmiut ilitturipkaiqpiqaqtut hunanik anginiqaqtuq inmingnut taapkuningalu niriutaamiknik kavamatkutimiknit. Nunavunmiut tamainnit avikturhimanirnit uqautivaktait anginiqarniit tammaqtailinikkut hakugigharninginniklu atuqtittininginnik Inuit uppiriyainnik, uqauhianik, pitquhikkullu aturutainnik iluani kavamatkunni. Inuit niriutaqa kavamagiyaa tuhaaquplugit ihumagiyamiknik mighaagut pimmarigharnirnut inuuhirninginnik, kiulutik nunallaani quviahutigharnut, ikayurlutik taapkununga ayurhaqpakturnut, ikayurlutik inungni, inulrammiilluanik, tikitkuplugit tamaat piittaarninginnut. Nunavunmiut naunaiqtitaalu piyumayut ayurnaittumik uqaqatiginirnik kavamatkunni ikayuqtauymaplutiklu Gnknunni amigaittut pinahuarutinit hulitjutighaninlu. Taimaalu nunallaat apiriyut paannagiiqauqpiarumaplutik pinirni inmigut-piyaarnirni talvanilu 1999mi uqariingnirmi Nunavunmi titiraqtauhimayumi Pinahuaqtavunmi.

Ilitarihimaplugu Nunavut ukiukkukittuq, amigaittut inuit uqarhimayut ilihimayut Nunavut ingittuq tautuktaunirmi piliuqtauhimayuq 1999mi. Amigaittunik, inuit uqarhimayaa pilluarumayaa Kavamaa Nunatsiap (GNWT) qanuriliurutiit, hulitjutiit, maligait, havagutaillu kavamatkut. Talvani miitirnini amigaittut Nunavunmiut uqaqtut taimaa, qaangirmat 1999, niriuqhimayut havaqatigiingnirmik kavamamiknit nakuutqiyaniq tautunarnirnik Inuit uppiriyainnik. Aliahuirninginnut, una pingittuq. Uqaqpaktut niriutaamiknik angitqiyayunik ilauqataunirnik pipkainirniklu ihumaliurnirnik hulaqutipkavaktunik aannianginginnik inuuhirninginniklu nunallaat. Uqaqpaktait unaguutigiyait kavamatkut tuhaqtipkaijutait, havaktiillu taimaliuraanginnaqtait “utaqqipkarhutit.” Uqaqhimayut ihumaalutimiknik hivuliqtiinninginnik piqangininginniklu pittaarutighanik nakuuyunik kiutjutighainnik taapkununga amigaittuni nuatqatigiingnikkut piangaiyarnikkullu ayurhautit atuliqtuq Nunavunmi. Uqaqtaillu quviahuutimiknik Nunavunmi, ihumatunirninginni mahulingainninginniklu inuutainni havagutinginni naapkivaghugillu ayurnaqpiaqtut qanuritjutit. Kingullikkut, taamna “Nunavut tautungniq” tahamaniitpiaqtuq ihumaginiinni Nunavunmiut ilauvaktut miitirnitni; kihimi ihumagiyut kavamatik pingittut tautuktipkarhutik niriuqtauhimayainnik.

Kavamaliqiyikkut

Una ilanga piqaqtuq ihumaalutimik ilitariyahimayunik naliinnik kavamatkut tamaanni imaaluunniit ilauyut kaffitkiaq havakviit. Taimaatut ilitariyahimayut ataaniittut hivuliqtiani Maligaliuqviup uvanilu Kavamaliqiyitkut.

¹ Uqautit aallanguqtiqtauhimaittut

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Hapkuat ihumagiyauyut ilaqaqtut anginiqaqtumik piqarnirmik kavamamik piqaqtumik hakugiktumik havagutilinirnik. Amigaitqiyat ihumaaluutit taapkunaniittut nunallaani ilauqataunirni, tuhaumapkainirni, pittaarnirnilu hilitjutighanik ilitturipkaitjutinilu. Inuit uqaqpaktut ihariaginirnik hivuliqtighanik, kiuyaaqtaqarnirniklu, nakuuyuniklu upalungaiyarnirnik. Amigaittut uqaqtauvaktut atuqtilirningani nuutirinikkut.

1. Kavamatkunni Havaqatigiingniit

Amigaittut inuit, taapkualluallu ilauyut haamalkunni nunallaanilu NGO-kut, uqaqpaktut ihariagina pimmarighaqtughauyuq havaqatigiingniit kavamatkunni havakviinni timiqutinginnilu. Taimaa ilangit uqarhimayut nakuuyunik havakqatigiingniqaqtut kavamatkunni aajikkutariyamikni, amigaittut ihumagiyut havaqatigiingnikkut havagutait hulaqutiqaqpaktut ilitturipkarhimanginnikkut taapkunangaluunniit kangirhittiarhimanginnikkut havagutighani munariniqaqninginnilu. Aallattauq ihumayut kavamatkut ahinunggaqtiqtitpaktait pinahuarutini hilitjutighanilu munariniqaqtait, ilaani pihurhaarhutik ilaanilu pihurhaangittumik, kihimi piinnaqtut nuutiqtipkarhimaittugit naamayunik aturutighanik. Ilangittauq ihumaaluutiqaqtut amiriqparhutik-aulapkaivaktut ilanginni havakvikni, ilangittauq pivaktut mikiyunik piyuittulluunniit uqautinik, hivuliurutighanik, ikayuutinikluunniit kavamatkunniit.

2. Kavamatkunni Havaatigut Naunaiyarniit Tuhaumapkainiinlu

Amigaitqiyat inuit uqaqtut uunaguutiriqpiqaqtait kavamatkut hailihimapkaiyuinningani havaatigut naunayarniinnik. Piqanginninga pittaarnikkut hilitjutighanut pilimainirniklu pinirnik hailihimanirnikluunniit ilitturipkaitjutighanik amigaittuni ihumaalutauyuq. Inuit uqaqpaktut mamiattaqpaktut nalvaaqtaghainnikkut ilitturipkaitjutighanik taapkunani kavamatkut pinahuarutighainni hilitjutighainnilu. Amigaitpaktullu talvuuna uqautit ikayuqtaunginnirnik inungnut taapkunani pinahaurutini uukturutinginni, tunihinikkullu havagutainni. Unaruutiginiqpiarniit Nunavunmiut angikliyuummiqtauvaktuq pilimainninginni uqaqtiglugit kavamatkut havakviit havaktillu, taimaaluunniit kina hivayaquyauyuq hivayaffaayuinningani.

Amigaittut havagutait tahamani Nunavunmiut ihumagiyut kavamatkut pimmarighaqtaghait havagutitik. Amigaittunit ihumaginiqaqtuq kavamatkut havakviit timiqutiillu upalungaiyauyittut nakuuyumik atuyuitullu aturutighanik ihuatqiyauninginnut. Inuit ihumagiyuq kavamatkut havattiarniqangittuq tamaungainnaqtitaivakturlu. Angiyumiklu ihumaaluungniqaqtuq, ilaa kavamatkut miitiqtipkainiqaraluarhuni amigaittuni qanuriliurutini, nunallaanit uqarhimayut ighinnaqtauraanginnaqpaktut kangirhipkaihimaittumik.

3. Kavamatkunni Maniliqturmit/Aittuutit

Amigaittut NGO-kut haamlatkullu hatuiliqpaktut taapkunanga tatja maniliqturmit havagutiinnit. Uqarhimayauyut unaguutigivaktait naunaiyarhimaittut ayurnaqtulluunniit maniliqturmit maligutighat havagutighallu. Tapkualluanilu, amigaittut uqarhimayut ihumaigiyamiknik amaigaitpallaanguyut pinahuarutit pitquhimayut titraqhimayunik tuyuquiyut piyaami manighanik.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Ilangit nunallaat uqaqtut ihariariyauqpiiaqtut nunallaani manighat, imaakiaq manighat iliharvikni niqirhanut, pitjutiaqapaktut ayuittumit nakuuyunik tukhirnikkut titiraqtimit. Kihimi, amigaittut mikkait nunallaat piqangittut taimaittunik. Pitquyait kavamatkut ihivriuquplugit kitut pinahuarutighat hulitjutighallu piyughayut aularaanginnaqtunik manighanik piqangittumik turhirutikkut titirarutunik. Amigaitpaktullu ihumaaluutiit kayumiininginni kavamatkut angiqtauninginnik maniliqtuinikkut ukturutini, kayumiininginnilu havakninginnik akiliuqtutjutunik.

4. Kavamaniuniq

Angitqiyayumik ihumaalutiqaqtut GNkut atuqtipkangitaa Inuit Qauyimayatuqangit (IQ) aulapkaininginni. Kaffitmi nunallaat uqaqhimayut ihumayut kavamatkut atuinnaqtutq hivuraannit pihimayunik havagutunik kavamaniunikkut piliurhimangitturlu atuqtipkaingitturlu kavamatkunnik Inuinnarnut. Amigaittut inuit uqaqtait ihumaaluutitik taapkuat Inuinnait tammailiqtaat angitqiyayuyuk hakugingninginni – inmigut-piyaarnirnik. Ilangillu inuit uqaqtauvaktaat pitjutiaqqtut ihumaaluutit ilaani, inuinnaungittut ilihimattiangittut ilaunimingni havagutighamingnilu nutaami Nunami. Amigaittut ihumaaluutit uqaqtauvaktut hailihimanigninnik MLA-ni. Ilangit nunallaat uqaqaktut takuhimaittait MLA-tik amigaittuni tatqirhiutini. Inuit uqaqaktut ihumagiyamiknik MLA-kut hivulitingitaa kavamatkut – taimaa amigaittuni qanuriliurutini taapkuanguyut kavamatkut piliuqaktut katimatjutighamik. Ilangit inuit uqaqaktut ihumaaluutunik mighaagut tautungnaqtuni hulivakninginnik MLA-kut piyumayauqunninginnilu nakuuyunik itjuaqtauvighanik tautuktipkaiyughauninginnilu nakuuqpiiaqtunik hulitjutunik.

5. Nuutiriniq

Ihumaaluutit nuutirinikkut uqaqtauhimayut tamainni nunallaani. Ilaa amigaitqiyat inuit naammagigaluaqtait turaarumaniit nuutirinikkut, tamatqivyait uqarhimayut ihumamikni nutiriniit nakuuyumik havangittut. Ikittut inuit uqaqtut kavamatkut amigaitqiyamik uplughaqtaughat nuutiriniq nakuuyunik havangniqariangani. Amigaitqiyayuyuk inuit uqaqtut nuutiriniit havattiarniqangittut, akituyuk, taimaalu nuutirhimayuni havakvikni, havangniit tamaani kavamatkunnit nakuulluaruiqpiiaqtut. Uqaqattaqaktut inuit inngummangnarhivaktut nunallaamiutat havaaghaqtitayuyittut hapkununga nuutiqaqtauhimayunut havaanut. Nunallaamiullu uqaqaktut nuutirhimayut havaktiit nakuuyunik iglunipakut hivunighugit taapkuat tahamaniiraqaktut munariyauttiangittuni iniqqukittunilu igluqaqtut. Nunallaarmiut uqaqtut ihuirughukpaktut takugaangamik inuittunik igluqpaknik inuittuniklu havakviknik taimaatut inuit nunallaarni iglughaqangitillugit havaaghaqangitillugillu. Inuit uqaqhimayullu ihumavaktut nuutiriniit pimmarighainiaqtut nunallaarmiutat ilauqatauninginni kavamaliqinirni atuqtamiknilu una taimaingittut.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Kavamatkunni Havaqatigiingniit

- *Ataani GNWTmi hivuagut Nunavut amigaittut havakviit piqaqtuq nunallaanit katimayinnuanik ihumaliurutiaqpiarhutik taapkuallu aanniarnikkut katimayinik atauhiuvaktuq taamnalu ilihainikkut, tatja tammaqtut. Nunallaat uqautinikkut piqpiarhimayungnaiqtut. GNkut maligautighaliuqpallaaliramik. (Arviat)*
- *Maniliqtuinikkut Angirutit GNkunni nakuuhuittuq. Maniqqukitpaallaaqtut. Piyumaniqaqtunga nunallaani hakugingnirnik, kihimi takuliqtunga qanuqtut una pinahuaruti qanuritpiaqtuq – tunihiniq hunanik haamlatkuunnut niriuriplugillu havaquplugit akikitqiyauquplugit. (Kangiqliniq)*
- *Havagutauraanginnaqtuq tuhaumapkaihimaittumik upluq tamaat (Iqaluit)*
- *Avikturhimayunit katimaviit piiyaqtauvaktut avikturhimanirnit. Tahamungaqtitauffaaqtughat. (Igluligaarjuk)*

2. Kavamatkunni Havaatigut Naunaiyarniit Tuhaumapkainiinlu

- *Kiuyayuinnapta, inuit mikiyullu katimayit kiuyayuittungnarhiyullu. (Kinggait Cape Dorset)*
- *Tuhaumapkaniq – uaningani kiklia Nunavutip taamnauyuq Iqalungni Milvik. GN pingittuq nakuuyumik, naunaittumik piksamik talvani angauyumi piksami (Taloyoak)*
- *Angitqiyauyuq ihuigiyauyuq GNkut pinahuarutiini inirnighanit taapkungaguuq CLEYkunnet. Hivayaraangapta CLEYkut havakvianut Iglulikmi inuittuq. Tiguyighaittuq hivayautinik. Tiguhigaangamik hivayautinik uqayuittut kinamik hivayaqulugu kiuyughaq apiqquutingnik (Qausuittuq)*
- *Amigaittunik titiraqhimayugut (amigaittut haamlatkut) kiuyayuittugut. (Qamanittuq)*
- *Tiguyighaittuq hivayautimik! (Kimmirut)*
- *GNkut piqaqtututittuq nunallaannuamiittut. Piliuqtauhimangittut aulapkaitjutighatighanik inuuhiriknirnut: naluuyarviit, katimayaqturvigat. Piqangittuq piangaiyarnikkut upalungaiyarutighanik ukuningaluunniit pulaaqtaunikkut upalungaiyarutighaniklu. Ighinnaqpaktait hapkuat qanuriliurutighat nunallaanut tuniplugit mikkatauqpiagtunik manighanik aturutighainnik. GNkut piqaqtututittut ihumaginirmik hugingitkumigit mikkait nunallaat, ihuanginniit tamarhunguyut. (Qausuittuq)*
- *Kavamatkut havaktuq imaakiaq 75%nguyumik naamaningani taimaittuni tuhaumanikkut ihuinninginnit havakviknit katitiringinnit taapkuat naunaittut atauttimungaqtughaungittuugaluat. (Kangiqliniq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Avikturhimagaluarapta upautivaktugut avikturhimanirni timiutimut tuhaqtauvaktugut aallanguqtiqtauniqaqpaktuqlu ihuinniaqqata. Tatja uqaraangaptigut ihumaaluutivut humungauyuitut. Naalaktiittuq (Urhuqtuuq)*
- *Havagutigiyuummirutigiyughayut atauhiinnarmik uqauhiqaqtut inuit. GNkut hailihimapkaihimangittut naamayunik hulitjutighanik taapkununga. (Arviat)*
- *Pilimaittugut hulitjutinik taapkuninga maniliqinikkut, aghaluhiqinikkullu laisighainni. (Kangiqtugaapik)*
- *Sanikiluarmiut ihumagiyut nakuuqpiaqtuq Inuit iniqtaat nunanarniit Nunavunmi, kihimi piqangittuq ikayurtinik Sanikiluaqmut taapkuuna pinahurutitigut hulitjutitigullu. (Sanikiluaq)*
- *Taimaali, una GNkut havakvia avguqhimaliqtut amigaittunik ilanginnik/ahinut inuillu ayurhaliqaktut piyaamiknik hulitjutiinnik. (Kangiqliniq)*
- *Ataani hivulliup kavamatkunni, taamna Kavamatkut Havaqatigiingnikkut Havaktit tauhaumapkaijutauqpiaraluaqtut taapkunani nunallaani, kavamatkunni timiqunilu – taimaingittuq uplumi. Una hulaqutiqaqtuq piqanginninganik tauhaumapkainirnik illitturipkainirniklu nunallaanut angaupluni. (Pangnirtung)*

3. Kavamatkut Havangniit

- *GNkut aulapkairaanginnaqtuq kappianarhiniqaqtukkut taimaatut havattiarniqangittuq. (Iqaluit)*
- *Piliurninga Nunavut ayurnaiyangittuq Nunavunmiunnut, taimaali, amigaittut hulitjutit tuniyayut nunavutip kavamanganit nakuuniqaqpiangittut taapkununga hivuagut tuniyauhimavaktut GNWTkunnit. (Chesterfield Inlet)*
- *Inuit aliahuiqtut. Piyaqut NWTkut kavamaat aajjikuhiunginnarhugulu. (Arviat)*
- *Niriuqniit angauqpiqaqtut Inuinnarnut avikkapta. Unnirluutigiyayuni qauyihaqtiuliqtugut. Tautuliqtugut amigaitpiaqtunik inungnik qailiqtut ihariaguttaqpiarhutik...niqighanik, iglughanik aanniarnikkullu. (Kangiqliniq)*
- *Aviktinnani, havagumaniqaqpiqaqtuq aullaqtilihaarluni piqangittumilluunniit; una tatjainnaq piiyaqtihimayait havangnikkut itqaumaniit. Taapkuallu illitturihimaniit aulapkainikkut havagutait tammaqtauhimayuq. (Kangiqliniq)*
- *Ihumayunga nakuuniqatqiyauniqangittugut aviknirmit. (Kinngait)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Hivuanit kavamatkut ukuallu kavamatkut uplumi aallakkiikpiat, uplumi havaqatigiighamaliurungnaiqtut, naliinni-havakvingni miitiqatigiingungnaiqtut, tuhaumapkaitjutiqangittut taapkunani ahiniittuni havakvikni/havakvikni (Pangnirtung)*

4. Kavamatkunnit Maniliqturnit/Aittuutit

- *Manighanikpaktugut piqaraangapta ayuittumik tukhirnikkut titiraqtimik. (Qikiqtarjuaq)*
- *Taapkuat Maniliqtuinikkut Angirutit Gnknunni Haamlatkunnut tuyuqtauyuittut ayuirhainikkut manighaqaqtipkarhugit, pigupta inungmi havaktughamik akiliurhiaqarluni tuniyaptiknik ayuirhautiyaghaqqut. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Manighat tikitpaktut kinguvarhutik. (Cape Dorset)*
- *GNkut ilitariyughat inirhilimaittugut quyaginnarnik atauhirmi maniliqiniup ukiungani – pittaarumayugut atuqtaalaqtuqhaulugit manighat aippaagu tamaat (Taloyoak)*
- *Qutak. Pinahuarutit ayurhaqtut manighainni kipiyaunirnit taapkualluallu maniliungittut. (Arviat)*
- *Takuvaktugut nakuugitqiyautjutimiknik ilaruhiulluarmikniklu hulaqutiuyut kitkunnik maniliqtuiyauvaktut. (Salliit)*

5. Kavamaniuniq

- *Una Tamapta havagutipkaqtauliqqat quviahukpiarniaqtunga. Uppiriyuummiliqtatka GNkut tatja – Ihumayunga MLA-nguyaptikni nakuuyunik piniaqtugut ihumagiyavut tuhaayaayaangit. (IqaluktuuttiaqCambridge Bay)*
- *Inuit aliahuutihuiqiaqtaat GNkut talvanga niruarniptiknit avikturhuta piliuriami nutaamik kavamanik. Ihumayugut una nutaanguniaqtuq qanirinninga kavamatkut. piinnaqtugut NWTmik aallaiklu attiinnarhugu. Tammaqquq uukturvighaq tautugiarlugit aallat ilangit hilaryuarmiut hulilunilu ihuaqtumik. (Arviat)*
- *Unniutiyaqtukkit GNkut pitquhivut tammaliqtut. Nalvaarluhi piliuriami maliganik Nunavunmi tautungniqaqtunik Inuit pitquhiinnik – nakuukpat Inuit pitquhiinnut nakuuniaqtuq tamannut taimaalu kiklungmuulimaitait maligait Kanadaup. GNkut havaqatigiyaqhait inirniqhat ilitturipkailiuplutik kavamatkunni ilihimayaamiknik humungauyaaghamiknik. IQ atuqtaungittuq. Titiraqtauhimayugaluaq kihimi huuyuuittuq. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Maligaliuqtiit uqautiyaghait havaktitik hamaniikaffungittugut ihumaittunik apiqquutinik. Ilitturiyuittugut taapkuat EA-kut piyaaghainnik kayumiktukkut tuyurutinik. (Qamanittuaq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *MLA hivayaqtaugaangami hivayaffaayuittuq pulaayuitaalu nunallaaq. Hugiyauihuqtugut. (Qikiqtarjuaq)*
- *Nunavuttip Maligaliuqtiit pulaaqpiarniarhimayughauyuugaliut nunallaanik takuyaamik ihuinnirnik nunallaani inmiknik. (Ausuittuq)*

6. Nuutiriniq

- *Nuutiriniq havattiarniqangittuq – naammagiqpiaqtara havaaghaqarniit nunallaani ulurianaqtuqlu uqariamni, kihimi akituvallaaqtut. Naapkilimaitavut aullaarutit. Nakuutqiyauniarungnarhiyut piliurlugit Kangiqlinik Iqaluktuuttiarlu avikturhimanirni havakviulluarviulutik, piqarlunilu hunanik taapkunani pingahuni nunallaani. Taimaatut havattiarniqarniaqtuq. (Taloyoak)*
- *Havaaghat takunnaittut. “Tatja ayuirhimaliqtugut, takuffaariaqtigit hunanik pihimayugut hunallu piniarhimavaktavut” (Iglulik)*
- *Ihumaginiq nakuuyuugaluaq, kihimi ihivriyuqtauffaaqtughaq. Takuliqtugut Iqaluit, Kangiqlinik Iqaluktuuttiarlu piliqtut huliqtutinik utiqtilirhugit avikturhimanirni havakviulluarviulutik, piqarlunilu hunanik taapkunani pingahuni nunallaani. (Kangiqlinik)*
- *Ittututittuq nuutilirhulik atauttimittumik kavamanik ayuirhapkaihimaittumik nunallaani. Kingumuuliqtugut hivulliinniit piniarhimanirnit. Tautuliramik akituvallaanguyut...kihimi aullaqattaraanginnarnaittuq hapkunani upluni. (Arviat)*
- *Nuutirniqangittua nunallaat takulluayuitaat Minista. Ihuiniqaqtullu Ministait piqutiqaraangata uuminga “niruaqviknit” pinirmik taapkuallu mikkait nunallaat kihinguqtaunginnaqaktut. GNkut havaktiit Ministallu pulaaqtaqattaqtughaugaliut miitqatigiyaqturlugit mikitqiyat nunallaat. (Qausuittuq)*
- *Amigaittut manighat tahamungayut nutiriniqaqtunut nunallaanut igluqpaillu inuittut taimaitqaluarhuni aallani nunallaani iglughaiilluqpiaraluaqtillugit. (Qausuittuq)*
- *Naamangittut havaktiit iglughainnik ilanginni nunallaani taimaatut kavamatkunni havaaghat inuittut, taimaatut havaktigharaluaq nuulimainmata havaaghanut. Nuutiriniq – kavamatkut ayuirhaliqtut havaktighariamiknik tamainni humiliqaak, hapkuallu havaktighaittut havaaghat pipkaiyut kavamatkunni havattiarnainnirnik. (Iqaluktuuttiaq)*

Munarhiliqinikkut Inuuhiriknirmullu

Aanniaqtuliqinikkut angivaktuq ihumaaluutunik taimainni Nunavutip nunallaanginni. Amigaittuni ihumagiyauyuniq ilanginni nunani pinahuarutighat huliitjutighallu mikhiyuummiqtuq 1999min. Aipaanittauq, nakuuyunik uqaqtuqaqpaktuq ikayurniriklu aularaanginnaqtunik pimmarigharnikkullu nunallaani aannialaqtaitailinikkut pinahuarutunik imaakiaq niritiarnikkut, ukuallu hingaihimanikkut hingaihuirhimanikkullu pinahuarutini unalu Nunavut Munarhingurnikkut Pinahuarutimi. Hapkuat naunayarhimayut kitut amigaittunit ihumaaluutit:

1. Pittaarniit Aanniarnikkut Munaqtinut Ayuittunut

Amigaitqiyauyut uqautit taapkunaniitpaktut munarittiarnikkut pittaarnikkullu ayuittunik huliitjutinik. Amigaitilaanginnik ayuittunit pulaarniinnik nunallaanut, utaqqiniriklu takunahuarnirik ayuittunik, ilauyullu iiliqiyit kiguhiqiyillu, uqaqtuqaqtaqaktut ukuallu tahamaniittuqanginningit ihumaliqinikkut ayuittut. Amigaittut uqarhimayut ihumayut pittaarniit aanniarnikkut ayuittunik nakuutqiyauvaktut hivuagut 1999mit.

2. Atuqpkailirniq Inuit Uppiriyainnik taapkununga Pinahuarutighanut Huliitjutighanunlu

Taimaali inuit takuyumayut tautungnirnik taapkununga atuqtpkailirnik "Inuit taimailiurutainnik" pinahuarutighanut huliitjutighanunlu. Amigaitqiyauyut qanurittuni tuniyauvaktut kiuyunit hamani taammnauyuq nutaqqani happumminginni tiguyauninginnilu nutqqanik ilaruhinginnit. Aallallu pitjutiqaqtuq uqautit ilauyut pimmarigharnirik pitquhikkut ihumagittiarnirik ayuirharnirik aanniarnikkut ayuittunut, ukunanilu tunihininginni nakuutqiyauyunik hiamitiqtughaungittuniklu aanniarnikkut uqaqtinikkut huliitjutiinni. Inuit uqautigivaktaalu ihariaginiq nakuuqiyanic naunaiyarnirik havautighakkut qanuriliurutighainnik taapkununga atauhiinnarmik uqauhiqaqtunut inungnut.

3. Nunallaani Inuuhirikniit

Tamainni, nunallaat takuyumayut nakuutqiyanic ikayurutighanic taapkununga nunallaani turaarniqaqtunut inuuhirinikkut pinahuarutighani, amigaittullu uqarhimayaat ihariahungnirmik nakuutqiyamik havaqatigiingnirnik katimaviuyuni piqaqtut havagutunik aturutighaniklu nakuuyunik hulaqutiqaaqtunik nunallaani inuuhiriknirnut. Piqaraluarhuni nakuuyunik uqaqtinik qanuriliurnikkut qaangilihaarhimayuni ukiuni mikhilaarniarhimanikkut aangayarnaqtunik taangarniklu aturninginnik, taamna ihumaalungniq aangayarnaqtuni taanganilu ipirailairniit, taapkualluanilu inulrammiinni, ilitariyauhimayuq ihumaaluutauqpiqaqtuq kiuyauyughaq. Amigaittut nunallaat takuyumayut amigaiyuummiqtunik ipirailarinikkut uqautjiyighanic. Taimaaittumu, kihimi uqautauqattangittuq, ihariaginiq pimmarigharnikkut pinahuarutighanic taapkununga apirhuiviknit pitquyauhimayut imaakiaq nutqaquitjutit mamiahungnirnut. Aallat ihumagiyauyut pinahuarutighani apluqtauvaktut pitjutiqaqtut nunallaani inuuhiriknirni ilauyut angayuqqaaniunikkut

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

inuuhikkullu ayuirhimaniinni pinahuarutighat taapkununga inulrammiinnut amigaiyuummiliqtunik ilaruhimiknik, taapkuallu ulapkinikkut iqairhainikkullu pinahuarutininik.

4. Ilikkurnikkut Inuuhiq

Amigaittut inuit ihumayut piqaqtut pinahuarutighani hulitjutighanilu apluqnirnik ikayurutighani ilikkurnikkut inuuhirni. Hapkuat ilaayut iglunginni-munariniit inirnighanut, taamna amigaittut inuit ihumagiya mikhiyuummiqtuq qaangirhimaliqtuni ukiunit. Taimaalu, inuit ihumayut naamayunik ikayuutighaqangittut iglughaqangittullu timikkut ihumakkullu ayurhautiqaqtunut inungnut.

5. Qanuriliurutit Hingaiyarnut Maamaktiyunulu Arnanut

Ihumaginiq aullaqtinikkut hingaiyarni arnani ahinut nunallaamit irniyaqturianginni uqautauvaktuq amigaittuni nunallaani. Amigaittut ihumagiyaq una ihuaqangittuq akituyurlu huliniq, uqarhutiklu aullaqtipkainiit arnanik irniyaqturhutik ahini nunalaamiknit imaaguq "Inuit qanuriliurutaungitaa". Amigaittut hapkuat uqautiit ilauniqaqpektut ihumaaluutininik qangangaraalunguqaqtunik arnat ahiniitpektut ayurhautigitjautauvakninginnillu hapkunanga ahiniiraqaqpaknirnit ilamiknut. Kaffilu inuit uqaqpektut avikhimaniit maamangmi paapakmilu uvani anginiqaqtumi ihuarniqaqgittuq nakuuyunik angayuqqaangurnirni. Taimaalu, ilangit uqaqtut ihuaqtaaghainnik igluqpait hingaiyat arnat aullaqtitauhimaviit, imaa Tammaatvivikmut. Una nayurvik ihumagiyaquyq nayurviuyuq aanniaqtunut inungnu, taapkunungaungittunut hingaiyarnut arnanut.

6. Aanniarnikkut Aullarniq

Uqaqtauraanginnaqtauyyq havattiarhimanginnirninganik qutakhimayuniklu hulinirnik taapkunanga aanniarnikkut aullaarnikkut havakvianit Pangnirtungmi. Tukliupluni uumani ihumaginiqmi, ihumaaluutit uqaqtauvaktut aullarnikkut aullaqataunikkut maligaqmik tatjalu aanniarnikkut aullarnikkut aturutainnik. Amigaittut inuit uqaqpektut aullaqtitauvaktut haniqiyayuaqturhutik piqangittumik utirutighamik tingmitjutimik. Pitujuqaqturlu ihumaginiq aanniarnikkut aullarnirkut una piqanginniq aanniaqtunut aghalluuhitjutiqinik nunallaani, ukunanilu ikayuqtauvighanik ayuirhaqhimaittunik ikayuqtinit ukunani aanniarnikkut aullaqtipkainirni.

7. Nunallaani Munarhitkutvikni

Uqaqniit qanurinninginni munarhitkutvikni aallaatqiinguyut nunallaani. Ilanginni nunallaani inuit uqaqpektut munarhitkut igluqpait huli nakuuyut ilangittauq nunallaat uqaqpektut qutakhimayunik munarhitkunnik. Ihumaaluutillu uqaqtauvaktut taapkunani aturutaiqtunik, huungiliqtunik tamarhimaliqtuniluunniit hanalrutininik.

8. Munarhit

Uqaqniit munarhinikkut pitjutiqaqtuq nunallaanut nallinnut. Ilangit inuit uqaqhimayut quviagingitait munarhinit hailihimayut nunallaamingni, aallat uqarhimayut munarhiniit nakuuyut. Kihimi, anginiqaqtumik aajjikkiikniqaqpektuq ihumaginirmi qanurinninginni munarhinirni taapkunangni havaktiulluarhimayut munarhini ukunanilu ahinit munarhiullaktut. Amigaitqiyayuyuni

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

havaktiulluarhimayut munarhit nakuutqiyauyunik uqaqtauvaktut taapkunanga ahinit munarhiullaktunit. Amigaittut inuit uqaqtut ihumaalluutininik akitunirnik kavamatkunnut havaktigharnikkut ahinit munarhinik. Taamna Nunavut Munarhinguqtirnikkut Pinahuaruti piyuq amigaittunik nakuuyunik uqarnirnik, amigaittullu uqaqtut una pitjuti ihuaqtuq hivuniurniq. Amigaittuni nunallaani inuit uqaqtut ihumagittiarnirmiknik munarhinut. Inuit uqaqtut hailihimapkainiit uukturvighanik munarhinut piyaanginnik pimmarigharianginnikluunniit titiraqaqnirmiknik ilihaqpiaghimanikkut kituni anginiqaqtuq.

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Pittaarniit Aanniarnikkut Munaqtinut Ayuittunut

- *Pittaagtunga aanniarnikkut munaqtinut ayuittunut takuyumayamnik. Ayurhautaittuq talvuuna. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Hulitjutighat qanittut aihimaviptiknut piittut. Piyumavaktugut uuminga FT taaktimik hamani inugiangniptingni taimaittughaugaluarmat. Pulaaqtauvaktugut atauhiinarmik tatqirhiutimi naallugu havainiq. Uplurhiutighaittut takuyaamik tamainnik tuklimut pulaarnianut iliyauvaktutit. Upinngaqtauniinnait takuyauliqpaktullu. Qilamik illituriniinnik piqangittuq. (Arviat)*
- *Angiyuniklu ihuiniqaqtut kiguhiqiyikkut kigutingguarnilu, pulaarhimayuq kiguhiqiyi hamaniighayuittuq qilamiuliqpaktuqlu havagiami naitpallaarmata nunallaanut pulaarniit. Taamna kigutinggualiuqti qaiqattayuittut naitqiyauyullu hamaniitjutait hulaqutiapaktut qatakhimayunik havagutinirnik. (Igluligaarjuk)*
- *Aanniaqtailinikkut hulitjutait kiullaqtarluarniqangittuq. Ayurnaqtuq takuyaqturvighaqaliriami pulaaqtumut ayuittuni, ilauyullu kiguhiqiyi. Piqanginnirnik tavaungaraalungmut upalungaiyautighanik – huuq ilitturipkaqtauvaktugut humungaraangat takuyaqturvighaptiknik kiguhiqiyimik tikitkaangata? (Kangiqtugaapik)*
- *Piqaqtugut amigaittunik ihumakkut ihumaaluutininik. Piqangittugut ihumaliqinikkut havaktimik. Qailiqpaktut qakunguraangat. (Arviat)*
- *Pimmarigharhimayunik aanniaqtailinikkut munariniqaqtut inirnighanut. Tautuktunga uuminga amigaiyuummirmata ayuittut pulaaqtut nunallaaptiknut imaatullu ayurnaitqiyauyuuq inirnighanut aullaqunaginni takuyaqturlugu ayuittuq. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Aturumangitaqqut niqitauti Winnipeg-mungautigilugut taaktialirupta. Tingmitjutit takivallaaqtut inirnighallu ayurhaliqpaktut taapkunanga amigaittunit humungauqattarnirnit tingmitit Winnipeg-mungauliraangamik. (Igluligaajuk)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Ihumakkut aanniarniit amigaiyuummiraanginnaliqtut nunallaami piqangittugullu aanniaqtailinikkut ikayuqtughanik. Ihumaliqiyikkut munarhiniqaruqta Nunavunmi nakuuniaqtuq. Ihumaliqiyiit havaktiit qaivaktut aullaqpaqtullu – takuyaqtuffaarniqangittut aularaanginnarniqangittullu (Iqaluit)*
- *Aanniaqtailinikkut huliitjutait kiullaqtarluarniqangittuq. Ayurnaqtuq takuyaqturvighaqaliriami pulaaqtumut ayuittuni, ilauyullu kiguhiqiyi. Piqanginnirnik tavaungaraalungmut upalungaiyautighanik – huuq ilitturipkaqtauvaktugut humungaraangat takuyaqturvighaptiknik kiguhiqiyimik tikitkaangata? (Taloyoak)*

2. Atuqpkailirniq Inuit Uppiriyainnik taapkununga Pinahuarutighanut Huliitjutighanunlu

- *Tatja munaqhiliqinirmut ayughautigiyauyuq. Atauhiq pitjutikhaq ihuaqhiutigilugu una ilitarilugit Inuit pitquhimingni havautigivagait atuquyaulugitlu. Una pitquhimi havautingit tammaliqtuq. Ilitariyauyughaugaluaq atuliqlugulu. (Kugluktuk)*
- *Munaqhiliqiyikkut uvaptingnut piliqtut tahapkuninga ittumik ahinut ilihariaktuqtitauhimayut pivagaitut – tuqtirivlutik pitquhiptingnik. Pipqaqhugit Inuit nutaqqat hivuraanungautivlugit nutaqqiqiyinut tiruaqtitavlugitlu. Tahapkuat nutaqqat piffaalimaitavut. Ukuat nutaqqat piqalimaitutt Inuitpitquhiinnik. Una nutqaqtitauyughaq. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Pitquhiriyait ukuat inngutalgit ilauvlutik tamainni nutaqqiqinirmut angikliliraangata. Amigaikpatlaaqtut nutaqqat nutaqqiqivingmiittuni ukuat GN-kut uqaqvigilimainmagit ilakatiigiitkunut ihuaqhinhugitlugit ihuigiyauyanik. Maligaliuqhimayamingnik atuqtut ihuittutik Inuit pitquhiinut ilaani. (Mittimatalik)*

3. Nunallaami Inuuhirikniit

- *Pilluagakhamingnik GN-kut inmingnik apigilutik, “Hunamik pitjutigivagu alihukhimmaaqtanik ilakatiigiitkuni?” Kiutjutaa iglukakhuni, aannuraaqaqhuni, niqiaqhunilu. Unaungittuq angayuqqaat nutaqqatik munariyungnaingmata, unalluaq angayuqqaat ayughautiqalingmata. Taimailiungnairutikhat, piqaqluni naguuyumik iglumik, pitjutaulingittuq, ilangitlu mallaulimaittuklu. Naittumut pitjutikhaittuq – ilivlugit nutaqqat nutaqqiqiyunut uuktughutikluuniit nutaanik ihuaqhiutigitlaktangit, pihuraangat pitjutimut. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Hulilukaaqhutik Inuuhimingni: imaittunik takuyumayugut ikayuutigiyauyanik. (Arviat)*
- *Ihuaqhiutikhat piyumayavut niuvikvingni – niuvigakhaqarumik naguuyunik niqinik tahapkunaungittuq naguungittunik nirivagainik maniliurutigilugit, naguutqiyauniaqtugut (Taloyoak)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Takuvaktavut naunaiktittitjutit niriyaami niqainaqnik – una inmikkut piliklutik imaalu aanniarutiqaqluarungnaiklutik inuit.*
- *Ilihivallialiqitut imaa inuit inmik pitjutigiyamingnik piyughat inuuhittiarliriamingni. Una takuyara taaffumani naguutqiyaniq niqiqhanik havaktaanut.*
- *Una Niqinik Aqiuqtuutigiyangani atauhiq piyaghaq piyaami naguutqiyaniq niqiqhanik akikittumik, una kihimi atuqtaulimaittuq inungnut piqangittunut atukkiutighamik. (Qausuittuq)*
- *Una Aanniaktailinirmut Katimayit hakugikhaqapaktuugaluit – niruarutikhaliuqtaaqut pitjutikhamut naguuhivalialugu inuuhittiarniq nunallaangni. Tatja ikayurungnaqtutut iliyut katimayuniitluni. Nipivut tuhaqtauyungnaiqtut. Hakugikhittutikhaptarningnik piqaqtughauyugut uumani katimayuni. (Arviat)*
- *Naunaitqiyaaq piyaghakkut una naguuhittiarnirmut piliuqlutik angayauqqaanut ikayuutikhainik pilutik. Inuit naguutjutikhainik kapukhiktirungnaiktut nutaqqamingnik, munariyungnaihugit piyagharingitanginnik ihuaqtumik. Takuvaktugut nutaqqanik ihuinaaqtut kihimi takuvaktugut amihunik nutaqqanut munaringittunik. Naguuyumik piqaqtugut hingaiyunik ikayuktunut; atuqtagharaluakkut talvunga angayuqqaanut ikayuktunut. (Uqhuqtuuq)*
- *Ayuqhaqtut Ikayuqtit aghuukyuaningnamik ilakatigiiktunut ihuinaarutiqaqtunut tanganik tahapkuningaluuniit piyakhgaungitanut aangayaaqnaqtunik, aatjikkiigiakhaanut pilugit hivuraaniittunut Kanatami – ilangit ilakatigiiktut nutagaikpagungnaqhiyut, munarihimainnamigit taangatuinaqhutik angayaangnaqtunikluuniit pivlutik atuqaktunut aatjikkiinik atuqtakhanut atuqtanginnik Hivuraaniittut Kanatami hamani atuqtauvaktut (Ikpiaryuk)*
- *Akiit piqariakhaalu niqiqhanik pitjutaukpiaktuq aanniartailinirmut. Inuit maniliunginnamiklu niuviriamingni naguuyunik niqiqhanik. Qanuq una piva? Qanuq una pipqaqtaat? Ihuitpiaktuq. Pigitluaqtakhait inungnut ukuat niqiqhat, imaklu (Taloyoak)*
- *Inmikkuukhutik Inuuyut*
- *Piqaqtughaugaluuyugut aihimayunik ikayukluta ilakatigiiktunut munaqhiyunik aanniartunik aihimavlutik. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Inirniqhanik munaqhiyut – naguungiktuq tatja 10-nit ukiunginni pitjutaini. Munaqhiliqiniq aatjikkiingittuq tamainni Nunavut nunallanginni inirniqhanut – ilangit nunallaat piqaqtut aihimayunik munaqhiyumik, ilangit inutquaaqviqaqhutik, ilangit piqangittutik. (Kugluktuk)*
- *Inirniqhat tahapkuatlu timikkut ayughautiqaqtut uhitjutiqaqtughauyut nunallaami – niuvikvikingaulutik, munaqhiliqiyinut, aallanut iglukpanut ahinungaulutikluuniit ikittuni ikaaqni. (Qikiqtaryuaq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Inirniqhaqaqviit ikayukhiktughayut hulilukaarutimingnut – munaqhihimmaqqtughamik ikayuktiqaqtughat inirniqhat, aaniktailinirmut, ikayukhiklutik halummakhinirmut aihimavingmingni. (Kangiktugaapik)*
- *Inmikkut timikkut ayughautiqaqtuq piqaqtughaugaluq ingniqutiqaqtumik ikhivautalingmik kihimi manikhayuittuq GN-kunit, niuviriamingnik atuqtaghamingnik – taamna inuk ahinungautjutikhaminik piqangittuq ingniqutiqaqtumik ikhivautamik. (Ausuittuq)*
- *Ikhivautalingnut mayurautat aihimaviani havaktauhimayuq ikayuktunut akiliktauhimaittumik ayughaqhutik. Taamna pivikhaq ihuittuq ikayurianginni timikkut ayughautiqaqtunut –tatja ikayuutingit ihuangittuq. (ikpiaryuk)*
- *Timikkut ayughautiqaqtut ikayukhingittut ihuaqtumik GN-kunit – ikayukhikhimaitkaangata, ilaani utaqqihimmaakpaktut ikayukhiriamingni. (Kangiktugaapik)*

4. Qanuriliurutit Hingaiyarnut Maamaktiyununu Arnanut

- *Hingaiyut Iqalungnungauvaktut nutaranigiamingni – Inuit atuqaktuugaluit hingaiyunik ikayukhutik nutaraniliraangata. Hingaiyunik ikayuktaiqaqtuqhaugaluq nunallaani hingaiyut aanniarutaitpata. (Kangiktugaapik)*
- *Amaamaktittiyut Iqalungnungaugaangatat Ottawa-mutluuniit aanniarutimingnut, amaamaktittihimayut nutarannuit malilimaitkaangata amaamangmingnut – una ayukhautigivagaat. Iglukhaqaqtughayugut hingaiyanut nutaraningnahuanut uumingalu hingaiyunut ikayuktughanik ilihailutik. Ukuat arnat inulrammiit tingmivaktut Kangikliniqmut nutaranigiaktughutik. Hingaiyunik ikayuktiqaqtughaugaluq ilihailutik. (Arviat)*
- *Hingaiyunik ikayuktiqaqtughaugaluq nunallaani. Ahinungauquiyut hingaiyanik nayuguivlugit aannairtunut ihuangittuq. (Iglulik)*

5. Aanniarnikkut Aullarniq

- *Malrukniq uqauhiqaqtunut inirniqhanik tingmiyughaukpata aanniarviliaklutik ikayuktikhaqaqtughaugaluq numiktiriyughamik ikayuktukhamiklu. (Iqaluktuuttiaq)*
- *GN-kut ihuakhiyakhaat aanniarviliaktunik ikayuktikhainik atuqtakhainut upautiyukhaugapta pikpariyaptingnut aanniarviliaktunut. (Qamanittuaq)*
- *Aanniarpiaktut ikayuktiittumik ikayukhigiakhimayut avalittumik unghahiktumut Winnipeg aanniarviitut. Ihuaqhahiyughaugaluq pilluaktakhainik munaqhiliqiyini ihuaqhailutik ihumagiyaayanik. (Nauyaat)*
- *Piniaraluaqqat Aanniarviliaktut Havakviat Pangnirtungmi nuuffaaklugu Iqalungnut ihuaqtumik havagiamingni? Amihumik manikhanik atuqaktut GN-kuni havakviqaqhutik*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

aanniarviliaktunut havakvianik Pangnirtungmi aanniarviliaktut hivayaliqhutik inmik Pangnirtuumut. (Mittimatalik)

- *Inuit tautuktut GN-kuni havaktunik ayughangittut ikayuktiqaqhutik aanniarviliaktunut ukuatlu GN-kuni havangittut ayughautiqaqpaktut maligumavlugit ilakatigiiktut aanniarviliaktut. (Tikiraryuak)*
- *Inirniqhat uhitjutiqaqtughayut atuqtakhamingnik inmiklut (Sanikiluqaq)*

6. Nunallaani Munarhitkutvikni

- *Munaqhiliqiyut naguuyumik havaliktut kangaraalukmit. (Kimmirut)*
- *Nunallaariyakkut ihuaringitaat munaqhiliqivik, utukkaayuk ihuaqhiyaayughavulunilu, tamayat ihuaqhiyaayughat, GN-kut havakluangittut munaqhiliqinirmut. (Nauyaata)*
- *Munaqhiqaqvik tatja mikivatlaaqtuq nunakatigiiktut amigailiqhutik piqaqtughavuluta angitqiyamik munaqhiqaqvingmik nunallaptingni. (Kugaaruk)*
- *Quviahuktunga munaqhiqaqvingmungautaakhuta qilamiklu takuyauluta. (Kugluktuk)*
- *Munaqhiqaqvikput havaktukatluangittuq. Itqumayumik uqaqtughayungnaqhiyugut havaktikhaptingnik pilimaikhuta piyumayaptingnik hamani pinguaqtutut piluta taaktit kaiyumayunik hamani mnunaqaqlutik. Taimaatut naunaiklugit munaqhiliqinirmut piyumayavut itquumayumut pilugu. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Iglukhaqaqtughayuugaluak timikkut ayughaqtunut katimayaanginni – iglukpakhainik. (Ikpiaryuk)*

7. Munarhit

- *Ahinit munaqhit munaqhiyuitut aatjikkutaanut GN-kuni munaqhinut – nunallaamik ihumangittut nunamiitqaaqhuikhutik kangikhiluta ilihaqlugitlu munaqhiliqinirmut puitjutiptingnik. (Iglulik)*
- *Nunami ittut munaqhit naguuyut kihimi havakpatlaaqpakhutik, haalatiiliraangata, himmiutiqaqngittut munaqhit havaktut unagukpaktut. (Igluligaaryuk)*
- *Tylenol-nguyuk havaut atuqpatlaakhugu Munaqhinit nunamiittuni – inuk munaqhiqaqvingmungavlutik uluriahukhutik, munaqhit tautukhugu qilamiukhutik tunivlugu havautmik Tylenol-nguyumik uluriahuutigiyaanut. Amihut aanniarut aanniarutiqaqpiaktut (cancer-mik) munariyaayughayuugaluit inuuyaamingni naunaigiikhimarumik aanniarut hiamiktinnagu timingmigut aulatjutainut – amihut*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

*munarivlugit tautuktauyuinmata tuniyauvlutik havautikhamingnik Tylenol-nguyunik.
(Ikpiaryuk)*

NUNALINGNI KAVAMATKUNNILU PIVIKHAQAUTIKKUT

Tamainni nunallaani ihumagiyait tuhaqtitauhimayut inuuhiritjutainut nunallaami. Nunavunmiutat uqariyait takuyumayamingnik Kavamatkunit ikayuklugit nunallaat hakugikhiyumiyaanginni tikinnahugitlugit tikittumayamingnik. Tamainni Nunamingni, ilihimayuyuq qulini ukiuni, mikhilaaqtuq pitjutigiylaraluannginni nunallaat ilaulutik uqariyamingnik ihumaliuqtuni pitjutinut munaqhiliqinirmut, ikayuuhiaqtunut, hivumut ikayuutikhanginnutlu. Uqariyait nunallaaniittuni piyumayut kavamatkunik piffaaqlugu havaariyauhimayuy una Kavamatkut Havaktianga. Inuit uqaqpaktut una havaanga ihuaqtugaluaq naunaikhugit kavamatkuni ikayukhugitlu kavamatkuni havaktunik, havaktauyani, havaariyainilu. Uqaqtahimayut havaanganut Nunaliriyiit Kavamaliqiyiitkullu (CGS) ihuagivagait nunallaami havaktauyani ihumagiyayut.

1. Havaqatigiigutait Haamlatkuni ukunanilu Nunalingni Kavamatkunnilu Pivikhaqautikkunni

Haamlitkut unnirhimayait hakugitkut hakugingngittutlu havakatigiigutimingnik CGS-kuni. Ilangit haamlitkut ihumayut ihuaqtumik havakatigiigutiqaqhutik CGS-kuni ilangittauk ihumayut uqalluangittutik Havakvigiyanganut. Ukuat nunallaat unnirhimayut naunaikhimaittunik havaakhanik havaktauyughaniklu ihuirutivaktunik ubluni havaktakhaini Haamlitkuni. Kiuyauhimaaittutik ilaani apiqhuutinut, ihumaliuqhimaaittumiklu qilamik ihuirutivaktuq. Pingitkaluaqlugu Haamlitkut ihumagiyaanik havakatigiigutimingnik Havakvingmut, tamaita nunallaat uqaqpaktut ihuigiyaamingnik kavamatkunut uqarangamik ihumakliurutigiyanginnutlu, pitjutauyanginutluaq tahapkununga Akituyunut Aulatjutinut Maniit Munariniillu upalungaiyautikhainut, ihuaqhaqhimayut manikhanut, atuqtakhanut, hivitunianutlu.

2. Upalungaiyautinut, Manikhanut, Pivalianirmut Nunallaani Nappaktakhanut

Uqariyayut ukuninga nunallaami ilaayunut, ihuaqtunut, ihuaqtunut, naguuyumik havaktauyanutlu. Ihumagiyauhimmaaqtangit una, kavamatkut uqaqpakhutik, ilaani nunallaat takuyuitaat uqariyatik talvani iniqhimayumi kavamatkut angiktauhimayup kanuriliurutaani havaktakhauyaniluuniit. Pitjutauvaktuq uumunga uqaqtahimayumut ihuaqtumik ihumaliuqhimaaittunik, ihumagiyayuklu kavamaliqinirmut uqakatigiitkut upalungaiyaktuni manikhanginnutlu. Ihumagiyayuklu ilangit nunallaat ihuigiyaangit manikhanut ihuaqhaiyut aatjikkiiklugit piyuinmata. Amihut nunallaat uqaqtut

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

taamna Akituyunut Upalungaiyaut ihuangittuq aallannguqtiriyakhauliqhunilu. Ilangit nunallaat uqariyaitlu naunaikhugit ihumagiyamingnik ihuaqtunik kanurittaaqhainutlu nappakhimayut nunallaamingni unalu kavamatkut pingngitaat uqariikhimayamingnik nappaktirakhanut ukiut nungutkaangata uqaqhimmaakhutik.

3. Pitjutikhat Kavamatkut Havaktakhainut Havaktanginnutlu

Amihut ihuiruhuktut naunaiktauyut inungnit nunallaanilu katimayiinni havakvingnilu piyaamingni kavamatkut havaktaghainik, havaktainik manikhanutlu. Naunaikhimangitluaqhutik, uqaqvigiyaaami ayurnaqtuq kavamatkut havaktiinut, ikayukluaqhimaittutik naunaiyailuaqhimaittutiklu uqariyait ayughautigivlugit ihuaqhiyauyughauvlutiklu. Una ihumagiyauyuq pihimaittuq CGS-kunuinaq, pihimayuq tamainnut kavamatkunut. Ilalugu, ilangit nunallaat ihuiguhuktut ikayukhilmaittutik ukunatut akhaluutiinut laisikhainut naunaitkutanutlu. Inuit uqaqpaktut pikaruikhutik atauhiinnamik havakvingmik ikayuktaaqunik atauhiinnamik uqauhiqaqtunut. Amihut atauhiinnamik uqauhiqaqtut ikayukhiqtughayut aallatkiinik titirqanik tahapkunanut itkaptaksinut inutquaruutinutluuniit ikayuutinginnut.

4. Havaktakhait Haamlatkut

Tamaita nunallaat uqaqtait ihumagiyamingnik havakluaqhimaitanik havaktauyakhani. Ilangit ihumaluutigiyangit ukuat kavamatkut qariyauyakkut pivaktut havaktakhanik haamlitkunut ihuaqtunik pivikhainik pihimaittugit. Uumunga pitjutaanut, ilangit nunallaat uqaqpagait ihumagiyatik pitjutikhamingnik tahapkununga GN-kut unnirutainut ihuaqtumik havaktakhainutlu piyauyughanut. Tamaita Haamlitkut uqaqpaktut ikittunik ayuittunik havaktikhanik ayughautigiyamingniklu havaktugharhiuqhutik pihimahimmaaqlugitlu ayuittut havaktikhat tahapkuatlu nunallaamiutat. Kihimi, amigaitut ihuaqtut uqaqtauyut taaffuming Haamlitkuni Ilihautigiyainut imaalu angiklilaarumavlugu taamna havaktaat.

5. Titiraqhimayumi 24: Nunavunmi Nangminiqaqunik Ikayuuti (NNI) Atuqtakhaat

Piqaraluaqhuni ihumagiyauyanik kavamatkut kaantraliurutainut, ilaani uqariyaat una NNI atuqtakhaat. Tahapkuat inuit, uqariyaat, ihuiriyamingnik uqaqtut atuqtakhamut piyaghanginnik pihimaittugit. Ilangit ihumagiyait ihuigiyauyanik qanuq una NNI atuqtakhaq naunaiktijutaanut piniaktuq 'ihuigiyauniaqhuni'. Ilangit uqaqtait tahapkuat mikiyut nangminiqaqut pitqinginnarialgit kavamatkuni ihivriuqtuni havaktamingnik kaantraaliuqtaaqut tahapkununga mikiyunut naminiqaqtunut nunallaami. Amihut uqariyauyut uumunga uqaqtauhimayut inungnit ilihimayamingnik inmikkut pitjutigiyamingnik.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Havakatigiigutait Haamlatkuni ukunanilu Nunalingni Kavamatkunnilu Pivikhaqautikkunni

- *CGS-kutlu naguuyumik uqakatigiigutiqaqtut. Inukainaktuq uqakativigiyakhaptingnik. Ayughautiqangittugut CGS-kunik tamainnut kihimi ilaani kayumiikpaktut uvaptingnut uqariamingni. (Tikiraryuaq)*
- *CGS-kut hakugikhigamik. pitquilikpiakpaktut. (Arviat)*
- *Kinaliqaaq havaktut ukuninga Haamlitkut Kavamainut kinguvakpiaktut piniqnahugingitaptingnik tamayanik pivaktugut haamlitkunut, ahinutluaq tuyukhugitlu. CGS-kutayughautiqaqtut aviktuqhimayunit kanganit anmut. Uqalimaittutik Kangiqliniqmit nunallaanut. (Arviat)*
- *Uqakatigiigutit Haamlitkunit GN-kunilu ihuaqhiyayukhat (Uqhuqtuuq)*
- *Naunaitkutakluangittugut GN-kunit. Naunaitkutanik pivaktugut, kihimi ikayuktiittuta Kangiqliniqtit Qamanittuatutlu. Talvunga inungnik upautipkaivaktut kihimi mikiyunut nunallaanut piyuittutik. (Igluligaaryuk)*

2. Upalungaiyaktut, Manikhat Pivalliatjutitlu Nunallaani Nappaktigakhanut

- *Nunallaami nappaktigakhat uttuqqanguqtuq ihuaqhivakhugitlu kikianut kivyaayanutlu. CGS-kut havainaramik akituyunut maniit atugakhanut tahapkuat haamlitkut ilihimayuittut humik piniariakhamingnik nunallaamingnut. (Nauyaat)*
- *GN-kut manikhanut ihuaqhaitjutait ihuittuq (Kangiktugaapik).*
- *Tamaita nunallaat aatjikkiingittut – aallat nunallaat piqaqtut aallatkiinik aghuuritkakhutik, utuqqayuaqhainut pitjutikakhutik. GN-kut ilitariyakhait tahapkuat aalanngutirutit tamatkikhimaittumik nunallaanik tamatkiklugit pilugit aatjikkiiktutut pilugit aatjikkiikhugitlu ihuaqhaitjutikhat havakniaqtuq tamainni nunallaani. (Uqhuqtuut)*
- *Havaktauyakhat ihivriuktauyughaugaluit tikitkangata 5 ukiungit aallanngukpangmata qilamik nunallaami. Pingahuat kaantraanguyut Haamlitkunut ihuaqhiyauhimaittut qilamivyak nutaamut ukiunganut pilugu una ayughautigivagaat ayugnaqhiliqhunilu. Una pitjutaayuq havaktiqaqluangitmata GN-kuni havaakhani ihuittunilu. (Taloyoak)*
- *Maniit ikayuutit angirutit Haamlitkunut ihuiqpiaktut. Ihuirutivaktut manikhanut uvaptingnut akiliktaulimainnaptu qilamivyak – ilaani ukiuq tikitpaktuq utakkihluta – imaatut manikhaitugut pitjutaani. Pikaktugut atuqqiutimik kihimi taamna akitugamilu. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Nunallaami O&M-mutlu manikhak ihuaqhaqhimayut ihuittut (Kangiktugaapik)*

3. Pivikhat Kavamatkut Havaktaghainut Havaktanginnullu

- *Ayuqnaqtuq piyaaptingni hiqquutinut laisakhamik atauhiinnakmik uqauhiqaruvit piyaghat piyakhagaqpiamata – pitjutikhaa ayugnaigakhaugaluq qilamik iniriangani. (kangi tugaapik)*
- *Manikakvikuamik aallaniklu havaktauyakhanik pikaktughaugaluuyugut nunallaami (Qikiqtarjuaq)*
- *Itqutirhaq Nunakyuamut piksat naunaitkutitluuniit piksat pihimayakhariliktait tingminahuarumik tatja.Ukuat piinnariakaliktughaugaluut Palihimanit. (Tikiraryuaq)*

4. Havaktakhait Haamlatkut

- *GN-kut uuktukpaktut ikayurumavlugit nunallaat qaritauyakkuurutikakhutik amihunik piyakhainik – ilinniaqtuliqinirmut, igluliqinirmut, maligaliuqinirmutlu... kihimi nunallaat pitjutikhakangittut tamainnik havaklugit talvunga piyumayainut GN-kut qaritauyakkuurutiginahugitainut. GN-kut piffaaktaghait tamaita havaktauyakhat havaktauyutlu, havaklugit ihuaqtumik, naalaklutik piyaghamingnik nunallaanit kihimi nunallaat havaktagharingitait. (Iqaluit)*
- *MTO-kut ihuaqtumik piyutut ayuiqhangnirmut piyumayauyanut Nunavunmi nunallaanginnit. (Mittimatalik)*
- *GN-kut ilihimangittut havaktaaktaptingnik ihumagiyaptingnut.Havaktikakhutik, iglukhakakhutiklu – ayughautikakpiaktugut iglukhanut hamani havaakhamut nunallaami ayuittukangitpat havaktikhakalimaittugut ahinit iglukhainapta. Havaarivlugu una EDO, havakhunga Haamlitkuni, ayugnaqtuq havaak ilaungitkuvit GN-kut havakviani ikayuktikhakakhutik.Ukuat havaakhat ayugnaqpiiaqtut. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Havaktikhakhiuriami kitkanit atanilluakhaniklu hilataanungauhimaittumik ayuiqhimayangit pinahugitlugit. Kihimi havaktikhakalimaittugut ayuitpiaktunik inungnik iglukhakangittumik. (Kangiqliniq)*
- *GN-kut ihuangittut havagiamingni kaatraakhanik.Pingahuat kaantraalgit Haamlitkunut ihuaqihimaittut qilamivyak nutaamut ukiunganut pilugu una ayughautigivagaat ayuqnaqhiliqiaqhunilu. Una ihuirutauyuq havaakhat havaktukhakangitnamik GN-kuni (Taloyoak)*

5. Titiraqhimayumi 24: Nunavummi Nangminiqaqtunik Ikayuuti Atuqtakhaat

- *Titiraqhimayuq 24 – NNI ihuaqtumik havangittuq. Amihut havaakhat ahinirmiutanut pivagait (Kangiqtugaapik)*
- *Ayughautiqaqpiaqtuq Titiraqhimayumut. 24 uumani NLCA uumanilu NNI. Tatja piyuq una uqaqvigiffaakvikhainami katimayunik ihuigiyaayamutlu ihuainahuritlugu atuqtakhamik ihuittumik atuqpaktanut NNI-mi. Taimaatut pikaktugut nanminiqaqtunik ihuaqhilugu una 51% Inuit nanminiqaqtut kihimi piqangittuq. (Qausuittuq)*
- *Inuit pitjutikhaa una ataani Titiraqhimayumi 24. NNI atuqtakhat inuit ukpiringitait tatja (Arviat)*

PITQUHILIQIYIKKUT

Inuit uqaqpaktut una Nunavutip munaqhiliqinirmut pihimahimmaaqtaait hivuniptingnutlu ihuaqtumik pitjutikhat pihimayuq Kavamatkut pittaatainut atuqnahugitlugit Inuit nuatkatigiigutainut, pitquhirmut, pitquhiraluangit, uqauhiitlu ubluk tamaat atuqlugit aulatjutigiyamingni. Inuit uqaraluaqhutik piyumayuyamik tamainnut kavamatkut havakviinni katimayiinnilu munarilutik tammaktailinirmut atuqtiliqlugulu Inuit pihimayumayanginik inuuhirmingniklu, uqaqhimayait tahapkununga havaktakhanut havaktauyanutlu havaktainut Pitquhiliqiyikkut (CLEY). Ilangit inuit uqaqtut tahapkuat nunallaami havakatigiigutit CLEY-kunik ayughautiqaqtut iluani hilataanilu uqakatigiiktunut Havakvingmit. Aallat inuit uqaqtut ihuirgiyamingnik havaktakhanut ikayukhikhimaittumik, imaalu uqaqhutik naguungittumik manikhanik aallatkiini havaktakhani havaktauyanilu. Ikittuttauk uqaqtait ihuigivlugit havaktakhanut ilangit inuit uqaqtut una Iqaluit pivanguktuq amigaitqiyaniq havaktakhanik ikayukhikhutik havaktakhanut manikhaniklu aallanit Nunavunmi nunallaanit. Kihimi, amihut inuit ihuaqtunik uqaqpaktut pitjutainut nunallaani havaktakhanut havaktanginnut CLEY-kut. Ihuatqiyat uqaqtauyut tahapkununga havaktakhanut ikayuutigivagait inuit hanikpamungauyunut. Amihut inuit uqaqtut pihimahimmaaqtaghanik angikliluumilugitlu tahapkununga havaktakhanut. Ikittut inuit uqaqtait ilihimalluangittumik havaktakhanik kitutlu pigiyainik CLEY-kut kitutlu havaktakhat pihimayut aallanut katimiyinut timikaktunutluuniit.

Ihumagiyayut CLEY-kunik pihimayut ataani titiraqhimayuni havaktauyakhani: Nunallaami Havaktakhangit, Aittuuhiat Maniit Ikayuutitlu, ukuatlu Ilitariyauhimayut Uqauhit. Ikitpiaktut uqaqtut tahapkununga Pituhirmut Ilitquhiitlu havaktakhangit havakviit ukunatut taihuakviit, titirqanut tutkuumaviit, ingilraarnitanik, ukuatlu havaktakhat hanauyanut uqaqhimayut nipiliuqhimaittugit tahapkununga Havakviup havaktakhait talvunga Nunavunmi Ulapqiyuliyiyiit.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

1. Nunallaami Havaktakhait

Ikittut uqaqtauyut tahapkununga havaktakhanut atuqtakhanik tahapkunungalluaq atauhiqmik uqauhiqaqtunut Nunavunmiutat. Aalla havaktakhanut ayughautigiyaa naunaiktait nunaqaqtut pikaluangittumik havaktakhanik manikhaniklu ikayuutikhanik annguniaqtunut aallanutlu havaktunik pitquhirmut inuuhinganut.

Hulilukaakhutik Inuuyut: Amihuni nunallaani uqaqtait ulapqitjutikhakaluangittumik, inulrammiinutluaq. Pikaktuklu ihuaqtunik ihuangittuniklu uqaqtainik pitjutikhanginut inirniqhanut ilauyaanginni hulilukaaktuni havaktakhani.

Inirniqhanut Havaktakhait: Amihut uqaqpagaik ikayuutainik inirniqhat nunallaamut atuqtauluangittut havaktauyut kavamatkunit. Pinahugiyut pikatluangittumik havaktakhanik inirniqhat ilauyaanginni hakugingittunilu hakugiktukhauvluni, mikhivaliavlutik ukiuni atulihaaktuni. Ihumagiyauyutlu havakatigiigut aallatkiini havaktakhani ukunani GN-kuni ukuatlu Inuit ilaunyi katimayiinni ihuangittuq

Inulramminut Havaktakhait: Amihut uqaqtait angikliluumitjutikhanut havaktakhanut ikayuutikhainut inulramminut ayuiriaringni Inuit pitquhiinni ihuaqhinahugittugit pitquhirmutlu pihimayumayanginnut. Ikittut inuit uqaqtait pikarumayamingnik katitirlugit inulrammiit inirniqhatlu. Havaktakhanut inirniqhanut, ihumayut havaktakhanut inulramminut ikikliyut kaangilihaaktuni ukiuni.

Haaktunut Akiliktauhimaittunut Havaktakhait: Ikittut uqaqtait inungnit ayughautigivlugu pakittinahugittutik akiligakhaittunik ikayuktughanik ikayuutigilugu nunallaami katimayiitut hulilukaaktunutlu.

Hivuliqtikhanut Havaktakhait: Uqaqtaungittuq nipiliuqhugit tahapkunungatluaq CLEY-kut hivuliqtikhanut Havaktakhait; kihimi pivalliatjutikhaanut hakugiktunik hivuliqtikhanik nunallaani kavamatkunilu uqaqtauhimayuq ilanginni nunallaani.

2. Aittuuhiat Ikayuutitlu

Uqaqhimmaakpagait tahapkununga CLEY-kut aittuuhiat ikayuutitlu. Ikittut katimayut uqaqtut ihumagiyamingnik kanuriliurutainut CLEY-kut havaktakhainik manikhainiklu. Ikittut katimayut uqaqtut ihuigiyamingnik tahapkununga aittuuhianut uuktuutitut pitjutainut, pitquihimmaakhutiklu titirakuvlutik uuktuklutik. Ikittut uqaqtut pitkuivlutik havaktakhanut manikhautikaktughaugalanut. Tahapkununga uqautigiyainut uqaqtut pikaluangittumik katimayini havakvingmiluuniit havariamingnik aulatjutikhanik unnirutikhanutlu pitquyahimayanut CLEY-kunit piyaanginni munariluguluuniit manikhanut havaktakhanut. Amihut nunallaat uqaqtut atuqtakhanik naalautinik nunallaanut havakatigiigutikhainut. Tahapkuat

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

nunallaat naalautikangittut ayuqnaqtunik tamayakhaniklu ihuiqtunut ihuigiyaamingnik uqaqtut ikayukhikvikhaikhutik Havakvingmit naalautiqivingmingnik aullaktiffaarumavlugit.

3. Iitariyauhimayut Uqauhiit

Uqaqtait atuqpaktanut Inuit uqauhiinnik aallatkiit. Ilangit inuit uqaqtut uqauhik tammakpallialiktumik. Ilangit uqaqtut ihumagiyaamingnik taamna kavamatkut havaktangit piyakhamingnik atuliklugu Inuktitut uqauhia havakvingmi titiraqhimmaalikhutik tirqanik Inuktitut. Amigaitkiyat uqauhirmut uqaqtauyut ukuat numiktikhimaittunik kavamatkuni havaktainik makpiraaliuqhugit ukunatut havaktanginnut havaktakhanutlu naunaitkutitut, inungnut tuhaqtitjutitutlu. Ilangit inuit uqaqtut tautukhutik ihuittumik numiktirihimayunik atuqtamingniklu Inuktitut. Ikittutik numiktiriyit, tahapkuatlu aanniarviliakhimayunut numiktiriyit, uqariyait tahapkuat kavamatkut ihuaqhiyakhainik. Amihut inuit uqaqtut ilihautjutitut Inuktitut Inuinnaqtunlu. Ukuat uqariyayut naunaikhugit iliharviit ihuaqtumik ilihauttittingittumik Inuit uqauhiinnik. Amigaitkiyat inuit takuyumayut naguutqiyamik uqauhirmut ilihautjutikhanik ilihaqniinni K-12 iliharvingni ahinilu.

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Nunallaani Havaktakhait

- *Annguniaktitut ilihautjijyughaugaluit. Inulrammiit ayuktut hanikpanittaamingni. Annguhiqiyit ihumagitluaqtagharingitait akilikhivlutik annguniaktut ihumagitluaklugit ilihautikhamingnik inulramminut atuqlugitlu inirniqhat ikayukvigilugit inirniqhat hamaniitlaktitlugit. (Iqaluktuuttiaq)*
- *GN-kut ihumagingitaa tammaknialirungnaqhiyumik pitquhigaluaptirnik uqauhiptingniklu. Qilamiukuyugaluuyugut uuminga. Inirniqhat manikhaqaqtukhaugaluit amihumik kavamatkunit havakriamingni havaktakhanik ilihautjutitlugit inulramminut. (Arviat)*
- *Hanikpaniittughayutit pithuhiraluakkut pihimayumagungni. Naguuyutut ilivaktugut hanikpaniitkangapta. Angmaumatqiyavuluni talvani hulilukaaknaqhuni – igluptingnut inggittuni inikhaittumi nunaptingni ayukhalikpakhuta unaguikhingnaittunilu. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Hulilukaaktuni: nutaqqat hulilukaarutikhaikhutik. Nayugvikhakangittutik tahapkunani 900-nik ilihautuqaqhutik nutaqqanik. Nayugvikhaqaqqaakhutik Faalamiutani Haamlitkunilu piyauffaakhuni GN-kuni havaktimut uqaqattitugulu. (Kangiqliniaq)*
- *Naguuniakkaakhuni amigaitpata aujami hanikpaniittut inulramminut pitjutikhanut numikpaktunik hip hop-tunik, pitquhirmingni ayuiqhimayait, uqauhitlu. Inulrammiit ublumi ayuqnaqhikpiaktut 10-ni ukiunginnit angayaaknaqtunik atuinaliramik hulilukaakhimaittumik angayaaknaqtauinanik pivlutik. (Kugluktuk)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Amigaitpallaat katimayit timiqaqtut (Inuuhiliqiyit, inuuhikattiarnirmut, Ihumaliqinirmut, Inulrammiit Katimayit, Inulrammiit Maligaliqinirmut Katimayit, Tanganut Katimayit, Palihimat, Inirniqhat Katimayit) havaknahugittut ihuaqhinahugittugit ayughautit inungnut nunallaptingni havakatigiingittut ihuaqtumik havangittutik. (Ikpiaryuk)*
- *Naguuyumik havaktughauyugut naunaiktitlugit atuliklugitlu naguuyumik hulilukaarutikhanik nutaqqanut ukiuq takivatlaakmata uvaptingnut. Piqaliktughauyugut iqaiyainirmut ilihaqtittinik. Havaktakhat nutaqqanik hanikpanunguatiyut annguniaktittugit ayughautigilikniaktavut manikhat mikhilaaqmata. (Arviat)*
- *Amihuuyugut ilihimangittugut huuq una havakvik ittaakhaa; atuqpaktuq hilataani timilingnik katimayinikluuniit havaktakhamingni puigukhutik pilluagakhamingnik inirniqhanut inulramminutlu. Kangikhihimayait inirniqhat tuniyauhimaattuq inulramminut nunallaami pikakpakaluaqhuta uuminga pitquhiliqiyinik Inuit Cultural Institute ihuaqtumik havakpaktumik. Huuq GN-kut atuyuitaat una havakhimayaat atuqlugu ilihautjutigilugu inulramminut? (Arviat)*

2. Aittuuhiat Ikayuutitlu

- *Pakitilimaiktugut manikhaqvikanik nunallaami nalautiqaqvingmut. (Qikiqtaryuaq)*
- *Manikhat hulilukaarutinut ilauyughaugaluaktamainnut mainikhainut (Kangiktugaapik)*
- *Uuktukhimmaaktughauyugut aatjikkiiktumut manikhanut pikanginnapta inungmik titiraqtaaktumik nutaamik uktuutikhamik (Kimmirut)*
- *Havaktakhat pivagait iliharvingmi ublaami niripkaiyunik manikhaqaqhimmaaktughaugluit. Uuktukhimmaakluta piyughaungittuugaluuyugut. (Kinngait)*
- *Havakatigiigutit CLEY-kuni ihuaqhiliktut manikhaqvigiyaqaluamingnut ihumagiyaayanut uukturaangamik (Kangiktugaapik)*
- *Qitiqauyaqviani uumani ukiungani Inirniqhat Katimayit tunihiyut uktuutimingnik CLEY-kunut ilanga manikhakvigivlugu QIA Inuit Katimayinut. Uqaqvigiyaqhimayugut kitkani Qitiqauyaqviani manikhakaktumik piinnariakahunilu maniiatugakhat kangiktaungmat angikhugu. Manikhangittugut huli. Manikhat qilamik tikilimaittutik. (Kangiktugaapik)*
- *Uqakatigiyyuittut aallatkiini inirniqhat havaktakhainut tahapkunani NTI, QIA GN-kunilu. (Qausuittuq)*

3. Iitariyauhimaayut Uqauhiit

- *Piyughauyut Inuinnaqtun ihuaqtumik numiktirakhauyuq. Aatjikkiiklugu piyaghaq havaktauyani Inuktitut. (Iqaluktuuttiaq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Inuktitut ikayukhiktaukpiakpaktut amihumik Inuinnaqtunmit. Una ihuaqhiyughaq. Inuinnaqtun tammalikuq taima ihuittuq, ihuitpiakhuni tammakkat. Inuit uqauhirmingnik tammakhigangata amihumik tammakhivaktut. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Uqauhirmut, imaa ittuq uuminga atauhiqmik uqauhilgit inuit ayughautiqaqtut piyaamingni havaktauyanik. (Salliq)*
- *Ungahiktugut ukiuni atuliriama Inuktitut havakhuta atuqlugu uqauhiritluaklugu. (ikpiaryuk)*

PIVALLIAYULIQIYIKKUT INGILRAYULIQIYITKULLU

Pivlugit qauyihavlutik pikangitpatlaakhuni piangaiyarnirmun pitjutikhainut naguutluangittumik pikahutik nanminiqagtut havakvikhaanik uqariyauvaktuq tamangnit inungnit havakvinitlu. Ilangit nunallaat uqaqtut naguuyunik iglukhaittumik havakvikhamik ikayuutigilugu angkililiktumi piangaiyarnirmun, aallat naunaiktaititlu atulluaqhimaittut nunallaami piqutit atuqtaulutik piyughaugaluit ikayuutigilugu angkililiktumi piangaiyarnirmun. Ilangit nanminiqagtut uqaqtait ayughautigivaktamingnik pivallianirmut angkililuuminahugittugit nanminiqagtamingnik. Amihut inuit uqaqtut havaakhaittumik nunallaamingni, inulramminutluaq pivlugit. Ilauyut uqaqtainut piyumayauyamat piliklutik pivallialutik ayuittunik havaktughanik naguuyunut ilihautjutinut ilihautjutikhanutlu. Ilangit ihumagiyauyut pihimayut Havakvingmut ukuninga: Havakatiigutait Havakvingmut; Nanminiqanirmut Pivikhanut Havatakhanut Havaktauyanutlu; una Pitquhirmut Piangaiyarnirmut; Pivikhanut Niuvikvingnut; Nalvaakhiuktunut Uyarahiuqnirmutlu; Ingilratjutikhanutlu.

1. Havakatiigut Havakvingmut

Ilangit nunallaat uqaqtut humik ilihimayamingnik naguutluangittunik havkatiigutaayunik Havakvingmut. Amihut inuit ilitariyait naguutluangitut havakatiigutit hakugikluangittunut iluani hilataanilu uqaqatiigutitut, pikangittutiklu ihuaqtunik nunallaanut qauyihaitjutinut. Ilangit inuit uqaqtut itqumayamingnik uuminga Havakvingmik mikiyumik havakpagait ihumagiyauyut, ilangitauk ihumavlutik taima taamna Havakvik havayuittut amihunik ihumagiyauyanik.

2. Nanminiqanirmut Pivikhanutlu Havatakhanut Havaktauyanutlu

Amihut inuit uqaqtut ihumagiyamingnik naunaikutakatluangittumik piangaiyarnirmun pivallianirmutlu havaktakhanut, pilimaittutiklu kangikhhimayunit ikayuutikhamingnik naunaiyailutik ihuaqtunik havaktakhanik ikayuutikhaniklu. Aallalu ihumagiyauyut amihut inuit ihumayut uuktuutinut havaktauyughat nanminiqagtunut ikayuutikhainik ayuqnaqpiakhutik. Aallat

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

ihumagiyaayut tahapkuat inuit pinahugiyainut taamna pittaaliriamingni piyaghat ilanginnut havaktakhanut ihuitpatlaakhtuk piyaami piyaulimaittutiklu amihunit Nunavunmiutanit. Ilavlugu inuit uqaqtut amihuvatlaani amihunik havaktauvlugit ihumaliuriamingni uuktuutimut. Naunaikhitluakhimaittugit ikayukhikhimaittutiklu Havakvingmit naunaiktauyuk ihumagiyaayanut. Ilangit nanminiqaqttut uqaqtut taamna Havakvik tammaivaktumik uuktuutininik havaktiitlu hivayakhimaittutik hivayauktaugaangamik. Ilangitauk naunaiktait atullaktakhanut maligakhat uumani Nunavunmi Igluliqikyuat ayughautauvaktuq nanminiqaqttunut talvungalu piangaiyarnirmun pivallianirmutlu mikiyuni nunallaani.

Ilangit nunallaat uqaqtut ukuat Nunallaami Pivalliyuliqinirmut Havakti (CEDO) havaakaktuq havaktakhanu nunallaami. Amihut uqaqtut ilihimavlutik inmik CEDO-nguyuk ihuaqtumik havaktuk ayuqhautiqaqpiaqhuni pivaktuq, ihumagiyaamingnuttuk pigaluakhugu una CEDO-nguyuk ayuitpiakhimaittuni havagiamini havaamik unalu inuk ikayukhikhimaittuni ihuaqtumik ikayuutikhaminnik havakvingmit.

3. Pitquhikkut Piangaiyarniq

Qaffiuyut inuit uqautiqaqttut pighailluurnmik kavamat ikayuqtughaugaluamik nanminiqaqttunut pitquhikkut hanaqitjuhanik anguniarnikkut turaangayunullu piyautjutighanut maniliqtuiniitigullu hanaqihighannik. Aallallu ihumaalutiqariamingnik pivaktut hanaugaghat utquhighat ayurnarhivallialiqttut pihaanginni Havakviklu ikayungittuq ihuarhautighaanut uuma.

4. Pittaarniq Niuvvaavighanut

Tuharnaqtuq Nunavunmiunit pinginnahuginia Kavamat aghuurlutik Nunavunmik niuvrutighainniklu. Inuillu ihumaaluktut pilarhuutanik pittailiniq-nattiliqinikkut hingnaaqtit Nunavut piangaiyarutaata hivunighaanut. Amihut hunguhukpaktut Kavamamik qangirhittiaqtittinginnianik nunaryuamut Inuit pitquhianik Inuit itquhianiklu nattirhiuliqinikkut.

5. Nanihiniurniq Uyaraghiurniqlu

Ilait nunallaat uqaallakpaktut ihuiguuutimingnik Havaviup uqaqatigiigutaanik uyaraghiurnikkut ninihiniurnikkullu haniinni nunallaanginnut. Uqautiqavyaktillu kinalluaq angirutikkut aullaqtiturikkullu akturnaqturutiitigut pighatarutikkut angirutit, uqautaulluaqtut tugaqtitauulluaqtut Havakvingmut.

6. Ingilrayuliqinikkut

Amihuni nunallaani, iyumaalugutit taiyauvaktut akitunianut tingmitjutit, tingmitit naukuurniit uplurhiutituutauillu. Nuatqagitiit ihumaalutiqariamingni pivaktut tatja naukuurutinik uplurhiutituurutainniklu ihuittut ikayuurutaungittutik pitquhikkut niurinnikkut tunirhautinikkut pulaaqtutikkut hanilirhinut nunallaanut. Ilailu nunallaat nipliqaqtut ihuanginnianut Niqitautikkut Titiqiqivikkut uqaallaghtuk tuyuqtauyut qimaktiqattarhutik ilingagaalutik tikitpaktut.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Nunavunmiut Uqaqtut

1. Havakatigiigut Havakvingmut

- *EDT & CEDO/CEDC havaqatigiittianguq – maniliqtuinikkut havaaghallu angirutaitigut. ED&T amirhivallaaqpiatuq mikkanuat ukiutuaqniatigut - \$190k (incl. 1 fte) (Kangiqtugaapik)*
- *Uvamnut takunnaittuq hivuliqtuunianik hivunighamulluunniit Kavamanit pivaliatjutiliqinikkut. (Iqaluktuttiaq)*
- *Maniliqtuunik pivaliatjutighanut ayurnangittuq. Una havakvik ikayuttiaqtuq hamlanik. (Uqhuqtuuq)*
- *Havaqatigittiaqtautiqtangittugut ED&T-mik Qanguuqtautiaqpaqtuq hunaiiluganik piyaami ED&T-mit ayurhauharhuuvaktuq tingmitiqarvingnut pivaliatjuliqinirmullu. (Kangiqtugaapik)*
- *Havaktuittuq ayuiriirhimayunik uumani havakvingmi. Uuktuqpaqtut ukiuq nutaaq tikitkaluaraangat, amihut himmauhiqattaqtut havakvingmi. (Qamanittuq)*

2. Nanminiqanirmut Pivikhanutlu Havaktakhanut Havaktauyanutlu

- *Nunataarutikkut angirut taimainnut aatjikiingittuq. Ilaait inuit atqunaqpaqtut ilaittauq hunamiaraalutik. Hanaqitjutit anguniaqtuliqinikkut ikayuutit ikayuutauyuittut turaangayamingnut. Hanaqilaarhuutiqtarhutik niruaqtauhimayunut ihumalluaginnut. NTI kivgaqtuiyughaq aatjikkiitpkailuni inungnik ikayulluarluni inungnik ikayuqtighailluulluqaqtunik. (Taloyoak)*
- *Nanminiqatiliqinikkut ihumatjutiqtaraangapta ikayuqtigharhiuraangapta pivalliyuliqiyinit huliyuittut uqallautigaaluta ihumagiyavut ihuittut. (Uqhuqtuuq)*
- *Havaktaghat maniliqtuutailu ittariiqut; kihimi, inuit inmigut ayurhauhiqatut inmik ilanga ilihiyaghamingnik. Amihuuyugut manirharnirmut hunaiilugaptingnik nutaaqiqattarapta. (Sallit)*
- *Atauttiunginnia naunairhimaittuq NTI Anguniaqtuliqinikkut Ikayuutip Kavamat Pivallialiqinikkut Mikitqianut Nanminilininikkut Havaangat. Inuk atauhiq uuktuqtuq Kavamanut atuqqirumapluni Kavamanit anguniaqtuliqinikkut tamayaghanut qainnanut hunanullu uuktuqtautquyaukarivuq NTI hanaqiniinut una Kavamat hanaqitjuhiritillugu.*
- *Anguniaqtuliqinikkut Ikayuut hanaqiyaat NT-tkut turaangangittuq taimainnut nunaqaqqaqtunut talvani taiyauyumi NLCA-mik – ituq ikayuqturniarhuni havangittuinnarnut– una ihuangittuq. (Ikpiarjuk)*
- *Takuvaktunga amihunik havattiaqpaghimayut inuit aghuut uuktuqpaqtut ihumaminiirialaqaamiingni. Ilittiaqtitaghaugaluq ihumaminiirialaqtalharhunmik*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- maniliqinikkut havangnirmut – Inuit ilait nanminiktuutikkut piyuungittut taimaittumik ikayuutighaqaqtughauyugut aghuurhayaulutalu ayuighatilluta qanuriliuqtaaqtaghapingnik. Inuit ayurhaqaktut unniriamingnik ikayuqtighaillurumik – tughirumayuinnamik. (Iqaluit)*
- *Tamangavyaanut una Kavamt havakvia navikturhimayuq amihuraalungnut /humiiivingnut nunallaarmiutat ayurhalaqivakput piyaanginnik ikayuutainnik. (Kangiqlinia)*
 - *Tununnani Quebec nunallaangit piyaaqtut akiittumik niqainnarniq nunaita qiqittiiviinnit, huuqtauq taimailiuyuitpita hamani– anguniaqtit akiliqtauvaktut avikturniata kavamanganit pipkaiplutik niqailluqtunut, akiittumik. (Ikpiarjuk)*
 - *Maniinnaungittuq nanminqtuutiliurut...havaaghamut ayuittiarniq nanminiliqutinullu amirhittiarniq. Hulingittugut piyuummirutighaanut pivikhailiurutinut nunallaani. (Arviat)*
 - *Hunaqangittuq nunallaani piyuummirutjutighamut piangaiyautit aulahimmaanginnarniarutighainnut. Mikiyuq maniliqtuut nunallaamut naamangittuq. Aghuuqhaiyughauyugut mikitqiyaniq nunallaani nanminiqtuutini. Uyaraghiurviliqiangittugut, iqalukhiurviliqiangittugut nunallaami. Kavamat aghuvallaaq ahitquttuyut uqallagiirutimingnut ikayuutighamingnut mikitqianut nanminiqtuliyiyinut (Sanikiluak)*
 - *Piliuyugut Nunavut Uummaqutaanut, Ulapqiyiinnut Nunavut, niuviqtunut havakvik, makpiraaliqiviklu. Havattiaqtut nunallaamut.*

3. Pitquhikkut Piangaiyarniq

- *Greenland-mi hilami niuvvaavik anguniaqtit niuvrutiqarianginni niqainnanik anguntimingnik. Una ihuatangniaraluaqquq– kihimi hivulliq aplugaghaq niqi ihivriqtauyughaq. Kihimi Inuktut taimailiuyuitut– ilihimayavut anguniaqtit ilihimaplugillu pittiyayuktut, ihivriqtaqariittugut. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Qanuq inungmik maniliurutiqauntinaqqita haniqqamit? Una aghuurnatqiaq apiqqutighaq pivallialiqiyikkut qiuyaghaat Inuit aulapkaqtauniatigut. (Iqaluit)*
- *Niuvrutighaliuqtit hanauyaqtit ayurhaqtut ikayuqtaungitpiaramik Kavamanik– tamangavyaanut, Inuit ikayuqtighaittut. (Kangiqtugaapik)*
- *Nattiit amiinnut niuvvaatjutit akiigtut European pilairutainnut nattiit amiinnut ayurhalarhuutauniaqtut maniliqtuuptingnut aullaaruhiptingnut kaasiliit, qiniqtat, qariut niqillu aulaarunmut akituyut. Uvagut havangittugut ayurhariliqtugut manikkut pitinnagu nattiit amiinnut pilalarhuut iliqinnagu. Inirnighat pilarhuqtauvallaarunaittut inulrammirnit inirnighat niqiqualluarmata niqainnarniq inulramirnit. Inulrammiit niuvvaavingnit niqihalutqiyauniaqtut maniillamut nattiit amiinnit manigharlungniatigut niuviriarni niqinik. (Ikpiarjuk)*

4. Pittaarniq Niuvvaavighanut

- *Pighariaktugut niuvaayaghanik kihimi ikayuqtiqangittugut niuvaaliqinirmut (Arviat)*
- *Kavamat ikayuyuittuq niuvaavighanik hanauganut – hanayut inmik taimailuqpektut. Kavamat ikayuqyuummiqtughat niuvvaavighanut hanauganut. (Ikpiarjuk)*
- *Toronto-mungauqattaqtunga niuvvaayaqturhunga kingullirni 12 ukiuni. Takunnaittuq niuvaaliqinikkut hanaqinirmik Nunavut kavamanganit. Aallat nunaryuat Yukon-lu Greenland-lu ittutut ittuk ikayuqtauqpiarhutik kavamamingnik. Pulaaqtauniq aqiyunit nakuuqpiatuq nanminiqtuliqinikkut maniliurutimut aallallu nunaryuat niuvaaliqinikkut mighaanut pitjariktut avikturmingnut. (Pangnirtung)*

5. Nanihiniurniq Uyaraghiurnirlu

- *Nunallaan Uyaraghiurnikkut Hivunighaq havaktauniaqtuq uumani ukiumi qayiyhaiyinit BC-mi. Ilihimaquq uyaraghiurvik piangiyautauniaqtuq nunallaamut kihianiluttauq piyaiyautaulunilu ayunginnirhanik. (Igluligaarjuk)*
- *Havaariyayut tamaptingnut ihuarutaungittut. Nunapta manit maniliqtuutit nunallaanut hanaqitjutinuk tamayanullu tamainnut atuqtitaungittuq ...aahit nanminitut ilipkaqtaugiplitik. Takuhiyuittuq maniktaarutighanik uyaraghiuliqinirmit. (Sallit)*

6. Inilrayuliqinikkut

- *Kavamat iliharhiyughaq nunallaat puplaktuqtunik tingmitiaqpangittut niuvigaghait akitutqiyaryuat. Hamna ihuyuumiyuq kingullirni 10 ukiuni kaasiliit akitturyuumingmata. (Uqhuqtuuq)*
- *Mikkannuamik piittumikluunniit akighilaarunmik umiukkuuqtanik hunavalungnik tingmiakkuuqtaniklu – tahapkuat ittut qulaaniluunniit ukiuqtarviup taiyauyuq 60th nalayum titirayap nunauyami ilayuumirluni akighilaarutitaqtughaugaluat ilauviqanginnapta ausainganut Kanatam (niqit nautiviinni) apqutititgut. (Ikpiarjuk)*
- *NTI Kavamatlu havaqatigiittiangittuk ikayuunmik Nunavunmiunut. NTI ikayuqpektuq Canadian North-mikaulaqtigutaanut RB-mi pitjaritqiyaunahuagutaanit First Air-m kihimi Kavamat ikayungittuq RB-mik uumuuna. Tingmitjutait akiit titiqiqitjutillu, ilaali qiqihimangittut niqit aqiuqtuat, nutqangalaqivaktut First Air-mi (Qausuittuq)*
- *Umiakku-aqiuqtuat iniqittiaqtughat – umiukkuuqtitat kiklighait ahitqutauvaktut nunaqilarhuutauplutik aippaagu umialiqaqinirmik tingmitikkuuqtalarhuutauplutikluunniit ayurangitpat kihimi timitikkurniq hunanik akituqpiatuq. (Ausuittuq)*

- *Huuqtauq Kivalliq Air upautiyungnaiqtuq Kugaarungmut? (Kugaaruk)*

ILINNIAQTULIQINIKKUT

Ilinniaqtuliqinikkut ihumaalungnariyauyuq Nunavunmiunut. Uqaallagutit naunaitkutauyut ihumanirmik iliharutit anmuuniqarniitut aulayut kingullirni ukiuni. Angayuqqaat, ilihaqtut, havaktillu amihunik taihihimayut iliharutinut nunallaanittuni. Hapkuat ihumaalutit ittit: iliharniup avatinga ilvia, iniqtirutikkut ayuirniit, nuutirniq ilihayuqumirutinut, nunallaami piniq inirniit iliharviinnut ayuirhanirmullu havaaghanut. Inuillu ihumaalukpaktut ilihalihaanut hanaqitjutinut nutaqqiqivignullu angayuqqallu ilauhiinnut ilihailiqinikkut. Ihumaluutit taiyauvaktut atanniqturutikkut nutaamullu Ilinniaqtuliqinikkut Maligakkut. Ilaait uqaallaktut ihumayaamingnik iliharviliqiniq ihuatqiyaugaluaqtuq hivuatigut avikturhimayunut ilihailiqinikkut. Nunavut Ilihaqtughaliqinikkut Iliharvingmut Havaaq uqarittiaqtauvaktuq amihuuplutik inuit ihumayut taimaatut atuqtughaugaluaq aallanik ilihauhiliurutinik. Ikayuuhiarutikkut Ikayurutit ihumaaluutigiyauyut amihunut Nunavunmiunut. Hama naunaitkutit ihumaalugiyautqiat ilihiaqtuliqinikkut naunaiqtut nunallaani katimaqatigiigunmi.

1. Iliharinikkut Atuqtauraanginnarutit

Inuit tamaani ihumaluutiqaqtut iliharutit naunaitkutait atpangavallaagtut. Ihumagiyauyuq nutaqqat pingittut turaangattiaqtumik iliharnirmik. Amigairyuumiraluaqtillugit ilihiaqtut iniqtiqtut iliharniq ayuirhanirlu havaaghanut atpangaqpiiaqtuq angayuqqat havaktittiyillu ayuiqtagharinahugiyaghainnut. Inuit uqaallaktut iliharvik iniqtiriyuq ilihiaqtunik ayuiriirhimaliqtaghanut inuuhirmut havaamullu iliharutighat hivumugiami havaanigunmut ayuirhayuumigutighanulluunnit. Ilayuumirutiqarhuni amihunguq iniqtit piyuumirumayut iliharyuummirutighanut nalliumangittut itirutighainnut ilihariiganut. Amihullu uqaallaktut aatjikkiingitjutainnutkiaq Iqalungnit aallaanut Nunavut nunallaanginnut.

2. Iliharaghat Ayuirhaliqinikkullu

Amihut inuit uqaallaktut Alberta-m ilihautaa inighaliqtuutinut uuktuutit ihuangittut Nunavut nutarainnut. Inuit ihuaruhukpaktut hanaqiniinnik Havakvium piliugainnik nunallaami tamayanginnut; kihimi tamarmik ukautiaqtut havaaghariaqtuq haffumuuna. Ilihaqtut angayuqqaallu uqaallaktut nunallaani iliharviit hailihingittut ilihautighanik ilihayuqumigutikkut pighailliuganik ilaali taiyauyuni math science-tigullu. Atauttigiingittut uqauhiit ilauniatigut Inuit pitquhiitigut iliharvingni. Ilaait ihumayut naamangittuq inuit pitquhiitigut ilihaganik iliharvingni aallaat ihumatillugit pivallaagtunik pitquhiliqinikkut ilihagaghallualiqiyaghaqaqtillugu. Tamatkivyaghutik uqaqtut hapkunuuna aghuurnaqtumik itquhianik angayuqqaat, ilagiit, nunallaarlul pitjuhianik ilihainiatigut inulramiitut Inuit pitquhiatigut. Ilihainiq Inuit uqauhiinniik ihumaalugiyauyurlu. Inuit uqaqpaktut

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

ihuiguuutimingnik hatja ittumik uqarhuni ayuiqhaiyi ilihalihaaqtunut Inuktitut kihimittauq numiktitkipluni Qaplunaatitut Grade 4-mi. ihumaluguutauyuq hamna numiktirniq ihuirutaunilik ilihaqtani iniriqtat nutaqqallu ihumaanut mighaanut iliharniup.

3. Havaktit Tamayautilu hunaiiliugat

Amihut ihumaaluutauyut havaktighaliqitjunmut hunaiiliuganullu tamayanut nunallaakkuurutilik. Amigairyuummirut Inuit ilihaqtinut talvuuna iliharutikkut taiyauyuq NTEP havaanganut ihuariyauyuq naamagutaanut ilihaunmut Nunavunmiunut. Inuit uqaallakpaktut takuyumayaamingnik ikayuquyummirunmik aulahimmaarnianiklu ilihaqpaalirunmik tamainnut Inuinnanut Inuinnaungittunullu ilihaqtinut. Ilaili ihumaaluutimingnik tikilihaanut Inuinnaungittunut ilihaiyinuq uqaallaghutik qauyihainiq hakugiqtiruumigaghaugaluq uplalungairyuumigianginni inuinnaungittut ilihaiyit itquhiinnut nunallaani iliharviit ikluat. Amihuuyut ihumaalugiyauyut inginnirinnut uqautjiyiniq iliharvingni inginnihiinniklu atauttiulutik ilihaiyiniq pivikhaqautiniklu nutaqqanut aallangayunik ilitjuhiqaqtunut. Ilailu ihumaaluutiqaqtut Havakvik naamangittumik havaktuq ilihaqtunut ayutiarutilingnut hivubarhimayunut aktikkutamangnit.

4. Iliharvaqtunginniq, Taimaarutikkut Qaffiuniit, Angayuqqaat ilaunialu

Inuit ihumaaluktut ilihariaqtunginniq angikliuummiliqtuq talvalu, hivuani ilihariaqtunginniq illuaqtuq angitqiyani itpallialiqtuq nukarhirni upautingiqattarlutik. Amihuni katimatjutini, ilihariaqtunginniq angayuqqaat ilaunialu atauttimut uqautauvaktuk. Amigaitqiat inuit uqaqpakut angayuqqaat ilauttiarutighainnik nutaqqatik aghuurutiqlarlutik iliharnirmik ilihariaqturlutiklu. Amihun inuit huuq ilihariaqtunginnikkut ihumagiyatik taivagait; ilait ihumagiyait avatinganut atayumik iliharvingmi, taimailitillugittauq ilait hilataani iliharviup atanniqtuqarviquangitamingni. Tahapkunani uqaqtuni hapkunuuna angirutiqatquq tamangnik Havakvik angayuqqaallu piyuumiqtughak havakatigiigunmik upautiyuumirunmik ilihariaqtunirmut. Aatjikutavyainnik ihumaaluutinik taihivaktullu angayughiit taimaaqtirutainnik talvalu qanuq nutaqqat iliharvingniihimmaarutighainnik.

5. Ilihaliharniq Nutaqqiqinikkulu Havaanut

Amihuni nunallaani nutaqqiqivighailaq ilihalihaaqtunullu havangniillaq ihuumaalutiginnaqtuq ilaani ahikkut. Ilait inuit takuyumayut piyuumirutighanut nutaqqiqivingnut ihuarhiyuumiganullu nutaqqiqiviit maniliqtutainnut ikayuutauyaangani inuuhiringnaqtumut pivalliatjutimut nutaqqanut aalaqtirutighaanut ihuaqtumut. Ilailu tautuktut nutaqqiqivighaliurnirmik pivighailiurnmik qaipkailarhuunmik tahamaniipkaitjunmiklu nunallaani.

6. Kavamaniuniq

Uqaalagutikaqturlu nutaatigut *Ilinniaqtuliqinikkut Maligakkut* qanuriliarhuunmiklu nunallaani Ilinniaqtuliqinikkut Katimayiinnut. Ilait ihumayut Havakvik katimapkaiyughat iliharianginni ikayuutighanik DEA katimayiit aallallu qangirhiyuumirianginni qanuriliurutitik hanaqiyaghatitliklu

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

nutaami maligiali. Inuit uqaallaqattaqpaqtut ukpiruhuktamingnik iliharnikkut havaat ihuatqiakkut aulagaluaqtut talvuuna GNWT-m pitquhiagut avikturnikkut katimayiliqinikkut.

7. Inirnirit Iliharvia

Amihut inuit ihumaalutimingnik taihivaktut inirniit liharviagut amigairyuumiqtughanik iliharnikkut nunallaani. Inuit uqaallakpaqtut kavamat hailiyughaugaluq inuuhikkut-iliharutimik havaktinnani ayuighatinik.

8. Ikayuuhialiqaqinikkut

Amihut uqaallagutik ikayuuhialiqaqinikkut. Ihumagitqiyauniq itjuhiunahugiyauyuq havaak itjuhia tatja ikayuutittiagittuq hunaiilugainni Nunavunmiut, himmiqtuqtauyughauplunilu. Amigaitqiat uqaallakpaqtut ihumaalutimingnik piyaalaqiyaami uttughat, aulaniatigut, maliktaghat, havaakkut atughaghait. Ilaik inuit uqaqpaqtut ukpiriyamingnik havaaq aulapkaqtauttiaqittuq kiklukkut pitauyaarhuni. Aallat uqaallaktut ikayuuhiarut iliurhimayuq inmik inuit ikayungittaanginni havaanigunmut ihumainnaqtularhuunmut ikayuuhiarhinarhimahuirnirmut. Ilautauqattaqtuq uumunga uqauhirmut ihumaalut amihunut inungnut ikittunnuat, piqaralarumi, hailiyauhimaniq havaanigut nutaami piangaiyarunmi. Ilalugu, inuit ihumayut piyuumirutit maniliurutikkut maniqqami nunguliqpalliyut. Amigaitqiat inuit uqaallaktut ikayuuhiaqhailliuqtut manik naamangittuq akituqpianganut niuvirniup hunaliuganik Nunavunmi. Inuit uqaallakpaqtuq takuyumayut ihuarhiyuumigutimik ikayuuhialiqaqinikkut pitjutiqarlutik hanaqitjuhinik havaamut ikayuuhiaqataruiqpallianingagut, inmik-ihuarivallianikkut, pivalliyaanganilu nunallaami havaktuliqiniq. Aallalu taiyauyuq inirniqanik ukpigiyat akituqpiarniq niurigaghanik Nunavunmi naamangittuq inutquaqtautainnut. Iltarhigaluqtaqillugit una Nunavut havaaringitaa, inirniqat aallalu ikayuqtiqharhiuqtut Kavamanit tuhaqipkaitjutighamik Kanatamut.

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Iliharvikkut Atuqtauraanginnarutit

- *Ilaik Grade 12-mik iniqut taigulimaittuq titiralimaittullu. Taapkuat uuktuqtut Hamlat havaaghanut ilihautiyuumigaghanguqpaqtut. Ilihaqtut hivumuktitauyughaugaluq havaktamingnut ilihautigut ukiuginnuungittunut. Hakugitqiyamik pighaqaqtughauyugut. (Kangiqtugaapik)*
- *Grade 12-ngutivut iniqut pilarialaqihimangittut ilihayuumirutimut. Naunaittuq una ilaa ilihaittavut ausaimungaugaangata angutitjutighamik ukiuq naatugu ilihaliqpaqtut ilihayuumirutimungaqtinngit. Imaittariittuq aallanguqtughaq tahamna. (Taloyoak)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Ilihaqtut ayurhaqpaktut nuutirniatigut angiyumut iliharvingnut. Itquhiit aallatqiiliqtut ilihaqtuni mikitqiani nunallaani hunailuganilu ilihaqtuni angitqiani nunallaani ausaimiluunniit. Ilihaqtut upalungaiqtughat havaariyumayamingnut. (Qausuittuq)*
- *Iniqtiriliqtugut taigulimaittunik. Grade 12-mut titiqiqtauplutik taigurhutik nalliutimangittumut nunaptingni taigugaghanut. Havaktighaarilimaitatka ayuiriirhimanginmata. (Iqaluit)*
- *Grade 12 inirhimayut Nunavunmi angummatingittut aallanut Grade 12-nut (Mittimatalik)*
- *Ilihaqtut qulvaqtitauyuumiqpaktut, upalungaingitkaluaqtillugit qulvaryuumirutimut, tikittugu grade nine – pilarhuut atpangayunik iliharniqaqtunik taimaalarhuutauyungnarhivuq iniqtinnaqit kikilinganut iniqtirutainnut. Ilihaqtiliqiyit qulvaqtiriyuumirhikpata, ilaali ayuirutiqaqtunik. Inulik grade 8-nik taiguaruhilingnik grade 2 grade 4miluunniitl. (Iglulik)*
- *Nurrara qaigaangami Iqalungnit ihuiguhuliqaqtuq iliharniq ayurnaitpallaaq. (Kimmirut)*
- *Ilaharut aatjikkiikpat ausaimut, huuq amihuraaluit ihihaiyit nutaqqatik ausaimungautjuiliqqat iniqtiriyaanginni ilihagamingnik? (Qamanittuaq)*
- *Havattialiqtugut (ilihaqpaalirutikkut ilauniarnikkut titiqiqtuiniq). Nutaqqat ihumaliuqtut ilaayumaplutik angitqiyamut nunaryuamut. 5 ukiut kingulliinni aullaqtuittuq iliharianik. Tatja amigairyuumiyunik nutaqqanik aulapaliqtunik ilihayuuminikkut upautiliqtunut (140 uumani ukiumi). Aghuuyuarutitut ittuq ihaangnianut iliharniup; kihimi, talvainnaq 25% nutaqqavut Kanatami angumatiyumik grades-nut. (Arviat)*
- *Takungittunga havagittiarunmut unniutjuunmik Ilihaqtuliqinikkunnit. Inuit tammaiyutut ittuq havaamingnit ayuittiarhimayunut inirhimayunut. (Iqaluktuuttiaq)*

2. Ilihagaghat Ayuirhaliqinikkullu

- *Ilihaiikkut Ilihagaghat angummatingittut ausaimiut hanaqiyainnut. Nutaqqat aulaaqtiqaaralutik ilihayuumirutigahanut, qaffinnuani tatqirhiutini aiffaaqpaktut havaaq avatqumavallaarmat ayurhaliramik. (Chesterfield Inlet)*
- *Iliharniq hapirnaqtutut iliyuq Inuinnarnut nutaqqanut, taapkunuungugaluaq lu inirhimayunut grade 12-mik. Ayuirhatjut ittughautaugaluaq iliharutaanit Alberta-m. Iniqtiriliqtugut uqalimaittunik titiralimaittuniklu Qaplunaatitut Inuktitut kangirhimatianik. Ihihaiyiqarhuta ilihimattiarutiqaqtugittunik piniarhimangittunikluunniit uqauhikkut ilihainirmik. (Naujaat)*
- *Ihuatqiamik havaktughayugut aghuurhainirmik iqaiyautiliqinrmik nutaqqanut takuyuungmata ukiuvut. Ilihaiyiqaaqtughayugut iqaiyailiqiyinik. Havaat aulayarutit nutaqqanik aavarianginni amirnarhiut maniliqtuitjutit mighivallianiitigut. (Arviat)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Maniqqaliarutit ilauyughaugaluit iliharnirmut aavarniit mirhurniillu amirnik. (Igluligaarjuk)*
- *Havaariyumamayut pivallianiqt- havatjarlukpiarhimayuq. Kavamat havaqatiqaqtughaugaluaq havaariyumamayut pivaliliqinikkut havaktimik aghuurhailutiklu huliluqaarutini havaatigut katimatjutini pulaaqtitjutinilu havakvingnut. (Kinngait)*

3. Havaktit Tamayallu hunaiiliugat

- *Atauihulutik ilihaghaqaqtugut nutaqqanik naamangittutiklu atauihulutik ilhagaghamut ilihaiyit ikayuqtughat. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Nutaat ilihaiyit qauyihainikkut piyuumiqtughat ihuatqiamik upautitinnagit iliharviit ikluanginnut (Tikirarjuaq)*
- *Ayurhauti angiyuq ihuarhaipkainahualiraangat ayurnangittunik iliharvingni.. Nutaaqqaqtugut 8 tatqirhiutini qaritauyaliqutjunmik ihuarhainianik DEA pianik. Qaiyuqangittuq. Uvaptinik ihuarhaqpalivarivakkut. Hivunighaliurhimangittuq niuviutighaanut tamayanut himiqtuitjutighanullu (Quasuittuq)*

4. Ilihariaqtunginniq, Taimaarutikkut Qaffiuniit, Angayuqqaat ilaunialu

- *Nutaqqat ilihariangittut takuqattaqtatka. Aippangani Taloyoami 60%-mik ilihariaqtuqpauhiqaruvit. Una tamaryangayuq. (Taloyoak)*
- *Ihihaiyughaupiaqtugut inungnik angayuqqaatianguhirmik. Aullaruiit ayurhautipta hamaniittut. Ihuarhautauaraluaqtuq aanniaqtaliqinirmut, iliharinginnirmut, iliharnirmut, qaqugunguqqallulu apirhuiyiliqinikkut ayurhautinut. Iliharinginniq hiamittuq, humaagiyaungittuq ihuarhaqtauniarhimagitturlu. (Urhuqtuuq)*
- *Nutaqqanik pamirnikkut ilihimaniq nungutiliqitutut iliyuq nunallaaptingni ihuirutilirhuni (Kangiqtugaapik)*
- *Quyuhuktunga ilihaituliqiniptingnik kihimi angiyumik ayurhautiqaqtugut iliharianginnikkut. Angayuqqanguyut aallaqiigutilgit nutaqqanik. Nutaqqat ilihariaqtuquffigit tuullirhimaittumik, ihuarhaqtaghat piannarniq – taamna unnitjutauyuq angayuqqaanut (Kugluktuk)*

5. Ilihalihaliqinikkut Nutaaqqiqivikkullu Havaanut

- *Havaktiqaattainnaqtugut, nutaaqqiqivighailliuqtugut*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Nutaqqiqiviliuyugut ayurnaqtuq kihimi maniliqtuitjuhirmik aulahimmaariangani. Maniliulimaittugut tamayailliugat makpiraaghailiugallu piyaanginni nutaqqanut. (Qikiqtarjuaq)*
- *Ayurhautiryuaq iliharunmut inungnut nutaqqiqiyiinniq. (Kugluktuk)*

6. Kavamaniuniq

- *DEA hulipkaqtaulimaittuq uqaalaktitaulimaittuqlu. Hakugingniqavyangittut. Upautipkailimaittuni atanguyamik talvunga inungnut apirhuiyunut tuniyauhainnarniaravit. Taimailivaktuq uumani ukiumi. Hughamik DEA-qaqqita? Uqautiqalimaitpiaqtugut ayurhautinik. (Whale Cove)*
- *DEAs huliluayuitqiaq hakuklutqiyaupluni piitumik avikturnikkut katimayimik. Katimayit inmik hakugitqiyat. (Salliit)*
- *Avikturnikkut katimayit piiqtauvaktut nunallaanit. DEA-t havaqatigiigutiqaqtughaugaluat Ministanut,kihimi amihut tautuktut ikayuqtit amighiyit Ministamik pilluangittutik hanaqinirmik nunallaanut. Hatummiyit. (Arviat)*
- *Amihut DEA-tigut ihuarhiyuumiqtughat, ilaalu tuhatitijunmik Atanguyamut angayuqqaanullu. Angayuqqaat ilauninga naamangittuq iliharvingnut. Taitai inuit Havakvingmit nunallaamungauyughaugaluat ilauqatigiiklutik nunallaamik. (Ikpiarjuk)*
- *DEA atauhiinarmik havaktilik kihimi amigairyuumiyughat ihuarhitiniaqqat– qauyihait aallallu havaktighat ayuirhimayanut pighailiugat. Havakvik/Katimavik mikkauvallaaq. DEA hakugigutaa angiliyuumirniaqtuq nutaakkut Ilhaqtuliqinikkut Maligakkut kihimi ilayuummirunaittut havaktighanik. (Qausuittuq)*
- *DEA manilituqaktuq Maniliuqtuinikkut Angirutikkut Kavamanit. Ukiurmut manighaq \$70k – atuqaktuq DEA Katimayit manighaanut katimatjunmut, aulautjutit manikkut atuqtait – ighaayuittuq. (Iglulik)*
- *Katimaviup hakugigutunga nuuttauyug Iqalungnut Kivraqtuttiaqtuyuyugaluugut Katimavik hamaniinmat. Anmuuqpiatjutainnik havaat pivhailiugat takuvaktugut kingullirni pingahuni ukiumi. (Qausuittuq)*

7. Inirnit Iliharvia

- *Ilihaitjuhiqaqtughaugaluq nunallaami halummarhinirmit iglunut halumaqinikkull. Ahinungaangaangavit ilihariaqturhuit utirmigaangavit aallautqiaqpianguyug – ikitqiyaungmata atuqtaghat hamani pittiaqtughaupluta hunautiptingnik pihimayaptingnik. Una aallangatqiyag ahinilluq ayuirhalluaruptigu. (Iqaluktuuttiaq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Havaaghat aallatqit hailiyauyut inungnut, kihimi ihiharhimayughauyutit mikivyakkaluaqluni, amihullu inuit pihimanginnamikku. Nunaqqaarutigu aturhimaitara tuniyautjutikkut havaaghamnik ,kihimi uukturnahuritpiayughunga havagiamilu aliagiyara . (Kugluktuk)*
- *Inuit ikayuqtiqaqtughat kimakkaangamikku nunallaaqtiq ilihariaqturiami; aghut havangnaqtuq aullaghaarhimayaami. Havaaghaliuyugut inuqangittumik malrungni ukiungni inuit Kangiqlinirmungauyumanginmata iliharutimut takiniqaqtumik 13 havainirni. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Amihun nutaqqat iniqpektut kihimi aallanut piyuittut. Hapkuat nutaqqat uukturaluarhutik havaanut nunallaaptiingi havaaniyuittut. Ayuirhimangittut. Havakvingnut ayuirhavilik ihiharvikkut, kihimi imaittumik piqangittuq inirningulihaanut. (Arviat)*
- *Ikluqpangnut hanayingurniarhimayuq ayurhautiqaqpaktuq tingmitjutighanut maningnik ilani mallauyaanginni, tatjakaffungmi, ayuirhallaktillugu ayuigaghaminik ilihautikkut ilukpangnut hanayingurutighaminut. (Ikpiarjuk)*

8. Ikayuuhialiqinikkut

- *Ikayuuhialiqiniq ikayuutaungittuq inmikkut-maniqarutikkut. Ikayuuhialiqiyit aghuuryaingittuq iliharnikkut havaaghariurnikkullu– angayughiuramik tunirhaikaffugutitut ittuq ihuittuq. (Taloyoak)*
- *Ikayuuhialiqinikkut – havaanigiaruvit ikayuuhiaqtitauhuiqtutit, akituvallaaq niuririami. Una ikayuungittuq inuit havaaghariurutaanut. Kikiliit maniktautit angikilaaqtughat kilinganut akiuhiaghap havaaqqaruvit taamna naamayaangani hunaiilliugarnut. Hamna ayurhaut ihuuryuumiyuq kingullirni qulini ukiuni niuvigaghat akittuquyummigamik kiklinga akighap aallanguqhimaittuq. (Uqhuqtuuq)*
- *Tamannuanga maniliugap mighilarutauvaktuq ikayuuhiaqhamut ilihimayumalikarivut huuq titiqqivikkut niqitautitaliqqat. Maniqaryuummirut niqitaryuummirullu ikayuuhiaqtunut. Una havakvik himiqtuqtaghaq tamangat ihuarhiyaangani ikayuqtiqhailliuqaktunut. (Kangiqliniq)*
- *Ikayuuhialiqiniq ayurhautauyuq nunallaani. Tahapkuat uumuuna ikayuqtauyut hunaghaqtautilgit naamavaktuq hitamainnarnut uplunut. Nutaqqat iliharialiqaqtut kaaktumik ayurharhutiklu ilihattiarungnaiqpaghutiklu. (Quasuittuq)*
- *Ikayuuhialiqiyit ilaiyaivaktut amihunik manighamut. Bingo taktat mighilaarutauvaktut; tingmitjutitk mighilaarutauvaktut akiliqtaungitkaluaqtillugit ikayuuhiaqtumit; tingmiluktarmat ikayuuhiaqtuq. (Mittimatalik)*
- *Nanmiyaq Akiligaghaq – piqpaqtauvakkama ikayuunmik urhurlungmut ikluplu akighanganut ikayuut, pingitpat angumalimainnapku nanminiqalimaitkaluarama iklumik. (Taloyoak)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Iklumiittut maniktautaat ilitturhaitjut piyaarniagiaghaa Anguniaqtuliqinikkut Ikayuutiikut Hanaqivik NTI-kuni – hamna aallanguqtauyughaugaluq hunailligait angurhiqiyit tugaangalugu. Tamapta taaksinik akiliqtuivaktugut maniklu NTI-m atuqpagaa tamanginnut maniuyug pihimayug Kavamatuqanit– uvagut akiliqtuihimayugut taaksinik havagungnairupta tuniyauyughaugaluqatugut – una havaaq hanaqiyaat NTI aallanguqtughaugaluq (Ikpiarjuk)*
- *Ikayuuhaviliqivik ayurnaqpiaqtuq hanaqiatigiyaami, una havakvik inuit mighigimayainnut aktuungittuq hiuruyaanginnarhunilu amihuiqturhutik; irhinarhutik ayurhutiklu inuliqinirmik. Una havakvik ulapiqtugiakpallaarhutik ayurnarhutiklu havaqatigiyaanginni. Amihuiqtuqallaarhutik ikayuuhiaqtit ukpiruhungittut inuit kaaktunik manighaut naamakaffuktuq ilagiinut atahuinarmut havainirmut siksiniilunniit upluni akituqpiarami niqtariami niuvirvingmi. (Sallit)*
- *Maniktagaghat mikivallaaqtuta inugiaqtunut ilagiinut, maniktagara naamakaffuktuq siksinit uplunut nungutkaangat angayuqqaamnit ikayurhiarivaktunga ilannamniilu niriyaamni nutaqqatkalu. Tamannuangit maniliugavut mighilaarutauvaktut aippaanut tatqirhiunmut (Arviat)*
- *Hinitipaktatka nutaqqatka qitiqqungmut avatqulluguluunniit; tupagharupkit, tupaghungungmata kaaktumik (Kivalliq)*
- *Ikayuuhialiqliqinikkut piyaalarhuut ihivriqtauffaatughaugaluq iharhiyuumiriangani Nunavunmiunut – Nutaqqanut Maniktaut, CPP-lu ilaiyautauyughaugittuugaluq maniktaghaanut. (Mittimatalik)*
- *Manighaut hanauyarnirmit niurvutighiurutinillu ilaiyautauvaktuq ikayuuhiaqhamut aghuurhaitjutighauluaqtillugit inmikkut maniliurutikkut pivalliatjuhikkulu ikayuuhiaqgiangita. Piyuummirutighaqaqtughaq inmikkut ihumainuqtuqtimut. (Pangnirtung)*

AVATILIQINIKKUT

Qimilruqtauyug atjikutariurhuni allanut nunanut ikitqiyauqaqtuq uqaqtakhaliuqtamiknik avatiliqinirmut ihumaalutigiyangit pinahuarutinginnik havaanikluunniit tuniyauyug Avatiliqiyikkunnit. Ilangit nunallaangit piqaqtuugaluq ihumaalutigiyamiknik tahapkuat piyut nunamikni aulapkaitjutikhamut iqqakuurvinginnik turhuangit. Tahapkuat inuit ihumaalutiqaqtut avatiliriniqmut ihumagilluaqtaat ilihimaninnginnit Havakvinga ihuaqtumik ihumayukhaq ukunani pauwaqtuutitut aulapkaitjutingit, hilaup allanguqtirininnganiklu. Ilangit inuit ihumagiyut iharhaqtauliqtuq Havakvinganit iharhaigiami huratjanut munariniq. Avativut atahuiyug ilanganik havakviinginnit pigiamikni nakuuyumik uqaqtauyunik taiguagakhanginnik, titiqqangit, naunaitkutigiyauyullu titiqqat. Inuit uqaqtut

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

ihariaginnganik Havakviup angikliyuumiqtakhaanginnik ilauninnga inuit piumamayamikniklu katimayiit ukunatat angunahuaqtut ihmaliurutimiknik.

Nunavunmiut Uqaqtut:

- *Nunaup Puvitquumannga uqaqtayuittuq. (Iglulik)*
- *Amigaitpallaaq huratjat angunahuaqtailihimayut kavamatkunnit unalu akhaliqimullu ayurhautiqaqhuni, ayurnarhiliqpiiaqtuq qingniriami niqinik ukiakhanguliraangat ukiumi atuqtakhaptiknik. Akhat ahiruqtiliqpakkamik igluqpingnik atuqtauyut aullaaraangat ilaani ahiruqtauhimayut ihuarhaqnaiqpaktuq. Hapkuat huratjat angunahuarinnga ihuarhaiyukhaugaluq taimaa nirigiaptikni ukiunnguraangat. Amigaittut inuit Qamaniituami niuvilaittut nakuuyunik niqikhanginnik akituvallaarmata situani (Qamaniittuaq)*
- *Amigaittut taiguagakhat ihuanngittut huratjatiptiknik; GN-kut ilauqatigiinginnamigik inuit naunaiyaliraangamik. Inuit Nauyaatmi nutqaquliqtaat GN-kut kapuqhiruquliqhugit nanut allatlu huratjat inuit nirivagait inuutjutikhamiknik akituvalaarmat niqit situani. GN ihumagiyut nanuit nungutpallailiqtut hilakput allangulirpiaqmat - taimaatut ingittuq. GN ihivriuqtingit qiniqtut allanut ilitquhinginnittumiknut. (Nauyaat)*
- *Piqaqtukhaugaluq angikliyuumiqtumik munariyauninnga Uallinirmut Tariukkut Apqutinga hila allanguliqpiarmat. Qausuittuq)*
- *Huratjat ihariagiyautjut Inuit inuutjutikhanginnut. Inuit tariup akiani uuminnga ilihimayukhaugaluq. Niqivut havautigiyaqquq. Piqaqtuq atayumik pitquhiptiknut. Una naunaitkutaq tuniyayukhaugaluq Greenpeace-kunnut allanullu avatiliriniqmut katimayiuyut. (Qausuittuq)*
- *Hulinngittut huli atuliqtitaugiami ihuatqiyayunik igluqpiliurniqmut pauwatuutikkutlu piliurniq. Ittugut nakuuqpiiaqtumik hiqiniqmut anurimiklu pauwatuutiliukhangannik. Urhuryuaq ihualluanngittuq aturiami! (Arviat)*
- *Iqqakuqaqpallaarmat maniqqami (Ikpiaryuk)*

KIINAUYALIQIYIKKUT

Kiinauyaliqiyikkut taiyaulluanngittuq atinganit nunallaani katimapkaigaangamik. Hapkuat apirhuutingit piyut havakvinganut uqaqtayut inuknut katimapkaigaangamik ilauyut atuqtaulimaittunut atuqtaunnginnalirmata ihuanngittumik kavamatkut maningit atuqtauyunik. Nuutiriqtauniq naunairhimayug atauhirmut talvani kavamatkut maniitigut munarinngitamiknut.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Ihuiguutihimmaanginnaqtullu kavamaunngittunit timiqutigiyauyunit, nanminiaqatunit, kavamariyamiknilu havakviup piliurianninnaqtaaqanganik akiliqtakhanginnik ihuaqtumik qilaminnuarlu akiliqtaugumik. Ihumaalutigiyauyullu tuuliiqtitaugaangat havaktum akiliuhiakhanginnik tuuliiqtitauunnganiklu iglup akikhanganik piiqtitauliraangat akiliuhiakhamiknit. Haamlatkut quviahuutigiyaa kihimi piliuriamiknik akiliuhiakhangit iliuraqtaukmat maniliqitigut.

Nunavunmiut Uqaqtut:

- *Akiliuhiakhat: akiliuhiakhangit tuuliiqtitauvaktut utaqipluta atauhirmi tatqirhiutimik akililihaaqtinnata ...una havaakhaqaqtunut, havaktut kavamatkunni. (Nauyaat)*
- *Qangaraaluk havaqatigiyavut nukarhiuyut havaktut mihigiliqtugullu angiyumik maniliqiniq – una ayurhautigiyauvakpuq (Kangirliniq)*
- *Qaffiuyut havaktit kavamatkunni igluqaqtut. Naunaiyarumayaraluaqqut iglup akikhanga piiqtauyug akiliuhiaptiknit. Ihuarhinahuaqpaktaraluaqqut. Pingahuyunut havakviuyunungauyugut ihuatqiyauyumut iglukhap akinga piiqtaugiami akiliuhiaptiknit. Iglup akikhanga piiqtauliqmat atugaqaliqtugut amihumik iglup akikhanganik. (Qausuittuq)*

MALIGALIQIYIKKUT

Inuit naunaiqtaat akhuurutiuyug pigiamikni inuit aaniqtailitjutikhanginnik naunaiyarhimmaaqtillugit inuinnait. Atauttikkut ihumaalutigiyauyug ihariagininna paqigiami allatqiinguyukhaq itiqtautjutautikhakkut. Amigaitqiyauyut inuit quviahuutigiyaa atuqtangit GNkut atuliqtigiami nunallaani maligaliqinikkut pinahuarutinginnik. Amigaittut Nunavummiutat uqaqtut ihumaalutigiyamiknik nakuungittunik pitjutigiyauyut utaqqitjutautigivagaat titiqqilirininnani maligaliqininnani piyug ihuanngittumik havaktauyut pitjutingit kuatiliqilinahualiraangata. Allat atuqtauyut ihumaalutigiyauyut ukuat Nunallaani Paliihimat ihariagininna piirninna ihuinaaqtuq naunaitkutinginnik.

1. Inuknut Aaniqtailiniq

Tamainni Nunavunmi, Iqalungmilluaq kihimi, inuit uqaqtangit ihumaalutigiyauyut anipkaraangamitku ihuinaarutiqaryuaqtut itiqtauhimayut nunamiknut piittumik ikayuutikhamiknik. Qaffiuyut inuit uqaqtut ihumaalutigiyamiknik piqalluanngitmat qanuqtut pitjutauyut kuatirutainnik maliktakhanginnik ukunatut iqihuliinarniq nutqaqtirnahuariniq ilihaitjutikhanginnik, ihumamitigut aayurhautiqaaqtut mamihaitjutikhanik, ikayuqtauniq higaarluknik imirmullu atuinnaqpallaaqtunut, aippamikniklu ningainnarniqmut.

2. Ihuatqiyauyuq Inuit Atuqtamiknik

Inuit naunairumayut tahapkut nutqaqtiritjutaunahuarniit iuharhaitjautikhangillu ilihainiq pipkaiyut inuinnait pitquhinginnut. Atuqtaulluaqhimayuuq ihumaalutaut maligaliqiniq unalu maligangit tamarmiknit Maligaliqiyiikkut Havakvinga unalu Munarhiliqiyiikkut Havakvingalu ilaani pinngittut inuinnait pitquhinginnik. Amigaittut inuit naunaiqtaa hapkuat maligat nakuungittut inuuhiqmut nakurutjutimullu inuknut, kihimi qanuqtut piyut nutaqqat aaniqtailininnginnut nuliariiktunullu qaniliraangata. Inuitlu uqaqtaik ihumaalutigiyamiknik hulilluaruknairamiklu ilihapkaigiamikni inuinnait Kaanatamiutat Maliganganik.

3. Itiqtaulluanngitkumik

Amigaittut inuit naunaiyapkaqtaat ihumaalutigiyamiknik ayurhautigiyamiknik itiqtauhimaniqmut, naunaiyarhugulu tahapkuat ihuinaarutauyut ayurhautigiyauyut inuinnait pitjtuungit kuatiliqinirmut . Amigainningit inuit uqaqtut uumunnga ihumaalutigiyauyuq ihumagiyut Kavamatkut akhuuqtumik piyukhaugaluat itiqtaulluanngitkumitkut ihuinaaqtut, tahapkunalluaq kihimi inuulramiuyut hivulliqpaanguyautigiyamiknik ihuinaaqniq. Kaantraliqiyiit pipkaiyut maniqqamiittukhanik uqarumayut ihumaalutigiyamiknik ihumagiyut kaantrangit ihuittut Havakviklu ilitarinngitait akikhalluariyanginniklu akilinngittut piyut uumuunga havaktunut.

4. Kuatiliqinahuaaraangata

Kuatiliqinahuaaraangata Ihumaalutigiyangit utaqqitjautigivagaat titiraqninga qakugu kuatiqnahuanik allamut nuutiqtitaunnginnaqhugiklu kuatiliqinahuaaraangata uqaqtauyuuq taimaatut tamainni nunallaani. Inuit naunaiqtitaat iqihuligininngit tatja kuatiliqit atuqtanginnik. Amigaittut uqaqtut ihumaalutigiyanginnik tahapkuat utaqqitjautigivagaat ayurhautigiyauliqttut nunamikni , tahapkuaklu utaqqitjautigivagaat ihumagillualiqpiaqpagait humunngauyaakhanginnik ayurhaliqpiaraangata talvuuna pipkaitjutiffaaqpaqtuq inuit ihuinaaffaqhutiklu . Uuminnga uqaliraangamik, inuit naunaiyaqtaik inuit pitquhinginnik aturumik anullautigiami ihuinaaqtunut qilaminnuat.

5. Nunallaani Palihiimat

Amigaittuq ihumaalutigiyauyut palihihimaliqinirmut ittuq nunallaatigut ittunik. Ilangani nunallaani inuit uqaqtut nakuuqpiagtumik Palihihamamiknik havaariyanginniklu inuuhinginni nunallangit. Allani nunallaani, inuit uqaqtut palihihamamiknik nunamiutaunngittumik. Inuitlu uqaqtut piqaqtuq angiyumik himmautiniq palihihimaliqinirmut havaanginnik pipkaitjautauvaktut havainnaqpallaaraangamik unaguutivagaat havaangit palihiimat atulluayuinnamik bailaanik. Inuit uqaqtullu maliktakhangillu naunaipkaitjutigiami nutaat palihiimat ikayurlugillu ilauliriamikni nunamikni nakuungittuq.

6. Maligaliqiyiikkut Katimayiingit

Inuit uqaraangamik akhuurutauyunik Maligaliqiyiikkut Katimayiinginnik, amigaittut uqaqtut ihumaalutigiyamiknik katimayiitigut maniktalluannginmata nakuungittumiklu pikmata. Ilangit inuit

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

uqaqtut ihumaalutigiyamiknik una Maniit Ikayuutiknik Angirutingit pipkaiquyaat Maligaliqiyikkut Katimayiingit havakvikhangit ittukhaugaluat Paliihimat igluqpangani. Ihumaalutigiyauyut uqaqtauyullu inuit quviahinngittut talvunnguagiami.

7. Ihuinaaqtut Naunaitkutingit

Inuulrammiit inirniuyullu ihuiguutigiyamiknik uqaqtuq ayurhautigiyauyunut ihuinaaqtup naunaitkutingit havaakharhiuriamikni piinariaqaqiliqluniluuniit ilihaitjutinik. Inirniit kihimi apirhutigiyangit kavamatkut maligangit pitquiyunik paliihimanik ihuinaaqtut naunaitkutinganik. Amigaittut inuit uqaqtut ihuarhiyukhautigaluaqtaat havauhiq piiqlugit ihuinaaqtup naunaitkutingit, GN-kullu ihivriuffaaqulugit tahapkuat ihuinaaqtunik naunaiyaiyut pitquyauyunik.

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Inuknut Aanniqtailiniq

- *Inuit irhiuqtut itiqtauhuiqhimayut nunamikmunngaangaangata. GN-kut pipkaiyukhaugaluat inuknut ilihainikhamik . (Arviat)*
- *Ayurhaqtugut havakhimmaaqtukhanik bailaanik, tamna akhuuqtauyuuq pihimagiami aaniqnaittuqariami (Urhuqtuuq)*
- *Naunaqtuq nakuuhiliriami ingattaliqtumikluuniit 10nik ukiunganit maligaliqiyitigut. Ayurnaqtuq uqaqtauyuinmata huliyunik maligaliqitigut. (Kugluktuk)*

2. Ihuatqiyauyuq Inuit Atuqtamiknik

- *GN-kut amigaittumik iniqtiqtaat taimaa 10nik ukiunik (Kinngait)*
- *Pitquhinginnik ilihimaniq ilautjutikhaugaluq tamainni anigaangata itiqtauvikmit. Maligaliqiyikkut Maliganga piyukhaugaluq inuit ilumuurutinginnut. (Sanirayaak)*
- *Inuulrammiit, tahapkualluat ihuinaalihaaqtut ihuinaarutaalu hivitunngitpallaaqat, itiqtauhimanngittukhaugaluq kihimi uqaqtajautipkaqtauyukhaugaluq atuqluni inuit pitquhinginnik uqaqtajiutauliraangata. Inuulrammiit ahinunngaqtitaugaangata ilamiknit ihumamitigut ayurhautiqaliqpaktut taimaa ayurhautipkaivaktuq hivuniqumini. (Qausuittuq)*

3. Itiqtaulluanngitkumik

- *Aullaarhimakpata nakuutqiyauyaqtaugaluq piqaqqata nakuutqiaqaqqata munaqtiuyunik . Nakuutqiyauyuq itiqtaumunngaupkangitkaluarlugit. (Sanirayaak)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Piyuq qanuraaluk ihuinaaruti qarumi...nutaqqat allamik pipkaitjutikhaugaluat. Aullaarhimapkainiq nakuukpat pitquhinginniklu piyunik nakuukpat, taimaa nakuuqpiaqtuq. Kihimi una nakuuyumik piyuq tamarmiknut ihuinaarutauyumulluuniit. Huaktuinginnaqlugu ihuinaaqtuq ikayulimaitaa nunagiyanut. (Salliq)*
- *Tahapkuat itiqtauyut ikayuutautikhaittut uqautjauhimaittutlu ihuarhaigiami ihumaalutigiyangit pipkaitjutigiyamiknik ihuinaarutigiyautinganik hivulliqpaami. Ihumamitigut havaktiqaaqtut Inuuhirikhirnirmullu ikayuqtautilik ilangani nunallaani– nauna, ihuinaaqtut nampangit ikiklivalliarniaqtuugaluq hapkuat havakingit ikayurniaruknaqhiplugit ikayuqtauyumayut. Ilangit inuit piqaqpallaarmata inuuhirmini ayurhautiqaaqtut taimaatut hugihuiqpaqtut inmiknik – irhiguknaiqpagaik hilitjutingit (Ikpiaryuk)*
- *Ihuarhiliqtakharaluaqqut ayurhautikput. Manik iliurailugu pittailinirmut unaunngittuq ikayurnahuarniq tahapkunanut ihuinaaqqata. Itiqtaunnginnarniq. (Arviat)*

4. Kuatiliqinahuaangata

- *Nuutiqtitaunnginnaqpiaqmata kuatirahuaqtunut – Ayurhautigivagait tamna inuk ilihimayuq kuatirahuaq talvunngauyuugaluq kihimi allamut tatqirhiutum nuutiqtitauyuq kuatirvikhaa. Taimaa pigaangat ihumaalutigiyauqpiqaqtuq taafumunnga kuatirahuaqtumut. Kuatilirangatalu, uqayuitut qanuqtut nunagiyamiknit ikayuqtauyuq. Plqaqtukhaugaluuyugut qanuqtut piyakhmik kuatiliqiniq atuqtauyukhaq inuit pitquhitigut pipkaigumik . (Iglulik)*
- *Ahinit qaihimayut kuatitinahuat hitamat tatqirhiutit qaangiraangat. Hilarlukpat, utaqjiffaaqtukhauyugut hitamanik tatqirhiutinik. (Kangirluraapik)*
- *Kuatitukhat nuutiqtitaugaangamik allamut tatqirhiutum nuutiqtiqattarhutik ayurhautiqpiaqpaqtuq inukmut kuatirahuaqtumut – ilangit inmiknik pivakput nuutiqtiqattarnirmut kuatirvikhangamik. Kuatiliqiyikkut piyuktuugaluat akhuuqpianngittumik, kihimi tahapkuat ahinit qaihimayut kuatiliqit piliqtaik tamaat . JPkut-kuatiliqigumik inugiakhivallaarnaittumik tahapkuat ahinit qaiyut kuatitiyut – una allanguqpiaqtuq Nunavungurapta. (Iglulik)*
- *Kuatitukhat hivuniqmi qaihimmaariqmata tahapkuatlu inuit kuatirahuat utaqqivakkamik akuniraaluk kuatitinnagit. Paliihimat maligaliqiyikkullu havakingit naunaittiaqtumik uqayuinmata huliukhat ihuinaaqtut kuatitinnagit. (Qamaniittuaq)*

5. Nunallaani Palihimaat

- *Paliihimat havaktut nakuuyuq. Paliihimat ilauyut nunaptikni. Havaangit nakuuyumik piyangillu qanurunaangitullu ilaugiamikni nunaptiknut. (Sanikiluaq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Paliihimaqiniq: ilauqatigiyyuinnamik maligaliuqniqmut nunaptiknullu. Havaktukhaq nakuuyumik ilautjutautikhamik. Paliihimat hamaniitukhaunngittut pipkaigiamikni maligangat. Ilauyut huli nunaptikni ihuinaaqtunullu nutqaqtitauplutik. (Arviat)*
- *Malruukniinaq paliihimaqaqtuguk hivayaqtaugaangata atauttimut anivaktut. Amigaittumik Paliihimaqaqtukhaugaluuyugut. (Urhuqtuuq)*
- *Inuinnaqtumik uqayuktut angayuqaanguyut uqaqatigilimaitaik paliihimat nutaqqangit ihuinaaraangamik inuqanngitmat paliihimatkunni kangirhiyumik uqayuktumiklu inuinnaqtut. Paliihimatkut paliihimaqaqtukhaugaluuaq Inuktitut uqayuktumik (Sanirayaak)*
- *Paliihimat Ikpiaryukmi, uqalimaittut Inuktitut piqanngittut inuit pitquhinginnik ilihimayukhanik qaitinnagit hamunnga. (Ikpiaryuk)*
- *Nakuuyumik ilagiiqaqtigiiktut Maligaliqiyikkut Iqalungmi Mittimatalikmilu (Sanirayaak)*

6. Maligaliqiyikkut Katimayiingit

- *Inirnikhat Maligaliqiyikkut Katimayiingit piqaqtukhaugaluat maligutautikhamik nunaptikni angivallaangittunut ihuinaarutauyut ahiruqtiriyunik, hivulliqaariyanganiq aipparminut qanngutigiyunik, kuatiriangitkaluaqlutik. Piqaqpallaarmat abluqtautuutiqarmat Inuit pitquhinginnik Kaanatamiutip maliganganilu. (Iqaluktuutiaq)*
- *Ihariagiyugut inuulraminut uqautjiuyukhamik ikayuqtukhaq naunairiami kuatiliqininnanik havauhinnga nutaqqanut utaqquqtut kuatiqnahuaqtuq. Nutaqqat ilihimannngittut qanuqtut pipkainahuat ihumaaluutigiryuaqtitauyurlu ilaani kuatirahuaqtuq inminik pivakpuq. Irhiqpallaaliqaktuq tamna inuk ihuinaaqtuq ihumalirumi ahinut aullaqtitauniaqtuq ihuinaaqtat. (Urhuqtuuq)*

7. Ihuinaaqtut Naunaitkutingit

- *Huuq ihumaalutigiqpiaqtuq ayurnaqtuqlu piiriami ihuinaaqtup naunaitkutinga? Amihut inuit ayurhaliqtut havaanigiamikni ilihimannnginnamik ihuinaarutingit piiqtaugiamikni naunaitkutinginnit(Iglulik)*
- *Huuq Inirnikhat apirhuqtauvaktut ihuinaarutingit naunaitkutinginnik qangaraaaluknitaupluni tamna ihuinaarutingit? (Pangnirtung)*

Havaktuliyikkut

Havaaniktitauniq angiyuq ihumaalutiginig tamainni nunallaani ittuqlu uumani hivutuyumi makpiraami kavamaunngittut havaktut uqaqtangit kavamatkunni havaktukhanik qinirhianikkut. Hapkuat uqaqtauyut ihumagilluaqtangit pingahuuyuni atuqtakhat: Titiraqhimaninnga Angirutimi 23; piyarlugit ayurhautigiyaayut angikliyumiriami inuinnarnik havaktukhanik; unalu, havaktugharhiuq aulahimmagianganilu.

1. Titiraqhimaninnga Angirutimi 23

Kavamaup akhuurhimmaarutingat pigiamikni tikinnahuaqtamiknik Titiraqhimaninnga Angirutimi 23 ilitariyaayut ilaanilu uqaqtauvaktut inuknit. Kihimi, amigaittut inuit ihumagiyut tamna tikinnahuaqtamiknik pilimaitaik kihimi kavamakput pigumik ilitarigiami ahivarumitkuklu havauhikhamut ayurhautigiyangit havaaniktitiqmut. Inuit uqaqtullu ihumaalutigiyamiknik amigaitpallaarmat havaktingit havaktitauhimayut iliharhimaittumik ikayuqtauhimaittumiklu.

2. Ahivaqtirutit Ayurhautigiyaayut Angikliyumiriami Inuinnaqnik Havaktukhanik

Amigaittut inuit uqaqtut ihumagiyut kavamangat amigaittunik pittaqtut ahivarumitku ayurhautigiyangit nutqaqtitpagait inuit havaanigiamikni kavamatkunni. Inuit uqaqtut, ihumamigiyamiknik, ihivriuliraangamitkut inuit havaakhamut kavamatkut ilitarivyayuitangit naunaiqhimalugulu ayuittiaqningit, uqarhutik kihimi tamna inuk piqaqtukhauyuq “makpiraaqmik ilihimayakhanginnik.” Kavamatkut pitjutinga ihuinaaqtunut naunaiyainiq ihumaalutigiyayut, inuit apirhiyut kavamatkunnut ihivriuuqplugit maligangit talvuuna.

3. Havaktikharhiuqniq Maliktakhaq

Ilangit inuit uqaqtut quviagingitamiknik kavamaup havaktugharhiuq aulahimmarianganilu havauhingit. Ilangit uqaqtut ihariagingit naunaittiaqtumik, ihumagivlugu ilaani havaktugharhiuq aulahimmarianganilu havauhinnga inuglugiyumik pivaktut. Allat uqaqtut naunaiqtipkayuinmata uqayuinmatalu taafumuuna Havakvik. Ilangit uqaqtut ihumaalutigiyamiknik kavamatkut havaktugharhiuq aulahimmarianganilu havaat uktuutikhat, uqaqtut titiraqhimainnaqtut taimaa tatja kavamatkunni havaktuinnait inmiinaq kangirhigiamiknik.

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Titiraqhimaninnga Angirutimi 23

- *Ilihimagugut uumanna ikayuqtavutlu ihumagiyayuuq. Kihimi piyakaraluaqqut tikinnahuaqtamiknik pihimapluni tikinnahuaqtamiknik talvaniitukhauyut tikigiami tikinnahuaqtamiknik. Taimaa 10nik ukiunik inuit ihumagilluaqtaik tikinnahuaqtauyut nampanginnik ihumagilluarhimaittugu qanuritaakhaanganik. Ahiruqtiqaktavut havauhilluanga uumuuna pitjutautigiyayuuq. (Kangirliniq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Titiraqhimaninnga Angirutimi 23 - titiqqainnaq. Nakuuniaqtuq malikkukni tamna. Ministaup akhuurutinngitkumiuk, atuqtaunngittuq. Atuqtauyuq ihariagiyaugumi. Ilangit havaktingit ilihimanngittut uuminnga Titiraqhimaninnga Angirutimi. (Qamaniittuaq)*
- *Ihumagilluaqtauyuq havaaniktigiami inuinnait kavamatkunni apiriluni “Una inuk ayurhaitigingitpauk una havaaq?” Huuqtauq havaktinahuaqtauyuq inuk tamna ayurumiuk havaakhaa. (Taloyoak)*
- *Titiraqhimaninnga Angirutimi 23 amihumik ihumagiyauqpiaqhimayuq, ikayuutaunngittiaqhimayuq ihuaqtuinnaqmik. (Kangirliniq)*
- *Nakuuyumik piyukhatut piyuq Inuit havaaniktitauiqtut atannguyauliqhutik, kihimi ayurhautigiyaa tautuktamni inuit havaamunngaqtahimayut upalungaiyarhimanngitillugik. Taimaa aaniutivakput ihumamikmut tamainnut inuknut. Pipkaitjutigiyauyuq inukmut qangaraalukmik nakuuhigiami talvannga– piirutivakpuq akhut ihumamiyamiknik. (Iqaluktuutiaq)*
- *Ataninnguniqmut ilihainiq inuknut nakuuyuq, kihimi piqaqtukhaugaluq ilihimattiaqhimayunik ikayurumi ayurhaqtumut naunaiqhimmaarlugulu naunaiyariami tamna inuk nakuuyumik havakniaqtaa havaakhanga . (Pangnirtung)*
- *Amigaitqiyayut inuit inuinnayut hamani. Quviahuktugullu uqariami piqaqtugut qaffiuyunik inuktituinnaqtut uqayuktut ikayuqtiuyutlu havaqatimiknik. (Arviat)*
- *Ayurhauingit ikikliyuumiqtut inuknut havaktiliriniqmut; kihimi, GN-kut ikikliyuumiqtaat ilihainiqhimayakhangit talvuuna ayurhautigiliqaat. (Arviat)*
- *Inuknut havaliqtiniq ihumagiyamiknik mikivallaaq kihimi 10nik ukiunik piliqniaqtugut Titiraqhimaninnga Angirutimi 23 (Kangirluraapik)*

2. Ahivaqtirutit Ayurhautigiyayut Angikliyuumiriami Inuinnaqnik Havaktukhanik

- *Ayurhautigiyavut unguvaqtaunngitmata. Talvuuna havaguiqtunnga Kavamatkunni. Huliyuinmata uvaptiknut ayuirhariaptikni havaatigut hivuniqtitauyurluuniit. (Arviat)*
- *Una pihimanngitavut Nunavunmi akhuurutauyuq ilihimattiaqtumik ilihaitjutikhanginnik pipkaitjutautigiami inuknut quulitqiyaanganik pitjutikhangit ihariagiyangit havaangat havattiariamikni. (Sanirayaak)*
- *Havaaqaqtuugaluuyunga amigaittumik havattiaqniqtunngalu kihimi naunaitkutiqanngama GNkut piumayamiknik (Qikiqtarjuaq)*
- *GNkut uqaqtut “nunataarhimayut hivulliutiuyukhat”. Iliharumi piyukhat. Ikikliyuumirlugu ayurhauinginnik, ilvit havakvingillu ayurhaqniaqtuhi havaktillutit. (Salliq)*

3. Havaktikharhiuqniq Maliktakhaq

- *Akhuuqtukhaugaluat nunamknit havaktiliqlutik. Havaatigut uktuutininik piquqtukhaugaluq tamaat havaakhariyuyut naunaitkutingani. (Uruqtuuq)*
- *HR akuniraalukmik piliqmata iniqtiriamiknik havaatigut uktuutikhanginnik apirhuitjutinginniklu nunaptikni, ilaani 6nik tatqirhiutinik piliqaktut. GN ittutut pivakput ihumaminnuamik timiqutigiyuyuq talva havaktakhangit iniqtirilimaiqpakpait qilaminnuaq. (Kangirliniq)*
- *Pipkainnginnamik. Uktuliraangat GNkunni havagiami ayurnaqtuq akuniraalukmiklu pivakkamik. Inuit utaqqivakput 6nik Santinik naunaiqtinnagit apirhuqtauniaqtut havaatigut uktuqtamikni. (Arviat)*

Nunavut Igluliqiryuakkut

Uqaqtangit iglutigut piyuq qaffiuyunik uqaqtut Munarhiliqiyiitigut Ilinniaqtuliyiitigullu. Inuit Nunavunmi amihumik uqakhaqaqtut igluliqinikkut, iglukhaqaqqat quviahuutinginniklu iglunik tamnalutamaat aulapkaitjutinga Igluliqiryuakkut. Inuit uqaqtut ihumaalutigiyamiknik iglukhat ihuarhittianngittuq 1999mit, talvanilu iglutigut pinahuarutit havaangillu ayurnarhiqpiaktut pigiami.

1. Igluliqiyikkunnit Iglulik

Amigaittut inuit ihumagiyut iglup akikhanga naunaitkutigiyaat ihuittuq kavamatkunnut allaanguquliqtaat piiqtauriami allatqiiqutigiyautigiyangit. Inuit uqaqtut iglunngit inugiakpallaarninnganut ayurhautigiliqtaaniklu tamarmut ilagiiktunik igluqarniq nunallaaitgullu. Inuit ilaani uqaliqpagaat ihumaalutigiyamiknik Igluliqiryuakkut anngutilimaittut ihariagiyauninnganik inuit ihariagiyaamiknik igluqpakhanik. Talvuuna, inuit uqaqtaik iqilihitjutigiyamiknik akuniraaluk igluniktinnagit. Unalu piyuq ihumaalutigiyayuyumut ihumagiyamiknik ilangit inuit tuniyauniq iglunik naunaittuq, ilaani ihuitpiaqtuq. Inuit uqaqtut uvaptiknut Igluliqiryuakkut hulinngittut ikayuriamikni ihuaqtumik igluliqipkaiyut timimitigut ayurhautiqaqatunut tahapkunungaluuniit inuknut ingutaalimaittut. Tamainni nunallaani qanurtitaakhaangit iglut uqaqtauyullu amigaittut inuit uqaqhutik ihumaalutigiyamiknik tahapkuat iglut utuqqauvallaarmata ahiqtauvallaarmataluuniit.

2. Iglumik Nanminiaqqtut

Ihumagiyuyuq Iglumiknik Nanminiaqqtut pinahuarutingit ihuarhinngittut 1999mit. Pingahuuyut quulitqiyayuyuq ihumaalutigiyayuyut Igluliqiryuakkut Iglumiknik Nanminiaqqtut pinahuarutingit. Hivulliqpaaq ihumaalutigiyayuyuq Igluliqiryuakkut nakuunngittumik havakpakamik kangirhipkaiyunik

akilluaganik uuminnga Iglumiknik Nanminiaqtut akiliuhiarutikhanginniklu piyukhaqaqtanginnik. Tuglia ihumaalutigiyangit havauhinga pipkaigiami Iglumiknik Nanminiaqtut pinahuarutingit ayurnaqtuq Igluliqiryuakkut mikiumik ikayuqtut. Pingahua ayurhautigiyaat iglumut ihuarhaininnganut munarininnganullu. Iglumiknik Nanminiaqtut uqaqtut ayurhaqpaktut paqigiami ayuittiarhimayut ihuarhaiyukhamik iglungit uqaqtullu piyut ikayuqtauplunik ikayuqtaunngittumikluuniit ikayuqtaulirumaliraangata Igluliqiryuakkut iglumiknik ihuarhaigiamikni pinahuarutinginnik.

3. Kavamatkunni Havaktut Iglukhat

Piqaqtuugaluaq mikiumik uqaqtamiknik kavamatkunni havaktunut iglukhanginnut, qaffiuyut nunallaat uqaqtangit ihumaalutigiyamiknik iglumiutaqaliqluni inuqangittut huli. Inuit uqaqtut tamna nakuungittuugaluaq piqaqmat amigaittut inugiakpallaahimayut atauhirmi iglumi ihumaalutigiyanginnik nunamikni. Ihumaalutigivyaktaatlu ilangit inuit ittukhaugaluat kavamatkut iglukhangani igluqaqtut igluliqiitkut iglungani.

4. Iglut Ihuarhainiq, Munariniq Ihuarhainirmullu Pinahuarutingit

Ihumaalutigiyangit ittuq nunagiyamiknik pihimayut. Kihimi qaffiuyuni nunallaani inuit uqaqtut ayurhautigiyamiknik pigiamikni hapkuninnga pinahuarutinginni naunaiqtaik uuktuutingit pitjutingillu ayurnaqpiaqmat.

5. Nutaat Iglukhat

Aallatqiinguyut ihumaalutigiyangit kaantraliqinirmut inukniklu nunamiknit havaktiliqiniq maligangit atuqtanginniklu Igluliqiryuakkut. Ilangit nunallaangit uqaqtut Igluliqiryuakkut ahuuqningit havaktiliriamikni nunamiknit, ilangittauq nunallaat uqaqtut ihumaalutigiyamiknik ihumagiyut kaantraliqilutik havaktilirlugillu ihuannittuq. Amigaittut inuit uqaqtullu qanurittukhauninnga igluqpaliurninnga humilu ittukhaq iglukhangit nunamikni. Amigaitqiyauyuq inuit apirhuqtauyut ihuarninnganik igluqpiliurniqmut ihariagiyauniinnganik nunamikni. Ilangit haamlatkunni havaktingit uqaqtullu Igluliqiryuakkut uqalluayuinngamik Pitqutivlugu humi iglungit nappaqtitauyukhaugaluat. Amigaittut inuit uqaqtut nutaanut iglut atayunik igluqpiliunnginnalirmata hapkuat iglut nakuungittut inuit pitquhinginnut. Uqaqtaik ihumaalutigiyamiknik atauhiq iglumut uunaqutinga atauhirmiklu imaqarvilik atayuni igluni maninik atuqpallaarnaittuq qayanngaittuqlu. Naunaiqtitaat alappaarnaqpallaqtuq ukiuqtaqtumi hilakput tahapkuat uunaqutinga imaqarvingaluuniit ahiruqqat amigaittut ilangit ilagiitkut ayurhapkaitjutiginiaqtaallu.

6. Pauwatuutikkut Atuqpallaarnaittumik

Qaffiuyut inuit uqaqtangit ihumaalutigiyamiknik pauwaqtuutivallaarnaittumik iglukmikni ihumagiyullu kavamatkut Igluliqiryuakkutlu piyuugaluat atuqpallaarnaittumik pauwamik iglumikni. Ilangit uqaqtut ihumaalutigiyamiknik uunaqutinginnik aniavinga qingaq nutaami iglumi.

7. Igluliyikkut

Igluliyikkut uqaqtaik ihumaalutigiyaamiknik havaqatigiiknikkut Igluliyuakkut. Amigaittut Igluliyikkutni havaktingit uqaqtut ulapiqutaininnganik havaamiknik munariyamini-kullu, uqayuinmatalu Igluliyuakkunnut. Allattauq uqaqtamiknik ihumaalutigiyaamiknik amigaittunut Igluliyikkunnut piqalluannginmata tamayautikhamiknik tutquumayakhamikniklu tamayanik. Igluliyikkut havaktingit uqaqtut ihumagiyut piqalluaqanginmata hapkuninnga igluqpinik pipkaijtutauliqtuq akituvallaaqtunik akikhanginnik, atuqpallaarniqmullu utaqitjutautigivagaat ihuarhigiami iglutigut ayurhautigiyanginnik. Ilanginni nunallaani, inuit ihumaalutigiyaangit igluliyikkut havaariyanginnik, ihuannngittumik pivakmatalu naunainmallu tuniyauninnganik inuit iglukhaninnik.

Nunavunmiut Uqaqtut:

1. Igluliyikkunnit Igluqaqtut

- *Iglumiutaqaqpallaarmatalu iglumikni ihumaalutigiyaulluqaataat aaniaqtailinirmut. (Iqaluktuutiaq)*
- *Iglumiutaqaqpallaarmata iglumikni ayurhautigiyaat nutaqqat ihariagiyut humut ulapqiaqtuqtukhamik at. (Urhuqtuuq)*
- *Igluliyikkut nakuuyut. Uqaqtamiknik piyaat. Kihimi GN Igluliyuakkut pipkaiyukhaugaluat maliktakhangitnik iglup akikha nayugangitigut angirutingit iglumik atuqtunut – ahiruutiut iglumiknik taimaalu akililimairhugu ihuarhaininnganik akinganikluuniit. (Salliq)*
- *Plqaqtugut amigaittunik iglut nappaqtihimayut 40nik 50nik ukiunik. Tamayaqarvingit uqukhimayut qupilrunikhutiklu. Himmiqtakhaugaluat nutaanik igluqpinik; atuqpallaarnaittumik pauwamik. Hapkuat igluqpingit inuqaqtut talvuuna ihumaalutigiyauninnga naunaiqtauyuuq. (Sanirayaak)*
- *Akilikhaanganik akiliraangakni akikhanganut kavamatkut havaktunut iglukhanginnik pinggittuq iglut nutaangugumi, utuqqaukpalluunit, ahiruqhimakpalluuniit, ahiruqhimanngitpatluuniit. (Kugluktuk)*
- *Iglut nakuuhiut taimaa 10nik ukiunit kihimi angumahimaitaa inugiakhimmiqtumut nunaptikni. Inugiakpallaarniq atuqtauqpiqatuuq ihumaalutigiyaayuuq ittuqlu pilluaqtami ittuq amigaittuvallaani ayurhautigiyaptiknik– kuatiliqiniqmut, aaniaqtailinirmut, ilihaqtuliqiniqmut...(Urhuqtuuq)*
- *Iglut inugiakpallaarmata igluqpiliulluannginmatalu taimaa inugiakpallaarnaittumik atauhirmi inukmut. Nakuutqiyayuuqaluaqtugut Nunatsiangugaluarapta. Tatja piqannngittugut. (Qamaniittuuq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Iglut akiitigut naunaitkutingit ihivriqtauyukhaugaluat, iglup akingit akituvallaarmata inuknut iglukhanginnut, talvuuna niqikhairutivaktut malruuk inut talvani iglumi havakkaluarlutik (Arviat)*
- *Iglut akikhangit akiliqtaugaangata itpaktuq aatlatqiinguyuuq. Ilangit iglungit utuqqauvallaaq himmiqtauyukhaugaluarluni nutaanik. (Ausuittuuq)*

2. Iglumik Nanminiaqatut

- *Ikayuqniq nanminiaqmut iglukhanganiq nakuungitpiaqtuuq avaliipakpugut ikayuqtauhimaittumik naunaiyarahuarluni hunavaluknik avaliitunnuamik. (Salliq)*
- *Iglumik Nanminiaqatutumik tamaryakpianguyuuq– nanmirinngitat tamna nuna, nanminiriyat kihimi qiuk avaliittuuq. Taimaa pittukhaunngittuuq– iglukhat akikingittut, iglup akikha nayugangatigut iglup taaksiutingit akituvallaarmata, qingaqtukhaugaluuyutit iniqtirukni iglut akikhanganiq haamlatkut ihumaquihuiqlugik piumaffaqtaa nuna (Iqaluktuutiaq)*
- *GN-kut uqaqtaminiq pinngittut, ukunatut: igluga pauwaqtuuqpallaaqmat (uuktuutigyaunnginnaqtugut ukiuqaqtumut) nutaanik igalaanik insuliitikhanganiklu iliuraqtukhaugaluuyugut. (Salliq)*
- *Ayurnaqpiaqtuuq nanminiriami iglukharnik akituvallaarmat nanminiqariami iglumik GNkullu huliuknaiqmata ikayuriami nanminiqarumayunut– ilangit nanminiaqatut iglumiknit anititauvaktut maniktarvigiyauyunit qablunaatitut taiyauyuuq bank-mik. (Kangirluraapik)*
- *GN nutqaqtitauyarinngitaatigut iglup nampanganiq akikhanganiq iliuraigupta akiliuhiaavut angivallaaqqat. Ikayuqtugut amigaittunik inuknik hapkuninnga maniknik, taimaatut tutquqtukhaunngittugut iglup nampanganiq akikhanganiq. Nanminiaqatut ikayuqtaulluanngitmata pipkaigiamikni. Ilihimanngitara naunaitkutaq igluga ulruliqtuuq mikiumik kinaluuniit ikayulimaitaanga. (Kugluktuk)*
- *Pitjutinganiq pinahuarutinga atuqtauhimmaaqtukhauyuuq nanminiaqatunut. (Arviat)*

3. Kavamatkunni Igluqaqtut Ihuarhainiq, Iglup Ihuarhainininga, Munarininnga Ihuarhainirmullu Pinahuarut

- *Amigaitpallaarmata inuittut GN havaktingit iglukhangit, tuniyauyukhaugaluat igluliqiitkunnut. (Arviat)*
- *Iglut hukhaunngitpiaqhimayut, ukkuat ahiruqhimayut ihuarhiyunnamigit maninmatalu. (Qamaniittuuq)*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Iglukput nakuuyumik piyukhautigiyauyuugaluaq. Angmaumayuqaqpiarapta ukkuami hikuliviyakpaktuqlu natiq. Ukiumi anuri mihiknaqtuq itiaqattaqtuq avataanit ukkuap. Una igluliiitkut ayurhautigiyaat aaniaqtailinirmullu ayurhautigiyauyuq. (Sanikiluaq)*
- *Tamarmik havkvingit kavamatkut havaktingit iglukhaqqatuugaluat, iglukhaqqatukhauyuugaluat tamainnut iniuknut qablunaanuinnaunngittunut nunagiyamiknit. Unagunaqtuq igiami inugiakpallaarhimayumi unaguirhiqnaittuq tupagaangallu havagiaqtuqluni havagaaqpaklunilu ubluq tamaat. (Iqaluktuutiaq)*

4. Nutaat Igluqpikhat

- *NHC, igluliiitigut, nappaqtiriyut hitamanik 5-plexinik umani ukiumi. Inuit hamangga havaktut talvani (Kangirluraapik)*
- *GN uqaqtaminiq pinngittut. Igluliiitigut akhut havaktukhaugaluat nunallaani (Arviat)*
- *GN anghimayuugaluat kihimi igluqpiliunngittut ihuatqiamik iglukhamik. Amigaitpallaarmata atayut iglukhat ihariagiugut iglut atauhiugumik pingahunik hitamaniklu igluaqarumik. (Salliq)*

5. Pauwatuutikkut Atuqpallaarnaittumik

- *Atuliiqtitauyukhaugaluaq pauwaqtuqpallaarnaittumik nanminiqaqtunut. Ilihaqtipkaiyarhaluaqtavut inuit qanuqtut atuqtukhat pauwatuutigut nakuutqiyayumik (qulliiit, uunaqutingit, igalaat, hunaluuniit) (Arviat)*
- *Pauwaqtuqpallaangittumik – piqanngittuq uuminnga. (Taloyoak)*
- *Nakuuyumik piliqtavut pauwaqtuqpallaarnaittumik nutaani igluqpakni, kihimi qanuqtut piniaqita utuqqayyunut iglunut? Huliakhaittuqaluat pinahuariami. (Iglulik)*

6. Igluliiitikkut

- *Ihumaliuriami pilimaittuqut (Iglulik)*
- *Igluliiitikkut tautungittut ihumaliurutingitnik kitkut iglukhaqtitauyukhaunikkut (Qausuittuq)*

NUNAVUT ILIHARIAQPAALLIRVIK

Amigaittut inuit uqautigivagaat piqutigiyaanik itiriangani pivikhaniklu iliharyuummirumayunut aallaniklu ayuiqharumayamingnik. Kihimi, ikittut uqaqtauyut turaanavaktut Nunavut Ilihariaqpaallirivianut. Amigaitqiat uqaqtauyut nakuuhittiarangani pivikhat ayuiqhariani nunamingni. Inuit uqaqpaktut qimakhugit nunatik Iqalungnunngauyaangani ahinulluunniit ilihariaqhutik ihuittuq ilagiinut, ilihariangitpaktullu taimaa. Allat uqautauvaktut turaangayunik itiriangani piyaxhanik ilihautikhanut ihumagiyaait taimaa inuit iliharumayut ayurnaqtut. Ilait nunallaat igluqpaqahutik Ilihariaqpaallirivingnik, atuqtauvanngittut inuittutik ilihautikhanik akikhaqannginnirmut.

Nunavunmiut Uqaqtut:

- *NAC-kut ihumaliuqhimayatik aallannguqtakhait ilihautikhaniklu pilutik unnukkaangat inuit iliharumayut havaguinngittaangani ilihatjarikhiumayut nutaanikluunniit ayuiqharumayut. Hamna hivumuktitjutauqpiarniaqtuq. (Taloyoak)*
- *NAC-kut ayurnaittuqhautuyut. Inuk titirarumayuq itiriangani uktuutunik alrualiqiyiunnguriangani, kihimi NAC-kut uktuqtittiniaqtut siksiukpata inuit titirarumayut uuminnga. Huuq uktuqtuyuitpat ilihaiyit ataniita? Haamlatkulluunniit Ataniata? Una nakuunngittuq. (Taloyoak)*
- *Nakuutqiyaunarungnaqhiuq utiffaarupta ayuiqhainirmut havagluta ilaupluta Nunattiami. Kavamatkut akiliqpagaat havauvakviat ilihautikhaillu ayuiqhaqtup – piumatjutigiyariyaa ataniit ilihaiyaangani ayuiqharumayunik. Ayuqhaqtinniaqtavut iliharumayut Inuit ilihariaqplugit iliharvingnia ahini nunamita. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Nunavut Arctic Ilihariaqpaalliriviat Katimayit kangiqhimayukhat mikiyut iliharviit anghimanngiliqtait ihariagiyainnik iliaqtut. NAC-kut inmingnik akhuuqtukhat mikitqianu tnunallaanut. (Igluligaaryuk)*
- *Nunavut Ilihariaqpaalliriviat ilihautikhat nunainnut inuit aggitiyakharaluangit. NAC-kut atuqpallaaliramik akikhanik aullaarnikkut ilihaiyit iliaqtunullu. (Kangiqliniq)*
- *Ilihariaqpaallirivik angiglyukhaugaluq nunallaani mikitqiani piyamayainnik piyaangani iliharnikkut Nunavunmiunut. Mikkauvaktut piyakhait iliharnikkut mikitqiani nunallaani. (Igluligaaryuk)*
- *Ikittut inulrammiit pivalliatjutiginngitait ilihautauyut tajta. (Ikpiaryuk)*

QULLIQ ALRUYAQTUQTUNIK IKUMATJUTIIT

Taapkua inuit uqautigivagait aulatjutinik/pauwaniklu ihumagiyaqaqtut malruungnik: (1) QEC-kut hivuliunngittut ihivriurnikkut hananirnullu aallanik atuqtakhanik aulatjutinik, unalu (2) akitunia aulatjutit. Ihumagiyaavuktullu hananiit ingilrutinik havaguiqattarniillu pauwaliuqtini.

Nunavunmiut Uqaqtut:

- *Ihivriuqtakharaluaqqut anurimit aulatjutiliqinik. Uqhurluit akituqpiaktut. Uqhurlungnik atuqhimmaaqtukhaunngittuugaluuyugut. Hamna aallanguqtukhaq. (Uqhuqtuuq)*
- *Pitquhiriyaaqqut pittiarniq nunaptingnik. Uqhurluktuqtut ingniqutiryuat aturungnaiqtakhaugaluat atulirlutalu nakuutqianik, halumatqianik aulatjutinik. Piqaqtukhaq hivituyunik pitquhikhamik qanuriliurutikhainnik Nunavunmiut aturuiriangani uqhurlungnik. (Kugluktuk)*
- *Ikualaaqtittiniq iqqakuunik ilauyuq hilaup aallannguqtirnianut kihimi qanuriliurutikhanik ilihimanngittugut. Pangnirtung qauyihaivaktut ilualaaqtittinirmik halumatqiamik – kihimi tuhaqtauyuitut. (Iqaluktuuttiaq)*
- *Puwa Kuapuliissitkut akiliqtittivaktut akituvallaaqtunik aulatjutinik. (Iqaluit)*
- *The nuutirihimmaarumi NPC-kut, unghikhivalliyugut hamani. 1989mi, tallimauvaktut havaktut inuit NPC-kunni munariplugit Ausuittuq Ikpiaryuklu. NPC-kut alruyaqtuliyiqiqaqpaktut nanminirmingnik makaanikmiklu. NPC-kut havaktikhaqhiuliqpaktut tatja hanayukhanik ingilrutimingnik. Imailiurniq akitutqianguyuq munariplugit ingilrutit. (Qausuittuq)*
- *Inmiguuqhutik havaktikhanik piliqpaktut Atan'nguyaaqarvingni. Inuit havaktikhaliqpkatut ilannamingnik tatpaannga pinngiplugit ayunngittutu Inuinnait. Qanuq pusantingat havaktikhat Inuinnait amigaitqiyauniaraluaqtut inmiguinnaq piyuitkumik. (Qausuittuq)*

HUNANIK GN-KUNNI HAVAKTIT UQAUTIVAGAATIGUT

Apiqhuivaktugut katimaplutalu ikittunik GN-kunni havaktunik tamaani Nunavunmi. Havaktit quyaginnaq Kavamatkunni iniqhitquyauvaktut qaritauyakkut apiqhutinik. Apiqhuitjutit tunivagaiat GN-kunni havaktit ihumagiyamingni uqariangani hunanik nakuuyunik aulayunik, kitut ihuaqhaqtakhat, kitullu nakuunngittut iluani Kavamat Nunavut. Hapkua apiqutit aatjikkutait apiqquauvaktut nunallaani katimaqatigiingnirni,. Amigaitqiani tuhaqpagaatigut GN-kunni havaktinit aatjikkutariyait uqautauyut ilayuummiqhugilluunniit uqautauhimayut nunallaani katimaqatigiingnirnit hapkuallu hapkuallu uqautauhimayut naittumik titiraqtauvaktut ilautiplugillu hivullirmi titiraqhimayumi. Unalu, nalunnginnamigit kavamatku aulaniit, GN-kunni havaktit uqaquyahimayut havakvingmingnik timigiyaminiluunniit hapkuunna: Nuutiriniq, Tuhaqtakhaliqiniq, Hvakatukhaqhiurniq Pihimanirlu Havaktinik, Nanminiqagtunut Piangaiyarnianut.

NUUTIRINIQ

Kangiqhimayut, ikayurumaplugillu havaakhaqhiurahuarnirmut nuutirinikkut, kihimi, amigaittut kiuyut uqaqtut nuutiriniq havaakhanik nunallaanut maniliurutiginahuaqhugu tatja pivalliatjutaunngittuq. Havaktit uqaqtut aatjikkutainnik inuit aallat nuutiriniq ayuqhautigiyaat ilaita havakviit havagiamingni ihuaqtumik. Pangnirtungmi Aanniarviliaqtunut Aullarlutik Havavkiat takulugu ihuinnirmik ayurnaqtumiklu atuqtauyuuq. Amigaittut havaktit ukpiriyaat ihumaliuttiaqhimaattumik pivakkamik havavkingnut aviktuqhimayunulluunniit nuutiqtayukhanut. Uqaqattaliqpaktut avikturamik havakviit ilait akiglivaktuq aulapkariangani, talvalu kinguvaktitpakhugit tutqikhainiq inirianganilu amigauttut aulakainikkut hvakhaakhauyukhat. Kiinauyaliqiyitkut Nunavut Igluliqiyiryuangillu uqautauvaktut havakviit inuittumik aulavaktut nakuunngittumiklu nuutiqtahimanikkut.

Ilait havaktit uqaqpaktut nuutiriniq ihuittuq talvaluunniit uuktuqtauhiannngittuq havagiangani havaktikhaqqukinnami nuutirihimayunik havakhaanik, ayuittiqhimayunit kihimi havaakhanut. Iglukhaqqukinniq nakuuyunik akikittunik, nutaqqiqiyikhaqqukinniq, unghiktumiinnirlu ayuqhautauvaktut havaktikhaqhiuliraangamik. Ilaittaut ukpiriyaat nuutiriniq nakuunngittuq nutaannguqpalliyunut angumayaangani nakuuyumik piyuinnamik ikayuriangani nuutiqhimagut havakviit.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Havaktit Uqaqtut:

- *Aulahuirlugit atuqtakhat ikayuutigiyauvaktullu nakuuymik aulayut tajta nunallaani nuuhimayut. Nuutirlugit tahapkua atuqtakhat ikayuutigiyauvaktullu Iqalungnut pingahunulluunniit aviktuqhimayunut atan'nguyaqarvingnut QILAMIK. Nuutirlugit tatja amirinnaqtut.*
- *Qimaglugu nuutirinahuarniq, kihimi ilanginni nakuuyumik aulayuni, talvuunalu amigairlugu GN-kut nunallaamingni ikayuutigivaktani.*
- *Hanaluni aviktuqhimayunut ihuaqtunut havaakhanik atanniutjutiaqatunik Atan'nguyaqarvingnit. Ukunatat Avitkuqhimayuni Havaktinik. Kinguvauyugut 2-nik ikaarninik Kivallirmit, taimaa 5-nik ikaarninik atuqaktugut angiqtauyukhanik piliraangapta. Ukpiriyaunngittugut nunaptingni aviktuqhimayuni.*
- *Nuutiriniq tatja atuqtaqqut ihuaqhilaittuq. Ingilrayuliyiyit tuhaqtakhaliqiyitkullu atuqtait tajta nakuuyumik pilimaittut nuutiqhimayunit havaakhanit nunani. Nakuuttiannngittunik havaakhaqaqtut piyaanganilu nakuuyumik atuqtakhanik pihimannngittut – pinahuarniq ikayuqtikhailliurnirmut ikiliqiaqtuq nuutirinirmut. Akitunia nuutirinip atuqtaulaaqtuq nakuutqianut ihuaqhautiliglugu nunallaanik nakuuyunik aturlutik maniliurutuikhanik, ilinniaqtuliqinirmik, nappaqtirinirmik piyaanganilu nunallaami ikayuutikhanik ahikkuurlutik GN-kut havakviit nunallaamunngautaanik.*
- *Nuutiriniinnarlutik havaakhanik uvani Iqalungni, Kangiqliniq Iqaluktuuttiamilu.*
- *Nuutiriniq havakhaanik nakuuyuq ihumagiplugu kihimi nakuunngittuq aulania. Akitutqiaq talvalu akikhanik tamaungainnarnaqtuq ilait avitkuqhimayuni havakviit havayuinmata. Ayurnaqturlu havaktikhaqariangani pihimanahuarlugillu havaktit mikiyuni nunallaani.*
- *Inuit havagumannngittut unghiktuni nunallaani angiqatigiigutilgillu havagiamingni ayuramik ilihimattiannnginnamiklu qanuq havaariyaminut. Angiqatigiigutiqannngittut nuutpaktut hapkununga mikiyunut nunallaanut uumilrukhaiyaunirmut aullainnaqpaktut. Ihumagivallaaqtauvakkami qanuriittunia inuuhata. Qanuq inuit inugluguhuirniaqqata angiqtiat havaktittinahuat ILAILLU MINISTAT inmingnik taimaa itjuhiqarumik?*
- *Ilihaqtihimmaarlugit havaktit nuutiqtahimaplutik.*
- *Tapkuallu GN-kunni havakviit aulapkailluaqtut talvalu havaktikhaqariittut amigaittunik ayuittiaqhimannngitkaluarlutik havaktilluunniit aullaaqattayuktut nuulaaqtut ahinut nunallaanut. Ilait GN-kunni havaktut aulanngittukhaugaluit maningmik atuqpallaarnaittumik ikayuriangani nakuuyumik.*
- *Ikitqiat nuutirigaluarlugi nakuugaluarlutik, tuhaqtakhaliqiniit nunallaanit tamainni nakuuhiyauttiaqtukhayut. Tatja GN-kunni havaktit atulaittut ihuaqtunik hivayautinik inuinmata hivayautait amigaittunik nunallaani – taamnattaug aturluaqtaunginnaqtuq ayurnaqtuq tuhaqtakhaliqiniq. Qaritauyaliqiniq ihuaqhiyayakharlu angiyumik.*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Havaktiqaruvit aullaaliqpaktunik ahinut havakviqarniq ahianit atan'nguyaqarviit ihuittuq. Aullaaviit uplut amigaitpallaaqtut akituolutiklu.*

TUHAQTAKHALIQIYITKUT

Havaktit kiutjutait turaangayut havktikhariangnirmut nappaqtitauhimayunullu ihumagiyayut; aturniq ilirainirlu tuhaqtakhaliqtjutinik; havakvingmingnilu ilauqatigiingniq tuhaqtakhaniklu tuhapkaiqattarniq. Uqaqhimayait mikhaagut tuhaqtakhaliqinikkut ihuaqhaqhimayut pinghunut: havakvingni tuhaqtakhaliqtjutit; ahiani tuhaqtakhaliqtjutit; tuhaqtakhalqitijutiqarviit, ingilrutait atuqtakhallu.

1. Havakvingni Tuhaqtakhaliqtjutit

Kiutjutit turaangavaktut tamarmik atuqtakhanik ihuaqhimayut quyaginnaarlu tuhaqtakhalitjutainnik havakviit timiuyullu. Iloit havaktit uqaqpaktut tuhaqtakhaliqtjutitqahutik nakuuyumik havakvingmingni, kihimi amigaittut uqaqpaktut ihuaqhiyukharniq. Ilagiyait tahapkua ihuaqhaitquiyut, piqutauyuq havaktinik ilauniq pihimanirlu angmaumayunik nakuuyuniklu tuhaqtakhaliqtjutinik uqautauvaktuq. Iloit havaktit uqaqpaktut ihuittut ilait havakvingni tuhaqtakhaliqtjutit ayuqtauvaktut ayuramik atan'nguyat, tuhaqattainginnirmullu havakviita tikinnahuaqtainnik hivulliyukhaniklu. Amigaivyaktut kiuhiyayut uqaqhimayut ihuaqhiyakhat tuhaqtakhaliqtjutit havakvingni. Uvuuna tuhaqtakhaq akhut nunallaanit: "Kiugguuk hivayaut!" uqautigiliqpaallu havaktit. Iloit ihumagiyavaktut naunaiqhimayut ihuaqhiyakhaq havaktit ayuiqhaqtakhait kavamatkut pitquhiinnik, qanuriliurutainnik pivaktainniklu. Amigaivyaktut havaktit uqaqpaktut ihuaqhiyukhauyumik qaritauyani iluaniittumik, aallannguqtirlugu una taiyauvaktuq Help Desk, hakugikhipkarlugit havakvingmingni tuhaqtiakhaliqtjutit atuqtakhallu, GN-kullu pilutik qanuriliurlutik tuhaqtakhat havakvingni numiktiqtaulutik qilamik tamainnut uqauhirnut ilitariyauhimayunut hiamititaunnagit. Ilanga aatjikkutavyaa uqautigihimayaat GN-kunni havkatit iharianaqtuq havaktinik tamainni havakvingni uqpariktut Inuktitut. Ilangillu havaktit uqaqhimayut ihuaqhiyakharaluat tuhaqtakhaliqiniit havakviit tamaita Ministariyaillu. Ihumagiyayut uqaqtauvaktut ilaani qanuriliurutukhanik naunaiyahimangittut, naunaiqhimayuniklu hivulliyukhanik aulayuitunikluunniit maliktakhainnik tuniyauhiamyut havakvingnut timiuyunullu Ministamingnit. Iloit uqaqpaktut nakuuyut ukuqtayuyumayut pigiaqtitautilu piyauyuitut ihumagiyakhait Ministap.

2. Ahiani Tuhaqtakhaliqtjutit

Iloit havaktit naunaiqpagaat qanuriliurutit pihakhimayait ihuaqhiyaangani ahiani tuhaqtakhaliqtjutit. Iloit naunaiqtait naunaitiaqhimayut hanaqitjutikhat pivagatiklu havakviita hakugikhipkariangani tuhaqtakhaliqtjutinik ukunatut "Huraat Tumiit." Amigaittut titiraqhimayut kavamatkut tuhaqtakhaliqtjutit inungnut tigumiutalingnullu hakuipiaqtuq ihuittunilu. Iloit kiuhiyayut naunaiqpagaat iharianaqtut tuhaqtakhaliqtjutit mikhipkailaaqtut aatjikkuhiurnirmik

talvalu tiliulunilu ihuaqtunik tuhaqtakhauyunik. Ilailu uqaqpaktut ilanganik mikhaagut nakuuyunik inungnut kangiqhinnaktunilu tuhaqtakhanik hailiyunik uqauhirnik Inuktitut Inuinnaqtullu aturluni.

3. Tuhaqtakhaliqitjutiqarviit, ingilrutait, Atuqtakhallu

Amigaittut kiuhimayut naunaiqpagaat iharianaqtunik hailiyunik ikayuutikhanik ukunatat qaritauyaat GN-kut, hivayautaitigut – piksaliuqhugillu katimaniit, unalu aturniq tuhaqtakhaliqiyinik. Kiuyut uqautivagaatigullu atuinnaqhutik titiqqanik tuhaqtakhaliqitjutinik ilitturipkaqhutalu aturiangani aallangayunik tuhaqtakhaliqitjutinik ingilrutiniklu tuhaqtatigiiliraangamik inungnik aallanullu timiuyunut. Aatjikkutait hapkua uqautigiyayut, amigaittut havaktit uqaqpaktut iharianaqtunik ayunngittunik tuhaqtakhaliqiyukhanik havakvingmingni. Amivaivyaktut inuti uqaqhimayut Qaritauyaligiyini havkatit akhuurqpangmata ikayuqpakhutiklu, kangiqhimaplugit kihimi, ikittut havaktit uvani havakvingmi. Iloit havaktit ihariagiyatik aatjikkuhirlugit Qaritauyaligiyit ingilrutait ikayuutillu ihariagiyainnut havaakhap talvalu pipkailuni ayuiqhautikhanik. Amigaittut havakatit uqaqpaktut ilaani qanuriliuraangat Qaritauyaligijutit hiamitirnainniillu ayuqhautavaktut havaakhatik havagiangani nakuuyumik. Piqannginniq qaritauyaligijuti ilakhainnik ihuittullu qaritauyat uqautigiyayukhat naunaiqtauvaktut.

Havaktit Uqaqtut:

1. Havakvingni Tuhaqtakhaliqitjutit

- *Tamaita uqautigiyayut, nipiliuqhimagyullu qaritauyakkullu titiqqat, uqautigiyayukhat qilamik. Ingilrutit ukunatat kayumiktukkut tuyuqtautit, aatjikkuhiurutit qaritauyallu ihuaqhaqtauqattaqtukhat / Piinnariaqarluni nutaannguqpalliyunut ayunngittunik /llanginnik naunaittiaqhimayunik ilihautinik/ikayuutinik/nutaannguqpalliyunut ikayuqtiniklu havakviptingnut. / Atunngittugut ihumapkut qaritauyanik qaritayaniittuniklu ayuraptagik.*
- *1. Tuhaqtakhaliqinnginniq piitpiaqtumikluunniit Atan'nguyarnit tamainni havakvingni. | 2. Havaktit aviktuqhimayullu havakviit katimayuitut. | 3. Kaantulakkut havaktittiniq atauhirmik Inirnikhamik Uqautjikhamik ukiuq tamaat naunaittuq inirnikhaq unaguliqapktuq ayuqhaliraanganilu ikayuriangani Inuit qauyimayatuqanginnik ikayuqtauhimannigipluni atan'nguyanit. | Amigaittut hunavaluti havagunqaiqtut ... kan'ngunaqtuq imaa una havakvik hivuliqtiuyukhaugaluugami akhurutigiluglu nakuuyumik ikayuriangani Nunavunmiut.*
- *Havaktit, tahapkualluat ayuittiaqhjimannigittut, kangiqhimayukaht humit ayuriangani tuhaqtakhamingnik piyaangani. Kangiqhimayakhaa havaarinahuaqtaat Kavamatkut, havaarikhait havakviit havaktuplu. Makpiraaq hapkununga ikayuutauniarungnaqhivuq.*
- *Ayuqhautigivagavut nakuunngittunik pipkautigivagavut titiqqat tammaqtauplutik, aallanut tuiqattaqtauplutik utiqtitauplutik ihuaqhaqtauqayukhat. Amigaittut hapkua ikiglipkaqtaulaaqtut ihuaqtunik atan'nguyaliqinikktu ayuiqharlutiklu. Piqanngittugut*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

atuqtakhamikkatitiriyaangani akiliqtauyukhat. Tuharvigiqattayuitavut tahapkoa inuti amihuni ukiuni, hamna taimaa tuhaqtakhaliqtjutiqaannginniq inungnik niuviqapaktuniklu akilqitpagait taaksiiyautinik atuqpaktut miliat taalarnik.

- *Ihariattiyugut numiktirykhanik uqaqtikhanik havaktukhanik hamani. Una havaarinngitaa titiraqtip malruungnik uqauhiaqtulluunniit havaktit. Piqaqtukhauyuq havaktikhamik (-nik) atuni havakvingni uqaqtikhamik.*
- *Naunaittiaqhimayukhat tuhaqtakhaliqtjutiniktu qanuriliurutikkullu atuqpaktanilu. | Hanayukhat tuhaqtakhaliqtjutikhanik (makpiraanik?) aturiangani aallanik (kavamaliqinikkuinnaunngittuq) tuhaqtakhaliqtjutinik. | ihumagilluaqtakhaq kavaqatigiingniq, iluanilu GN-kut tuhaqtakhaliqtjutainnik (ilagiiliriangani havakviit).*
- *Tunilugit inuit naunaiyattiqahimayunik havaangata naunatkutainnik talvalu munaritqulugit havaakhani naunaiqhimayut titiraqhimayut. Talvalu TAMAITA kiunnaqtuqaliqtillugit havagiarniit havaakhaminiklu havautaanut.*
- *GN-kunni Havakviit ilagiiktukhaugaluut havaaqarumik aatjikkiinik (ukunatut Avatiliqiyit Pitquhiliqiyitkullu qaliriiktunik havaaqatut, Munaqhiliqiyitkullu Pitquhiliqiyitkullu piqaqtut inirnikhanut). Mikitqiani kavamani, aatjikkutaliurniattuq, qaliriingnaiplunilu. Havaat taimaittut piqaliqpkatut iliurarvingnik imaa atauhiq havakvik atuqhuni atauhirmik aallattauq aallanik atuqhuni.*
- *Havaktillugit ayuqngittut tuhaqtakhaliqiyit pipkarlugillu ilagiigiangani kavamaliqinikkut iharianaqtut piqarluni itquumayunik ihuaqpiqaqtunikluunniit.*
- *Tuhaqatigiigutikhanik iharianaqtuq (iiraqturnaittumik). Inuit kangiqhimannngittut ilamingnik huliyaakhainnik Havakvingmi. Taimaita Aulapkaiyit piyukhaugaluut havaktini kangiqhiyaangani Havakviup piyakhainnikm havakvingnik (atan'nguyaqarvingnik), inmilu piyakhainnik imaa nutaat havaktit kangiqhiyaangani atuqpaktainnik Havakviup.*
- *Iliurainiq tuhaqtakhanik Help Desk-kutigut iliurainirlu qaritauyakkut uvuun Intranet-kutigut Huunngittuq. Hamna taimaa tuhaqtakhaliqiniq IHUITTUQ. Tuhaqtakhauyut numiktiriyauplutik amigaittunut uqauhirnut iliuraqtautinnagit ihuittuq. Qamitauyukhaugaluqaq.*
- *Tuhaqtakhat hiamitiqtauliqapaktut quyaginnag qakunnugraangat havakvingnit inungnut – nunallaat tuharumayait inuit. Havaqatiginiq haamatkunnik alianaqtuq, havaqatigiingniq aallanik havakvingnik nakuuyuq, kihimi aatjikkiliqapaktut.*
- *GN-kut tuhaqatigiigutikhanik atuqtukhaugaluut havakvingni. Ukunatut – Munaqhiqarvik nappaqtitauvaktu lqaluktuuttiami kihimi havaktit iglukhaqanngiplutik amigairniaqhutik. Atuqtait aatjikkiliqtut hunallu iniqtauyungnaiqhutik tuhaqatigiqaattannginnirmut havakvingnit. Ihumagiyuaait havakviit qanuq akturiangani qanuriliurutitik aallanut havakvingnut piyakhatiklu.*
- *Atan'nguyat aulapkaiyit ayuittukhat aulapkaiyaangani ihuamgiyauyunik havakvingnit.*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Nakuunngittunik piqaqtugut havakviptingni tuhaqtaigiiqattarnikkut – uvagunnut nuutiqhimayuni havaaqaqtunut.*

2. Ahiani Tuhaqtakhaliqitjutit:

- *Ihariattiyugut ihuaqhihimayunik tuhaqtakhaliqitjutinik inungnut.*
- *Makpiraat ihumapkut nakuuyut ikayuutauyut.*
- *Hulilutjait inuit nakuuyutut ittut. Amigaittut ayuiqtait qanuriliurutikhat kavamatkunni naunaraluaqhutik.*
- *Ilait ingilrutit nakuuyut - naalautit, tiiviikkut tuhaqtitauvaktut, “ayurnaittut taiguariangani” titiqqat kangiqhithutikhati inuit.*
- *Tuhaqtakhaliqiyit munarivagait tuhaqtauyukhat anitihimayait GN-kut – aturuminaqtuq tuhaqtakhaliqinirmik. Hamna atuqpagaat mikitqianut hanaqitjutikhanut.*
- *Havavkikput atuqtakhaqaqtuq imaa 24-ni ikaarnini kiuyukhauyugut qaritauyakkut titirtaqhimayunik nipiliuqhimayunikluunniit. .*
- *Nutaaq pihimayaqut una “Huraat Tumiit” makpiraaq hivulliuuyq nakuuyuq tuhaqtakhaliqitjutikput havaktiptingnut, tigumiarutiqaqtunut, inungnut tatpaanirmiutanullu.*
- *Inuit ihuigiliqptaanga ilaani titiraqhimainnama ihuaqtumik uqauhirmik atunngitkuma. Mamiana inuit, avaliittumik amihunik uvamnik pilainnama – immaqaak tuhaqattarupta “Ikayulaaqtunga”-mik uuminngaunngittumik “Havaarinngitara taamna”-mik ihuaqhinvyangniaqtut aulaniit hamani.*
- *Alianiarniaqtuugaluaq ilaani iliuraqhimayut qaritauyaptingni nutaannguqtitauhimalirumik. Hapkunatut ayurnanngittut Flash-tut.*
- *Qanuq tuhqittiniaqqik inungnik aallatqiinik ihumagiyayunik aullaqtilaitkupku tuhaqtakhaq titiqqalluunnit? Pihimanngittugut hapkuninnga ftp-mik imaa Qaritauyaliqiyitkut uqaqhimangmata qayangnarmat. Qaritauyaliqiyitkut ikayurumanngittutut ittut havaaptingnut kihimi tuniqhaivakhutik ayuqhautinik quyaginnaq.*
- *Northwestel-kut alruyait nunanut nakuunngittut. Hivayautit kayumiktukkullu tuyuqtautit hiraannginnaqtut. Ikittut qaritauyakkut inikhat. Aayurnaqtuq aturiangani Free Balance-mik qaritauyakkullu ilangit atuqtakhat.*
- *Nakuutqianik qaritauyaliqinirmik piyaxhanik tamainni nunallaani (GN-kut atuqpagainni). Qiniq-kut atuqtauyukhaunngittuugaluaq GN-kut havakviinni.*
- *Atuqhimmaarlugu qaritauyaq. Kan’ngunaqtuq pulaarvikput qaritauyakkut.*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Nutaanguqpaglugit pulaarviit qaritauyakkut. Aturlugit alianaqtumik, nutaannguqattarlugit tuhaqtakhaliqitjutikhanik.*
- *Pitjutigigalauaaghugu GN-kut Qaritauyaliqiyiit iliharviit qaritauyaliqiniit aulavaktuq nakuuyumik tamatkiahugit ikayuqtiit havaktit tamaanut nunamut.*
- *Titiraraangavit unniutjutinik piksaqaqtunik ilaliutyunaitatit titiqqanut qaritauyakkut katimayinut. Qaritauyaliqiyit piyunaittut angiqianik 2 MB-mit.*
- *Aturluni tiiviikkut katimanirmik; katimalutik upautilutik. Piyukhaq inuit katillutik.*
- *Ikayurvikhat, ilaa, ikayuutauyut. Nutaannguqpalliyuni Iqalungnit ikayuutauyuq amigaittunik havaaqarumi.*

HAVAKTIKHAQHIURNIQ PIHIMANIRLU

Ihumagiplugu havaktikhanik pihimaniq, GN-kunni havaktut uqaqpaktut amigaittunik havakvingmi ihumagiyaayunik. Amigaittut titiraqpagait uqautigiplugiluunniit havaakhat inuittut, unalu ayuiqhannginniq ayuittuniklu, ilagiyait angiglivalliyun havaamikkut nakuuhimannnginnirmut. Talvuuna, hamna nakuuhimannnginniq ihuitkutauiqtuq, ikuplutik, ayuqtunik quviahuirnirmiklu havakvingmi. ilkittut havaktit uqahimayut GN-kunni havangniq nakuuyuq. Uqaqattaqtut mikhaagut hivuliqtigannnginnirmik aulapkaiyillu ayuqtunik, Titiraqhimayuq 23-mi, havaktit ayunngitait, havaakhaliqiniq, havaamut amiriniq, aatjikkigutinahuarnirlu havakvingmi. Uqaqhimayut havaktikhaqhiurnirmut naunaiyaivaktut ihumagiyaayunik qanuq innianik nalliutikhat, havaktinut pihimatjutikhanik ukua iglukhainnik, ihuitjutaalu havaktikhaqhiurniup.

1. Havaktikhaqhiurniq

Kiuyut naunaiqpagait mamiahuutitik havaktikhaqhiurnikkut. Amigaittut uqaqtut tatja atuqtauyunik piyakhauyunik imaa ihuaqhainirmik aulayuittumik havaakhanut ihuitjutauyuq. Hapkua ihuitjutauyut, havatikhaqalluannnginniq ilaupluni havakvingnilu atuqtatit, ilagiyait nakuunngittunik kinguvautauyut havaktikhaqhiuriangani. Ilait uqaqpaktut iiraqhimayutut atuqpagainnik havaktikhaqhiuraangamik, tikkuqaqtauniillu havallaktut havaktinnguriangani tamaat. Ilait uqaqpaktut ilamingnik pilluaqpakhutik havaktikhanik ilainni havakvingni. Havaktit ilait ihumagiyamingnik uqaqpaktut qanurinniinnik havakhaaqhimayut angiqaqitiigutiqanngittut, unalu piqannginniq hivullikkut piumayayut tahapkununga Nunavunmiunut. Ilait kiuyut uqaqpaktut ayurnaqtuq qiniqhiayaangani nalvaarlugillu ayunngittut havaktikhanik, ayunngitqiat kihimi nutaannguqpalliyuliyuq. Amigaittut uqaqhimayut ihuaqhaqtakharaluat nalliutiuvaktut akikhat havaktiuyumannariangani ikayuutillu, ilaittauq uqaqhutik naunaiqhugit iglukhaqannginniq nakuuyunik akikittuniklu ayuqhautauyunik havaktikhaqhiuraangamik.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

2. Pihimaniq

Kiuyut uqaqhimayut angiyunik nakuuhimanninnirmik nakuugihuiqhugulu havakvini. Uqaqtut havaktikhaqannginniq, atuqpangniit inungnik ayuiqhimaittunik, havagiaqattayuitut, hakuittullu havaaminut aulapkainiq nakuunngittunik havakviqalirnirmik. Amigaittut kiuyut uqaqtuq mamianarnirmik aulapkaiyaamingni, unaluunniit, aulapkainirmiluunniit pihimannittut atan;nguyanit ayuqtunit. Ilalugu hamna, amigaittut kiuyut naunaiqpagait nakuunngittut aulapkainiit atan'nguyanit kiunnaqtuniklu piyuiplutik imaa aatjikkutaunnaittumik havakvingmi. Ayuiqharniq, havaakhaliurnirlu naunaipagait havaktit ihuitkutauplutik. Ikayuqtauhimagaluaqhuni tikinnahuaqtait Titiraqhimayumi 23-mi, atan'nguyat uqaqpaktut havaktikhat ayuitainnik ihumalugiyaaqahutik, ayuiqhaqhimaittut havaakhamingik, ikayuutikhaniklu tuniyauhimayut angiqatigiigutiqaqtunut. Ilait havaktit piniraqpagait GN-kut inugluguhungnahugiplugit atuqhuni Titiraqhimayumik 23-mi. Pinahugiyait ihuittut takuyauvaktut havakvingni GN-kunni inugluhungnirmut atanirminit.

Havaktit uqaqtut:

1. Havaktikhaqhiurniq

- *Nakuuyunik iglukhaqarniq nakuuhipkarniaqtaa havaktikhaqhiurniq pihimanirlu.*
- *Havaktiliqiyitkut unguvaktayuyukhat ayuiqqata kihimi.*
- *Havaktuliyitkut havaktiqanngittut ayuinngittullu aulapkaiyaamingni havakhaliqinirmik.*
- *Iglukhainnik tunihyuittut havaakhanut.*
- *GN-kut inugiaktut havaktunik kaantulaaqahutik havaktiuyuugaluaniq; havaliqhutik havaakhaqqukittumik munariyakhaqqukittumiklu havaktiullakhutik. Maniliuqpakhutik 50-mit 100 pusanmik akiliaqhiuqhutik. Ilait na'ngariyauplutik, ilait taimaaqhutik ayuqhaliramik ilaillu qaiffaaqyauplutik tunihyayumaplutik amningnik iglukhaniklu pinahuaqhugit. Ilait taimaliuqhimayut amigaittuni ukiuni. Hamna nutqaqtitakhaqqut malilirlugillu maliktakhavut hivituyimillu aturluta.*
- *Ikayunngiplugit nuutiqhimagayut havaktit aallanut nunallaanut.*
- *Ilaqanngitkuma ataniyumik GN-kunni, ayurnaqtuq havaanigiangani. Havaktiliqpgait ilainnani.*
- *Manilugit nakuuyunik maniktarnikhainnik pivallitajutikhaniklu.*

2. Pihimaniq

- *Paqigiami nakuuyumik havaktiit ilumuurutinginnik ayurnaqtuq*

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

- *Taimaali, ilanginnik ilaunngilugit, angayukhiuyut atannguyat piqanngittuq ayuittiaqtamiknik ihariagiyangit naunairiami Havakvingit ihariagiyut ayuittiaqhimayunik ayuurniq, havaktuliriyikkullu munarininna nakuungitpiaqtuq*
- *Igluliqinirmuttauq, atauhiuyuq angitqiyauyuq havaamikni aulahimmariamikni inuup inmikmut ihumagininna. Ihumagiunnga havaktut ihumagiyukhaugaluat atanniurniq pipkaijtutigiyangit UNALU tautukuuyaaqaqtuq atuqtakhamikniklu ukpiriyamiknik havaariliqtaamiklu. Ihumagiunnga inuit ihuiguutigivaktangit akiliuhianginnik, havaangit, igluqpiliqiniqlu (akhuurutauyut inmikmut)—kihimi uuminnga, piumaqpiqtaat quviahugiamikni havagiamikni ihumagiyukhat havaangit havakvingillu havaangit nakuuyuq – allatqiipkaijtutigiyaut qanuraalukmi inuuhiqmi Nunavunmi, tunipluni piliurninnganik alianaqtumik nakuuyumiklu nunagiyauyanganik.*
- *Ihuittuq ayuirhaiyuq, talvanngani pingahunik ukiunik, pilimaitaa havaariyakhamiknik. Ilihayuinmat. Inuit iqihuliktut, unaguqtut, ihumaalutimiknit unaguutigiyaat.*
- *Akhuurutingit iliurayaktukhaugaluat inuknut havaamiknik ihuaqtumik havaktauyut*
- *Amigaitpiaqtut munarhit qailiqtut Nunavunmut Himmautigiyauyut Munarhiuplutik: naunaiqtirlugit havakkumik kavamamut nakuuyuq; tatja taimainngittuq. Havakhimmaaqatut munarhit akiliqpaktut iglumiknut, tingmitjutikhanginniklu akiliqpaktut aullaqattaqtut humulligaaq akiliuhiangillu ikitqiyauyuq himmautigiyauyunit munarhinit. - Ikpiaryuk*

HAVAANUT UPALUNGAUYAUTIT

Amigaittut GNkunnit havaktut uqaqtut ilauvyayuittunguuq atuqtauninnganik ihumaliurnimut havauhinnginnik. Ihumagiinaqtut ihumaliurninna quuliqmit-taununngauyuq kikliqaqhuni ilauniq havaktinnginnit. Ilangit havaktingit uqaqtut ilihimannngittut hivulliutigiyakhangit havakvikmikni, takuvyayuitangillu havakviup havaanut havauhingit. Ilaani havaktingit uqaqtut ilihimannngittunnguuq havakvingit piqariami havaanut havauhikhangannik. Ilangit havaktingit uqaqtut ilihimayaat havakvingit havauhikkut havauhikhanginnik, kihimi qanurihimaarninna ayurhautiginimut piyut nutqautigiyaat hapkuat havauhikhat atuliqtitaugiami pigiamiknilu. Tautuknatqiyauyuq tamna upalungaiyarniq huliluni huliitjutikhaniklu piyaxhanik. Havaktingit naunaiyaqpagaluangit piqanngittumik ilitaritjutinganik ihuatqiamik havauhitigut pitjutinganik, pitjutinganik kiutaarniqtumik ihumaliuqtauyunik, iniqtirinngalu ihuarhaqhimayumik ihivriunniq uqaqtiginimiklu pitjutingit, havakviup ihumaliurninna ayurnarhimmaarnaqtuq. Allat havaktingit uqaqtut tahpakut havauhikhat naamavyaktuugaluat piinariaaqhimayulluuniit piqalluannnginnarmat ikayuutikhanginnik piinariaaqinnganiklu. Allalu naunaittuq ihumaalutigiyauyuq piqanngitmat ikayuutainmat havakviinit piyut aatjikutaliurninnganik, tautunngitaginnik pivikhaqtaaqtinirmik, ihuanngittumiklu naunaipkaiyut ihumaliurnimut.

QANUKKANNIQ: TUHAGAVUT

Havaktut uqaqtut:

- *Tatja qულიqpaanga taunani ittuq, taimaa kinaliqaak aulapkaiyuup itjutingani qulaani ittuq taimaatut kangirhingittuq akhuurutinganikluunit havauhiup havauhikhanganik*
- *Piqaraluaqqita havauhiup havauhikhanganik? Ilihimanngittunga hunauyuq humilu naniyakhaaq.*
- *Ilihimanngittunga havavikput piliuqtut atauhirmi ukiumi havauhiup havauhikhanganik naunaiqtunnga qangannuaq, havagaaqaktunngalu kavamatkunni taimaa tallimanik ukiunik .*
- *Uqaqtigivyayuitut ukunuuna tamaat tikinnahuarniq hunavaluknikluunit ittumik uumani havauhiup havauhikhanganik kuapariisingani. Ihumagiyamiknik uqaqtukhanik piitpiaqtuq havaktinginnit 'qulaani ittut atannguyarmit' tahapkuat munarilluaqtukhat iniqtiliriamikni maligakhat naunairninnganiklu tikinnahuaqtaptiknik.*
- *Pingahuni qanuqtut havaktamnik havaamnut ihivriutaavyayuyuitunnga*
- *Nakuuyumik piyuq: maniitigut angirutaunngittunik katimapkainiq.*
- *Tamna qulaani titiraqhimayuq apirhuutingit ihuanngittumik piyaunngittut uumani Havavikmi. Mikiunnuamik naunaitkutininik uqaqtauvaktut 'qulaani ittut havaktinginnut'. Qanuqtut tikinniaqitku tahapkut 'tikinnahuaqtaptiknik'/tuniniaqitku 'tuniinariaqiyavut' ilihimanngitkupta hunauyut? Mikiunnuamik qanuqtut piyakhat pipkaikmata. Ilihaitjutikhanik havaatigullu ilihaiyakhanik nakuuyumik piliuqtukhaugaluat tikinnahuaqtaptinginnut Havavkiup.*
- *Piliurlugu nakuutqiyayuyumik kangirhitjutikhanganik "tamapta atautimiittugut" piliurlugulu naunaipkainiq uqaqatigiikniqmik naunaitkutinganik ihuatqiyayuyuq nakuuyumut kavamakhamut.*